

TC

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM TASARIMI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

TRT ÇOCUK KANALINDA YAYINLANAN ÇİZGİ
FİLMERDE ERKEKLİK ROLLERİNİN TEMSİLİ:
“ASLAN” ÖRNEĞİ

Suzan YILMAZ İLHAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet IŞIK

Mardin 2022

TC
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM TASARIMI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

TRT ÇOCUK KANALINDA YAYINLANAN ÇİZGİ
FİLMERDE ERKEKLİK ROLLERİNİN TEMSİLİ:
“ASLAN” ÖRNEĞİ

Suzan YILMAZ İLHAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet IŞIK

Mardin 2022

ETİK BEYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmasının hazırlık, bilgi, belge, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun davrandığımı,
- Tez çalışmada kullanılan tüm eserlere eksiksiz atıf yaptığımı ve kullanılan tüm eserlere kaynaklar/kaynakçada yer verdiğimi,
- Tez çalışmasının özgün olduğunu,
- Tez çalışmasının Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabullendiğimi bildiririm.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Erkeklik Rollerinin Temsili: “Aslan”: Örneği

Suzan YILMAZ İLHAN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İletişim Tasarımı Anabilim Dalı

2022: 119 Sayfa

Çizgi Filmleri çocuklar için önemli bir öğrenme aracı olarak görebiliriz. Özellikle okul öncesi dönem olan 3-6 yaş aralığı çocukların zamanlarının önemli bir kısmını geçirdikleri çizgi filmlerde yer alan kahramanları rol model olarak günlük yaşamlarında taklit ettikleri söylenebilir. Bu doğrultuda çizgi film içerisinde yer alan baba, anne, çocuk, büyükbaba, dayı, arkadaş gibi karakterlerin toplumsal rolleri yansıma biçimi önemli bir konu olarak görülür. Dolayısıyla küçük yaşlardan itibaren çocuklara dayatılan toplumsal cinsiyet rol kalıplarının içselleştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üretimine ve yeniden üretimine neden olduğu söylenebilir.

Bu bilgiler ışığında bu çalışmada Türkiye'nin ilk yerli ve kamusal sorumluluk ile yayın yapan bir devlet kanalı olan TRT Çocuk kanalında yayınlanan Aslan adlı çizgi filmde erkekli inşası ve erkeklik rollerinin nasıl temellendirildiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Okul Öncesi, Çizgi film, Erkeklik İnşası, Erkeklik Rollerini.

ABSTRACT

Master Thesis

Representation Of Masculinity Roles in Cartoons on
TRT Children’s Channel: The Example Of “Aslan” Cartoon

Mardin Artuklu University

Graduate Training Institute

Department Of Communication Design

2022: 119 Pages

The cartoons can be considered as important education tool for children. It can be said that 3-6 years old children, pre-school period, are acting like their role models in cartoons which they spend most of their time in front of it. In this way such as father, mother, child, grandfather, uncle, friend etc, cartoons characters’ reflection forms are assumed important. Hence that it can be inferred that from the earlier ages internalizing of imposed social roles to children causes to production and re-production of social gender inequality.

In the light of this knowledge, in this study it is tried to reveal in the cartoon named “Aslan” which is broadcasted in TRT Çocuk, Türkiye’s first ever and state channel publishing with the principal of public responsibility, how masculinity construction and masculinity construction and masculine roles get based on.

Keywords: Child, pre-school, Cartoon, Construction of masculinity role

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca destekleri, yönlendirmeleri ve yorumları ile beni sürekli destekleyerek ilgisini esirgemeyen, akademik deneyimleri ile yol göstererek bilimsel yaklaőım geliőtirmeme katkı sağlayan değerli tez danıőmanım Prof. Dr. Mehmet IŞIK'a teőekkürü bir borç bilirim.

Akademik alıőma yapmam konusunda beni motive eden ve yönlendiren kıymetli abim Prof. Dr. Hasan YILMAZ'a teşekkür ederim.

Bana her zaman inanan ilham kaynaklarım kızım Arya, Oğlum Aren ve eőime çok teşekkür ediyorum. Ayrıca desteğini benden eksik etmeyen yeğenim Muhteőem Merve MUTAF'a sonsuz teşekkür ederim.

Suzan YILMAZ İLHAN

2022-Mardin

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	ix
RESİMLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Konusu.....	2
1.2.Araştırmanın Problemi.....	3
1.3.Araştırmanın Amacı.....	4
1.4.Araştırmanın Önemi	5
1.5. Literatür Taraması	5
1.6. Araştırma Soruları	7
1.7. Yöntem	7
1.7.2 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.7.3 Araştırmanın Yöntemi	8
TOPLUMSAL CİNSİYET ROL KALIPLARININ İNŞASINDA MEDYANIN YERİ	11
2.1.Cinsiyet Kimliği.....	11
2.2.Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini.....	12
2.3.Erkekliğin Tarihi.....	14
2.4.Erkeklik Kavramı Oluşumu	16

2.5. Erkeklik Rollerini	18
2.6. Erkeklik ve Medya	19
2.7. Hegemonik Erkeklik Ve Erkeklik	20
3. ÇOCUKLAR, TOPLUMSAL CİNSİYET VE ÇİZGİ FİMLER	22
3.1. Çocuk Kavramı	22
3.2. Çocuk ve Toplumsallaşma	24
3.3. Toplumsallaşma Sürecini Etkileyen Araçlar	25
3.3.1. Aile:	25
3.3.2. Arkadaş:	25
3.3.3. Okul:	26
3.3.4. Kitle İletişim Araçları:	26
3.4. Çocuk, Toplumsal Cinsiyet ve Erkeklik	27
3.5. Çocuk ve Okul Öncesi Dönem	29
3.6. Çocuk ve Televizyon	30
3.7. Televizyon ve Çizgi Film	32
3.8. Çocuk ve Çizgi Film	34
3.9. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Aktarıcısı Olarak Çizgi Filmler ve Çocuk	36
4. BULGULAR VE YORUM	38
4.1. “Aslan” Çizgi Filminin Öyküsü	40
4.2. “Aslan” Çizgi Film Karakterleri	41
4.3. “Köprü Problemi” Bölümünün Çözümlemesi	43
4.3.1. “Köprü Problemi” Bölümünün Genel Görünümü:	43
4.3.2. “Köprü Problemi” Bölümünün Olay Örgüsü	43
4.3.3. “Köprü Problemi” Çizgi Film Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi	45
4.3.4. “Köprü Problemi” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi	46

4.4. “Gizemli Toplar” Bölümünün Çözümlemesi	47
4.4.1. “Gizemli Toplar” Bölümünün Genel Görünümü	47
4.4.2. “Gizemli Toplar” adlı bölümün Anlatısı	48
4.4.3. “Gizemli Toplar“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi	49
4.4.4. “Gizemli Toplar” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi	51
4.5. “Çekim Çadırı” Bölümünün Çözümlemesi	52
4.5.1. “Çekim Çadırı” Bölümünün Genel Görünümü	52
4.5.2. “Çekim Çadırı” Adlı Bölümün Genel Özellikleri.....	52
4.5.3. “Çekim Çadırı“ Adlı Bölümün Anlatısı	52
4.5.4. “Çekim Çadırı“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi	53
4.5.5. “Çekim Çadırı” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi.....	55
4.6. “Sisli Bir Hafta” Bölümünün Çözümlemesi.....	56
4.6.1. “Sisli Bir Hafta” Bölümünün Genel Görünümü.....	56
4.6.2. “Sisli Bir Hafta” Bölümünün Genel Özellikleri	57
4.6.3 “Sisli Bir Hafta” Adlı Bölümün Anlatısı:.....	57
4.6.4. “Sisli Bir Hafta“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi	58
4.6.5. “Sisli Bir Hafta” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi.....	60
4.7. “Dağ Yarışı” Bölümünün Çözümlemesi	61
4.7.1. “Dağ Yarışı” Bölümünün Genel Görünümü.....	61
4.7.2. “Dağ Yarışı” Adlı Bölümün Genel Özellikleri.....	61
4.7.3. “Dağ Yarışı” Adlı Bölümün Anlatısı.....	62
4.7.4. “Dağ Yarışı“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi...	63
4.7.5. “Dağ Yarışı“ Çizgi Filmi Bölümünün Değerlendirilmesi	65

4.8. “Pati’nin Kulübesi” Bölümünün Çözümlemesi.....	66
4.8.1. “Pati’nin Kulübesi” Bölümünün Genel Görünümü.....	66
4.8.2. “Pati’nin Kulübesi” Adlı Bölümün Genel Özellikleri.....	66
4.8.3. “Pati’nin Kulübesi” Adlı Bölümün Anlatısı.....	66
4.8.4. “Pati’nin Kulübesi” Çizgi Filmin Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	67
4.8.5 “Pati’nin Kulübesi” Çizgi Filmi Bölümünün Değerlendirilmesi.....	69
4.9. “Bayram Hediyeleri” Bölümünün Çözümlemesi.....	70
4.9.1. “Bayram Hediyeleri” Bölümünün Genel Görünümü.....	70
4.9.2. “Bayram Hediyeleri” Adlı Bölümün Özellikleri.....	70
4.9.3. “Bayram Hediyeleri” Adlı Bölümün Anlatısı.....	70
4.9.4. “Bayram Hediyeleri” Çizgi Filmin Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	71
4.10. “Rüzgâr Ölçer” Bölümünün Çözümlemesi.....	74
4.10.1. “Rüzgâr Ölçer” Bölümünün Genel Görünümü.....	74
4.10.2. “Rüzgâr Ölçer” Adlı Bölümün Özellikleri.....	74
4.10.3. “Rüzgâr Ölçer” Adlı Bölümün Anlatısı.....	75
4.10.4. “Rüzgâr Ölçer” Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	76
4.10.5. “Rüzgârölçer” Bölümünün Değerlendirmesi.....	77
4.11. “Kuru Yapraklar Havuzu” Bölümünün Çözümlemesi.....	78
4.11.1. “Kuru Yapraklar Havuzu” Bölümünün Genel Görünümü.....	78
4.11.2. “Kuru Yaprak Havuzu” Adlı Bölümün Özellikleri.....	78
4.11.3. “Kuru Yaprak Havuzu” Adlı Bölümün Anlatısı.....	78
4.11.4. “Kuru Yaprak Havuzu” Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	79

4.11.5. “Kuru Yapraklar Havuzu“ Çizgi Filmin Bölümünün Değerlendirilmesi	80
4.12. “Söz Dinlemeyen Top” Bölümünün Çözümlemesi	81
4.12.1. “Söz Dinlemeyen Top” Bölümünün Genel Görünümü	81
4.12.2. “Söz Dinleyen Top” Adlı Bölümün Özellikleri.....	81
4.12.3. “Söz Dinleyen Top” Adlı Bölümün Anlatısı	82
4.12.4. “Söz Dinleyen Top“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi	83
4.12.5. “Söz Dinleyen Top“ Çizgi Filmi Bölümünün Değerlendirilmesi.....	84
4.13. “Aslan” Çizgi Filmi Başlangıç Şarkısının Sözlerinin Değerlendirilmesi.....	85
BULGULARIN TARTIŞILMASI	87
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	94

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 4.1	46
Tablo 4.2	51
Tablo 4.3	55
Tablo 4.4	59
Tablo 4.5	64
Tablo 4.6	68
Tablo 4.7	73
Tablo 4.8	77
Tablo 4.9	80
Tablo 4.10	84
Tablo 4.11	86

RESİMLER DİZİNİ

Resim 4.1	43
Resim 4.2	47
Resim 4.3	52
Resim 4.4	56
Resim 4.5	61
Resim 4.6	66
Resim 4.7	70
Resim 4.8	74
Resim 4.9	78
Resim 4.10	81
Resim 4.11	85

KISALTMALAR LİSTESİ

TRT Çocuk: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Çocuk Kanalı

Çev. :Çeviren

Vb. :Ve benzeri

1.GİRİŞ

Çocukluk çağının, insan hayatında önemli evrelerden biri olduğu bilinmektedir. Çocukluk, şüphesiz bir süreçtir ve çocuğun gelişim durumu sürekli devam eder. Genel olarak çocukların gelişim süreçlerine bakıldığında bu süreçlerin bilişsel, zihinsel-algısal, psiko-sosyal ve duygusal alanlarda dönemsel gelişimler gösterdiği görülür. Çocukluk dönemi, çocuğun anne ve babası ile zaman geçirdiği ve öğrenimine devam ettiği bir dönemdir. Bu dönemde bireyin psikososyal, duygusal iletişim ve etkileşiminin kuvvetli olduğu bir aile ortamında bulunması önem arz etmektedir. Bu durum, çocuğun güçlü ve dengeli bir kişilik yapısının oluşumuna katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda çocuk için aile, ilk toplumsal deneyimlerini kazandığı ve topluma hazırlanma aşamalarını öğrendiği kurumdur. Ailenin çocuğa yönelik tutum ve davranışları, çocuğun ileriki yaşantısında ve gelişiminde büyük bir öneme sahiptir (Büyükbaykal, 2007: 34). Topluma hazırlanma evresinde çocuğu aileden sonra etkileyen diğer etkili grupların akrabalar, arkadaşlar, yakın çevre, okul ve öğretmen olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu grupların çocuğa karşı davranış biçimleri, tepkileri, tutumları ve nasıl bir rol model oldukları çocuğun yaşama hazırlanmasında önemli bir yer tutmaktadır.

Kız ve erkek çocuklarının toplumsallaşma süreçlerinde toplumun cinsiyetlerine uygun bulduğu rol, davranış ve duygu gibi farklılıklara toplumsal cinsiyet farklılıkları denilmektedir. Örneğin kız çocuklarının annelerine mutfakta yardım etmesi, erkek çocuklarının babası ile evde tamir işleri yapması sonucunda erkek çocuklarının daha güçlü ve cesur olarak nitelendirilmesi, kız çocuklarının ise daha duygusal, hassas ve narin olarak nitelendirilmesi ne de neden olmaktadır. Fakat bunlar; gerçek olmayan, tamamen toplumun kendi kalıpları içinde bireye sunduğu rol ve modellerdir. Bu toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin beklentiler, toplum içinde yaygınlaşarak kabul gören inançlara ve davranışlara dönüşebilmektedir (Dökmen, 2019: 24-25).

Küçük yaşlardan itibaren çocuklara dayatılan toplumsal cinsiyet rol kalıplarının içselleştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üretimine ve yeniden üretimine

neden olmaktadır. Çocukların kendilerine dayatılan bu rol kalıplarına uygun davranmaları, birçok bireysel ve toplumsal sorunun ortaya çıkmasına ve bu sorunların devam etmesine zemin hazırlamaktadır. Toplumsal cinsiyet, rol kalıplarının içselleştirilmesinde ve sürdürülmesinde genelde medya, özelde ise çocukların çizgi filmlere erişiminde en sık kullandıkları medium olan televizyon büyük öneme sahiptir. Gerek Türkiye’de gerek dünyada -dezavantajlı grup olmasının da etkisiyle- yapılan çalışmalar, genellikle kadınlık toplumsal cinsiyet rol kalıpları üzerine odaklanmaktadır. Hâlbuki erkeklik rol kalıpları da en az kadınlık rol kalıpları kadar önemlidir ve cinsiyetçi toplumsal yapının yeniden üretiminde etkilidir. Bu doğrultuda bu çalışmanın odak noktasını çizgi filmlerde inşa edilen erkeklik toplumsal cinsiyet rol kalıpları oluşturmaktadır.

1.1.Araştırmanın Konusu

Toplumsal cinsiyetin, kadın ve erkeğe sosyal yaşamda verilen rolleri ifade ettiği söylenebilir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyetin bariz ögesi olan erkeklik veya erillik, kültürel ve toplumsal süreçte farklı güç ilişkileri içinde ve toplumsal yapının diğer unsurları ile etkileşim hâlinindedir. Dolayısıyla çocuk doğduğu andan itibaren toplumun ona yüklediği görev ve model davranış kalıpları içerisinde büyümeye başlar. Bu rollerin çocuklar tarafından öğrenilmesinde, aile ve yakın çevre yanında kitle iletişim araçları da önemli rol oynar.

Özellikle “dünyaya açılan pencere” olarak isimlendirilen televizyonun, çizgi filmler ve reklamlar yoluyla toplumsal cinsiyet rollerinin inşasında etkili bir araç olduğu literatürde sıklıkla üzerinde durulan bir husustur (Davidson, Yasuna ve Tower, 1979; Coyne, vd. leri, 2016, Lemish, 2010). Yapılan araştırmalar çizgi filmlerin, çocuklara sundukları toplumsal cinsiyet rol kalıplarına uygun hareket eden erkek ve kadın karakterler aracılığıyla çocukların erkeklik ya da kadınlık rollerini içselleştirmelerinde etkili olduğunu, çizgi filmlerdeki reklamların dahi cinsiyetçi nitelik taşıdığını (Browne, 1998) göstermektedir.

Türkiye’de genelde toplumsal cinsiyet, özelde ise çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmalarda kadın toplumsal cinsiyet rollerine odaklanıldığı, çizgi filmlerde nasıl bir erkeklik inşa edildiğinin araştırılmadığı görülmektedir. Bu

eksikliği dikkate alan çalışma, okul öncesi çocuklarına yönelik çizgi filmlerde erkeklik rollerinin nasıl temsil edildiğini konu edinmektedir.

1.2.Araştırmanın Problemi

Anne karnında dingin bir yaşam süren çocuk, doğumla birlikte toplum tarafından onun için hazırlanmış bir hayatın içine düşer. Çocuğa verilecek isimden odasının ve kıyafetlerinin rengine, oynayacağı oyuncuğa kadar toplumun belirleyiciliği ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla çocuk ya da çocukluk tanımı, farklı kültürlere ve toplumlara göre değişiklik gösteren bir olgu olup toplumun çocuk üzerindeki etkisi de bu şekilde oluşmaktadır. Çocuğun bilişsel, davranışsal ve sosyal yaşamını etkileyen bütün rol kalıplar toplumsallaşma süreci içerisinde benimsenmektedir. Çocukluk, öğrenmenin çok hızlı olduğu bir dönemdir ve çocuk model alarak, taklit ederek öğrenmektedir. İlk olarak ailesinden başlayıp akrabaları, arkadaşları, öğretmenleri ve çevresindeki diğer kişilerden etkilenecek davranışlarını sergilemeye başlar.

Toplum kadar çocuğun davranış ve kişilik kazanımına da etkili olan başka bir araç da televizyondur. Televizyon, çocukların davranışlarını olumlu ya da olumsuz etkileyen en önemli mediumlardan biridir. Çocukların televizyondan etkilenme düzeylerini sıralayacak olursak çocukların yaşları, gelişim özellikleri, izledikleri programların içerikleri gibi birçok etken sayılabilir (Büyükbaykal, 2007: 32). Çocukların izlediği televizyon programları arasında da ilk sırayı çizgi filmlerin alır.

Çizgi filmler; çocuklara renkli, hareketli, eğlendirici ve eğitici bir ortam sunmaktadır. Bu görsel ve işitsel özellikleri sebebiyle okul öncesi çocuklarının en çok tercih ettikleri televizyon programı çizgi filmlerdir. Dolayısıyla okul öncesi çocuklar, çizgi filmlerden olumlu ya da olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Çizgi film kahramanlarının davranışlarından kullandıkları kelimelere, mesleklerine, arkadaşlarıyla olan ilişkilerine ve sosyal rollerine kadar birçok etkeni çocuk kendi yaşantısına yansıtılabilmektedir. Bunun yanında oynadığı oyunlara ve çizdikleri resimlere yansımaktadır (Can, 1996: 161).

Çizgi filmlerin çocuklar tarafından fazla izlenmesinin nedenleri arasında çocukların hayal dünyalarına hitap etmesi, bilişsel, davranışsal olarak daha anlaşılır olması ve çizgi filmlerin çocukların çizgi film kahramanları ile özdeşim kurmayı kolaylaştıran bir anlatı yapısına sahip olması gösterilebilir (Güler, 1989: 175). Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki bir diğer önemli etkisi de toplumsal cinsiyet rol kalıplarının öğrenilmesinde ve içselleştirilmesinde oynadıkları roldür. Çizgi filmler, çocuklara sundukları davranış örüntüleri yoluyla onların kendilerinden beklenen “kadınlık” ya da “erkeklik” rollerini küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başlamasını sağlamakta, dolayısıyla da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve yarattığı sorunların yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Bu durum ise cinsiyetler arası eşitsizliğin azalma ve daha eşit bir dünya inşa etme potansiyelini ortadan kaldırmaktadır.

Nitekim okul öncesi çocukların okulda arkadaşlarıyla oynadıkları oyunlardan, sınıfa girdiklerinde oynamayı tercih ettikleri köşe ve oyuncak tercihlerine kadar hemen her hareketlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortaya koyan davranış örüntülerini gözlemek mümkündür. Bu durum; çocuğun aile, yakın çevre ve televizyonda izlediği çizgi filmlerden görerek ve taklit ederek cinsiyetçi rol kalıplarını içselleştirdiğini göstermektedir. Bugüne kadar yapılan toplumsal cinsiyetle ilgili çalışmalarda genellikle “kadınlık” toplumsal cinsiyet rol kalıpları üzerinde durulmuş, erkekleri belli davranış kalıpları içerisinde harekete zorlayan erkeklik inşası geri planda kalmıştır. Bu çalışma, bu durumu bir sorun olarak kabul etmiş ve bu doğrultuda çizgi filmler aracılığıyla çocuklara sunulan “erkeklik” toplumsal cinsiyet rol kalıplarını inceleme konusu olarak belirlemiştir.

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerini, aileleri, akrabaları, arkadaşları ve okul dışında en çok zaman geçirdikleri çizgi filmlerden de öğrendiklerini ortaya koymaktır. Bu kapsamda çizgi filmlerde yer alan erkek karakterlerin toplumsal cinsiyete ilişkin hangi kalıp yargılara uygun rol ve eylemler içinde sınırladığını ve cinsiyetçi bakış açısının nasıl kalıp yargılar yüklediğini çözümlenmek ve değerlendirmektir. Bu bağlamda da TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Aslan” adlı çizgi filmin incelenmesi ve ortaya çıkan

bulgulardan hareketle “erkeklik” inşasının nasıl sunulduğu ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkileri çalışmanın temelini oluşturmaktır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Çocukluk çağının en kritik evrelerinden biri olan okul öncesi dönemde toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili kavramları medya ve çizgi filmler aracılığıyla inşa eden çocuk, toplumsal cinsiyetçi kalıp yargılarından doğal olarak bağımsız düşünemeyecektir. Geçmişte belli saat aralıklarında yayınlanan çizgi filmler; günümüzde birçok çocuk kanalının açılmasıyla birlikte her saat, her dakika çocukların karşısına çıkmaktadır.

Çocukların bilişsel, psikososyal ve algısal olarak gelişimlerine göre izledikleri çizgi filmlerin içeriklerine bağlı olarak etkilenme düzeyleri değişebilmektedir. Çocuklar, çizgi filmlerde karşılına çıkan kavram ve davranışları çoğunlukla sorgulamadan kabul ederek model almakta ve oyunlarına, arkadaşlarıyla olan ilişkilerine yansıtabilmektedir. Toplumsal cinsiyetle ilgili çalışmalarda genellikle “kadınlık” toplumsal cinsiyet rol kalıpları üzerinde durulmakta, erkekleri belli davranış kalıpları içerisinde harekete zorlayan erkeklik inşası geri planda kalmaktadır. Bu çalışma, bu durumu bir sorun olarak kabul etmesi ve bu doğrultuda çizgi filmler aracılığıyla çocuklara sunulan erkek olmanın ve erkeklik inşasının temellerinin nasıl atıldığı ile ilgili inceleme konusu seçmesi nedeniyle özgün ve önemlidir.

1.5. Literatür Taraması

Çizgi filmler oldukça cinsiyetçi yapımlardır. Çizgi filmlerde kız çocuklar genellikle evcil ve pasif olarak tasvir edilirken, erkekler genellikle aktif ve şiddetli olarak tasvir edilir. Ayrıca, çizgi filmlerde ana karakterler daha çok erkektir ve aksiyona veya kovalamaya liderlik edenler çoğunlukla erkek karakterlerdir. Çizgi filmlerdeki erkekler, genellikle genel bakıcı rollerinde gösterilen kadınların aksine, mesleklerde de yer alırlar. Araştırmalar, bu tür çizgi filmlerin çocukların cinsiyet algılarını ve geleceğe yönelik isteklerini etkilediğini hem kendileri hem de diğer

insanlar için cinsiyete dayalı kalıplaşmış işleri seçme eğiliminde olduklarını göstermektedir (O'Brien, 2009: 363).

Davidson, Yasuna ve Tower tarafından 1979 yılında yapılan bir araştırmada 5-6 yaşındaki çocuklar, iki gruba ayrılarak cinsiyetçi rol kalıpları içeren ve daha tarafsız çizgi filmlere maruz bırakılmışlardır. Araştırma sonunda cinsiyete dayalı kalıplaşmış çizgi filmleri gören çocukların, kadın ve erkek rolleriyle ilgili belirli sorulara verdikleri yanıtlarda daha cinsiyetçi kalıp yargılarına sahip oldukları görülmüştür. Daha geç bir tarihte Coyne, Linder, Rasmussen, Nelson ve Birkbeck (2016) tarafından yürütülen benzeri bir araştırmada ise 4 ila 5 yaşındaki çocukların, Walt Disney Company'nin oluşturduğu markalardan Disney Princess'in medya ve ürünleriyle olan etkileşim düzeylerini ölçmüştür. Cinsiyete dayalı kalıplaşmış davranışın başlangıç düzeyini kontrol eden Coyne ve arkadaşları, kızlarda Disney Princess ürünleriyle etkileşim arttıkça daha fazla cinsiyete dayalı kalıplaşmış davranışın gözlemlendiğini tespit etmiştir.

Benzeri araştırmalar Türkiye'de de yürütülmeye başlamıştır. Ünlü (2017) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, devlet kanalında yayıncılık yapan TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet rolleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda, incelenen çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet bağlamında kalıplaşmış yargıların hemen her karakterde olduğu gözlemlenmiştir. Saraç (2018) tarafından yürütülmüş benzer bir araştırmada ise TRT Çocuk Kanal'ında yayınlanan Niloya adlı çizgi filmi cinsiyet rolleri açısından incelenmiştir. Çalışmada kadınların çocuk bakım ve ev işleri ile ilgilendikleri erkeklerin ise beden gücü gerektiren işlerle ilgilendiklerini tespit etmiştir. Ayşegül Deniz'in (2019) Yerli Yapım Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liği adlı yüksek lisans tezinde yerli yapım kanallarında yayınlanan çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet rollerini incelenmiştir. Aynı zamanda çalışmada kadın ve erkek rollerine ilişkin iletiler analiz edilerek toplumsal cinsiyet rollerinin üretilmesine neden olan mesajlar verildiği ortaya konulmuştur.

Özkar ve Aytaş (2021) tarafından, kamusal yayıncılık yapan TRT Çocuk kanalında yayınlanan Türk yapımı çizgi filmlerde temsil edilen 'kadınlık' ve 'erkeklik' rollerinin neler olduğu incelenmiştir. Yapılan analizler sonucu çizgi

filmlerde yer alan anne ve kız karakterlerin toplumsal yapıda kadına atfedilmiş olan rolleri, erkek ve baba karakterlerin ise yine erkeklik rolleri olarak bilinen davranış biçimlerini yerine getirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yukarıda yapılan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde çizgi filmlerde yer alan karakterlerin, toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkek rolleri incelenirken daha çok toplumsal yapıda kadına atfedilmiş olan roller üzerine odaklandığı söylenebilir. Bu çalışma ise diğer çalışmalardan farklı olarak çizgi filmde sunulan toplumsal cinsiyet rollerinin erkeklik inşası üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda erkek egemen çizgi film endüstrisinde erkeklik rollerinin davranış biçimleri ile nasıl yansıtıldığı da incelenecektir.

1.6. Araştırma Soruları

Soru 1. “Aslan” adlı çizgi filmde sunulan kadınlık ve erkeklik cinsiyet rolleri nelerdir?

Soru 2. “Aslan” adlı çizgi filmde “erkeklik” rollerinin temsili hangi davranış biçimleriyle nasıl yansıtılmaktadır?

Soru 3. “Aslan” adlı çizgi filmde inşa edilen “erkekliğin” temel özellikleri nelerdir?

1.7. Yöntem

Bu çalışma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Bu doğrultuda TRT Çocuk kanalında yayınlanan *Aslan* adlı çizgi filmin ilk bölümünden son bölümüne kadar hepsi izlenerek amaçlı örnekleme belirlenen bölümlerinin Göstergibilimsel yöntem yardımıyla çözümlemesi gerçekleştirilecektir.

1.7.1 Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evreni, araştırmacının incelediği olguyu en iyi temsil edeceğini düşündüğü, araştırma kapsamı içerisinde yer alan ortak özelliklere sahip birimler bütününe denir (Ural ve Kılıç 2011: 33). Bu tez çalışmasında incelenen evren, Türkiye’de çocuklara yönelik yayın yapan televizyon kanallarıdır. Bu evren içerisinde analiz edilecek olan örneklem de TRT Çocuk kanalındadır. Örneklem, var olan evrenden, onu temsil edebilecek bir parça seçme işidir (Kaptan, 1998: 118).

Örneklem olarak TRT Çocuk kanalının seçilmiş olmasının temel nedeni, Türkiye'nin ilk yerli ve resmi çocuk kanalı ve kamusal sorumluluk ile yayın yapan bir devlet kanalı olmasıdır. Ayrıca ücretsiz olarak uydu alıcısı olan herkes tarafından izlenebilmesi ve yapılan ölçümlerde en çok izlenen çizgi film kanalı olması da TRT Çocuk'un seçiminde etkili olmuştur. Bu örnekleme bağı olarak da sınırlılıklar çerçevesinde erkeklik rollerinin temsili açısından toplumsal cinsiyet rollerinin yoğun olarak yansıtıldığı 'Aslan' adlı çizgi filmin incelenmesi ve analiz edilmesine karar verilmiştir. Aynı zamanda ilk bölümden son bölüme kadar tüm bölümleri izlenmiş ve bunlar arasından tez konusuna en uygun olduğu düşünülen on bölümü seçilerek analiz edilmiştir.

1.7.2 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma ele alınacak konu ve örneklem seçimine bağı olarak bazı sınırlamalara sahiptir. Konu bağlamında "erkeklik" temsilleridir. Örneklem bağlamında ise ele alınan sınırlılıklar şu şekildedir: Türkiye'nin ilk yerli ve resmi çocuk kanalı olan TRT Çocuk kanalının bünyesinde yayınlanan "Aslan" adlı çizgi film ile sınırlandırılmıştır. Aynı zamanda ilk bölümden son bölüme kadar çizgi filmin bütün bölümleri izlenerek amaçlı örneklem yöntemi ile konusuna uygun olarak on bölüm ile sınırlandırılmıştır. Okul öncesi dönemi yaş (3-6) grubu olması da sınırlılıklar arasındadır.

1.7.3 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada ele alınacak konuya ilişkin olarak kullanılacak olan yöntem göstergebilimsel araştırma yöntemidir. Göstergebilimin temel merkezinde gösterge yer alır. Bu durumda göstergelerin ve onların çalışma biçimlerine göstergebilim adı verilir. Göstergebilimin bazı çalışma alanları vardır. Göstergeler insanların inşası oldukları için insanların onları kullandıkları şekillerde anlaşılabilir. Göstergebilim, toplum ve kültürlerin gereksinimlerini karşılamak için geliştirilen kodlar ve bu kodların çözümlenmesinde başvurulan bir yöntemdir. Ayrıca göstergebilim, kültürlerin varoluş biçimi de bu kodların ve göstergelerin kullanım şekillerine bağılıdır (Fiske, 2019: 122).

Roland Barthes'a göre gösterge, kendini tekrarlayan bir şeydir. Göstergede tekrar olmadan olmaz, bunun nedeni ise tekrar olmadan göstergeyi tanımayacak oluşumuzdur. Göstergenin temelinde de onu tanımak yer almaktadır. Aynı zamanda göstergebiliminin anlamlandırılabilmesi için bazı düzeylerinin de olması gerekir. Barthes, iki farklı anlamlandırma düzeylerinden söz etmektedir. Bunlar, düz anlam ve yan anlamdır (Barthes, 2017: 11).

Düz anlam, anlamlandırmanın temel düzeyi olduğunu Saussure'ün çalışmalarında ortaya çıkarmaya çalıştığı düzeydir. Düz anlam, göstergenin gösteren ve gösterilen ile olan ilişkisi ile birlikte göstergenin dışsal gerçeklikteki göndermesiyle olan etkileşimini betimler. İlk olarak zihnimize oluşan ve aklımıza gelen anlamdır düz anlam. Değişikliği ortaya koyan ve yaratan yan anlamdır (Fiske, 2019: 181).

Yan anlam, düz anlamdan farklı bir düzlemedir. Kullanıcının içinde yaşadığı kültürün yansımaları, kullanıcıda yarattığı heyecan ve kullanıcının duyguları ile olan etkileşiminden meydana gelen betimlemedir (Fiske, 2019: 182). Bunu incelerken farklı yaşam alanlarındaki problemlerle nasıl baş ettiğimizi araştırır, bazı soruları sormamıza temel oluşturabilir. Örneğin "Dünya ile baş etme yöntemimiz hep aynı mı veya konudan konuya toplumdan topluma sorunları çözme yöntemlerimiz değişiyor mu?" sorularını sorar. Görüntünün ya da kelimenin bizde oluşturduğu anlam, o nesnenin ya da varlığın kendisi değil; zihnimizdeki anlamıdır. O nesne ve varlık hakkında ne kadar bilgimiz varsa o kadar anlamlandırırız. Bir kelimeyi veya bir sözcüğü anlamak için o dil hakkında ön bilgilere sahip olmamız gerekir. Kısacası sözcükler, kavramlar, nesnelere ve hayatın içinde olan bütün imgeler birer göstergedir (Erkman, 2016: 16).

Bu tez çalışmasında elde edilen veriler göstergebilim yardımıyla analiz edilecektir. Çalışmanın çerçevesini "Aslan" adlı çizgi filmde yansıtılan erkeklik temsilleri oluşturmaktadır. Televizyonda çizgi filmlerin içerikleri genelde göstergeler yoluyla aktarıldıkları ve çocukların çizgi filmlerdeki görsellerden, renklerden, hareketlerden, diyalog ve karakterlerden etkilendikleri için göstergebilim analiz yöntemi seçilmiştir. Göstergebilim, kültürü iletişim açısından inceleyen bilim dalı

olarak tanımlanmaktadır. Gösterge ise kendisi o şey olmadığı halde, o şeyi çağrıştırarak iletişim sağlayan bir birimdir (Erkman, 1987: 22). Diğer bir deyişle göstergebilim kişiye bir mesaj ileten, bildiği bir şeyi çağrıştıran ya da yorum yapmasını sağlayan iletişim elemanıdır (Kurak Acıcı ve Bal, 2020: 298). Göstergebilim, göstergelerle kurulan bir söylemi gözlemlemeyi, betimlemeyi ve çözümlemeyi amaçlar (Guiraud, 1994; Karanfil ve Yolcu, 2021: 74-101).

Çizgi filmler çeşitli göstergelerden oluşmaktadır ve filmlerde verilen mesajı anlamlandırabilmek, bu göstergelere bağlı analizlerle mümkün olmaktadır. Verilen mesajın, kime aktarılmak istendiği de göstergebilim açısından farklılık göstermektedir. Örneğin hedef kitle çocuk olduğunda görsel ve anlatım dili de çocuğa yönelik şekillenmektedir. Çizgi filmlerde görsellerle verilen mesajın kavranmasında, algılanmasında ve anlamlandırılmasında göstergebilimsel ve anlambilimsel yaklaşımlara başvurulmaktadır. Bu tez çalışmasının amacına uygun olduğu için ve daha önce yapılan çalışmalarda da (Özkar ve Aytaş, 2021: 37-58), göstergebilimsel analiz tekniği kullanıldığı için literatüre uygunluk açısından bu tez çalışmasında da göstergebilimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmeler yapılmıştır.

Bu doğrultuda ele aldığımız örneklerdeki göstergeler hem söylemsel hem de görüntüsel açıdan analiz edilmeye çalışılmıştır. Çizgi filmde analiz edilen bölümlerde görüntülerin betimlenmesi, “erkeklik” rollerinin gerçekleşmesinde kendilerine örnek aldıkları babaları ve diğer erkek karakterler gibi davrandıkları görüntülerin düz anlam ve yan anlam düzeyine göre çözümlenme yapılmıştır. Bunun yanında erkek çocuklarının oynamayı tercih ettikleri oyun ile kız çocuklarının tercih ettiği oyun türlerinin nasıl yansıtıldığı karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Ele alınan çizgi filmde erkek karakterlerin genel olarak dışarıda, kadın karakterlerin ev içinde gösterildiği tespit edilmiş olup bu karakterlerin kıyafetleri, renk seçimleri, meslekleri göstergebilimsel yöntemden yararlanılarak çözümlenmiştir. Çizgi filmler incelenirken görüntüler yanında onlara eşlik eden diyaloglar da analiz edilmiştir. Oldukça yansız görünen diyalogların, aslında birçok ideolojik mesajı dolayısıyla da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devamına hizmet eden kalıp yargıları doğallaştırarak aktardığı görülmüştür.

BİRİNCİ BÖLÜM

2.TOPLUMSAL CİNSİYET ROL KALIPLARININ İNŞASINDA MEDYANIN YERİ

2.1.Cinsiyet Kimliği

Butler (2010: 65-66), “Cinsiyet Belası” adlı kitabında cinsiyet ve kimlik kavramlarını sorgulayarak cinsiyet ve kimliğin “toplumsal cinsiyet kimliği” üzerine nasıl yapılandığını ve etkilerini inceler. Bu bağlamda kimliğin, toplumsal cinsiyet kimliğini gerçekleştirmeden tamamlanamayacağını söyler. Kişinin içinde bulunduğu toplumsal bağlam çerçevesinde biyolojik cinsiyetin kültürel ve geleneksel olarak kurulduğu söylenebilir. Butler, cinsiyetin ve bedeninin kültürel inşasının toplumsal cinsiyeti belirlemede rol oynadığı ifade eder.

Rose (2018: 36-39), Toplumsal Cinsiyet Tarihi Nedir? başlıklı kitabında cinsiyeti ve neden “cinsiyet” terimi yerine “toplumsal cinsiyet” terimini kullandığımızı sorgulamaktadır. Dolayısıyla günümüze kadar yapılan araştırmaların etkisi güçlenmeden önce kadın ve erkek arasındaki farkların doğal olduğu, doğadan kaynaklandığı erkek iktidarının ve hiyerarşinin var olma tarzları olduğu ifade edilmektedir. Biyolojik ya da doğal anlamında kullanılan “cinsiyet” kavramının kültürel inşaya dönüşerek toplumsal cinsiyet ayrımını oluşturduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet kimliği; biyolojik, ruhsal, toplumsal ve kültürel faktörlerin etkileşimlerinin bir ürünü olarak kişinin kendini bu etkenler içinde tanımlamasıdır. Bireyin “Ben kimim?” sorusuna verdiği cevap, bireyin kimliğini oluşturduğu söylenebilir. Kişinin duyguları, kişisel özellikleri, davranışları ve rolleri o kişinin kimliği üzerinde belirleyici etkilere sahip olduğu söylenebilir (Budak, 2003: 173).

Kimlik inşası, bizim gibi olanlar ile ortak yanlarımızı belirlerken bizim gibi olmayanlarla nelerimizin ortak olmadığını belirleyen bir ait olma durumudur, denilebilir. Günümüz söylemine göre kimlik, ikili zıtlıklar üzerine kurulmaktadır. Bu durumda şöyle söylenebilir: “Erkek kimdir?” sorusuna erkek, kadın gibi olmayandır,

şeklinde cevaplanabilmektedir. Aynı zamanda kadın da erkek gibi olmayandır. Kimliğin ana belirleyicilerinin neler olduğuna baktığımızda genel olarak etnisite, sosyal sınıf, topluluk, toplumsal cinsiyet ve cinsiyetler olduğu söylenebilir (Akça; Tönel, 2011: 11-17).

Cinsiyet kimliğinin kazanılması, insan kişiliğinin önemli bir evresi olan ergenlik dönemi öncesinde gelişmeye başlamaktadır. Buna bağlı olarak iki ve üç yaşlarındaki çocukların kendilerinin farkına varmasıyla cinsiyet anlayışı gelişme gösterdikten sonra kız ya da erkek çocuğu olduğunu rahatlıkla söyleyebilmektedirler. Okul öncesi dönem çocuklarında ise artık cinsiyet kimliği oluşmaya başlamaktadır. Cinsiyet kimliğinin, insanların benliğini oluşturan temel faktörlerden biri olduğu bilinmektedir. Bunun yanında kız çocuklarına ve erkek çocuklarına içinde büyüdüğü toplum, kültür erkek ve kadın olmayı ve buna uygun davranışları, oyunları, kıyafetleri hatta kişilik özelliklerini kazandırmaktır. Dolayısıyla çocuğun cinsiyet kimliğinin oluşumunda kendisi ile birlikte toplum ve kültüründe etkisini görülür (Dökmen, 2009: 28).

2.2.Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı Robert Stoller tarafından ortaya atılmış, yakın zamana ait bir kavramdır. Stoller bu kavramı 1968 yılında yayınladığı *Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity* başlıklı çalışmasında toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farklı olduğunu gösterebilmek için kullanılmıştır. Yetmişlerin başlarında ise Ann Oakley, kadın ve erkek olarak ayrılmanın biyolojik farklılığına 'cinsiyet' adını verirken kadınlık ve erkeklik olarak ayrımın kültürel olarak kurulduğuna dikkat çekerek 'toplumsal cinsiyet' olarak adlandırmıştır (Segal, 1992: 98). Bu durumda cinsiyet, biyolojik temellere dayandırılırken toplumsal cinsiyetin ise kültürel ve toplumsal bir varoluş temeline dayandırıldığı söylenebilmektedir.

Toplumsal cinsiyet Connell'in (2019) tanımıyla, kadın ve erkek olarak üremeye dayalı bir ayrılıktır. Bunun yanında biyolojik sürecinden çok farklı olarak katı bir şekilde toplumsaldır ve toplumsal cinsiyetin tarihsel olarak kurulmuş bir eril iktidar eşitsizliğine dayandığını belirtmektedir (Connell, 2019: 207-208).

Connell (2019), toplumsal cinsiyeti tanımlarken cinsiyetin iktidar ile arasındaki bağlantısına da dikkat çeker. Ona göre iktidar kavramının ilişkisel yönüne baktığımızda kadın ile erkeğin, erkek ile erkeğin ya da kadın ile kadının güç ve iktidar ilişkisi içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. İktidar, süreç içerisinde değişen ve dönüşüme uğrayan bir olgu olduğundan iktidar alanları sürekli değişiklik gösterebilmektedir. (Connell, 2019: 164-165).

Zeynep Direk, *Cinsiyetli Olmak* (2019) başlıklı kitabında biyolojik temellere dayandırılan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki farkları Freud'un dişil/kadınsı, eril/erkeksi adlarını verdiği bir biçimde yaptığı çalışmalara dayandırır. Freud için önemli olan kadının ve erkeğin biyolojik cinsiyeti değil, kadın ya da erkek olmanın psikolojik etkileridir. Freud'a göre çocuk, dünyaya dişi olarak gelmişse içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel değerlere bağlı olarak kadınsı özellikleri, erkek ise erkeksi özellikleri kazanacaktır (Direk, 2019: 70).

İnsanın biyolojik özelliklerini inkâr etmesi mümkün değildir. Fakat toplumsal yapının bu özelliklere yüklediği değerler, davranış ve roller biyolojik olmaktan öte sosyal yapının özelliklerini taşımaktadır. Kadın ve erkek arasındaki bu toplumsal ve kültürel farklılıkları, toplumsal cinsiyet kavramı ile açıklamak olasıdır. Bütün toplumlar, kadın ve erkeği birbirinden ayıran roller belirlemekte ve bu roller, kadın ve erkek modelini oluşturmaktadır. Örneğin kadınlar daha sevecen, daha şefkatli, evcimen, büyüten olarak tanımlanırken erkekler, güçlü, çalışkan, kendine güvenen olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle toplumda kadın ve erkek olmak, kültürel kodlamalarla birlikte toplumun görmek istediği kadın ve erkek rollerini inşa etmektedir (Yüksel, 1999: 69).

Butler (2010), "Toplumsal cinsiyeti tanımlarken kişinin özsel olarak kendine söylediği "Ben erkeğim, ben kadını" gibi kendisine kim olduğunu söyleyebilecek bir nitelik midir ya da feminist kuramcılarının iddia ettiği gibi kültürler tarafından yorumlanıp inşa mı edilmiştir?" sorularına cevap aramıştır. Bu yüzden erkek veya kadın olarak iki tür cinsiyet kavramının bulunduğu üzerinde durmuştur.

Connell (2019), toplumsal cinsiyet içerisinde kendini var eden cinsiyet rolleri, kadın ve erkek olmanın anlamı, kişinin cinsiyetiyle belirlenen belli bir rolü

canlandırmasıdır. Buna bağılı olarak “kadın” rolü ve “erkek” rolü olmak üzere iki cinsiyet rolü mevcuttur. Toplumsal cinsiyetten bu tarzda söz edilmesinin birçok açıdan çekici olduğuna, kadın ve erkek davranışlarının farklı olduğuna vurgu yapmış, ayrıca cinsiyet farklılıklarına dair biyolojik ayrıma da değinmiştir. Bunun yanında toplumsal cinsiyet rolü oluşumunun belli bir süreç içerisinde gerçekleştiğini, bu sürecin; rolün öğrenilmesi, toplumsallaşma veya içselleştirme yoluyla gerçekleştiğinin altını çizmektedir. Toplumsal beklentiler ve olgular, rol işleyişine yaptırımda bulunarak kendilerine uygunluğu ödüllendirirken bunun dışında kalanları cezalandırıcı davranış sergilerler. Örneğin küçük erkek çocuklar hırçın ve yırtıcı olmaya özendirilir, ağlamak ya da duygusal davranmak alay konusudur (Connell, 2019: 85-86).

Toplumsal cinsiyet anlayışı, sosyo-kültürel bir olgudur. Bireyin içinde yaşadığı toplumun gelenekleri kadın ve erkeğin sosyal rollerini belirlerken toplumun onlardan beklediği davranış kalıplarına da işaret etmektedir. Buna bağılı olarak toplumsal cinsiyetin sosyo-kültürel bir olgu olması, kadın ve erkeğe yüklenen rollerin kültürel yapıya göre farklılıklar göstermesine neden olmaktadır. Her iki cins de içinde yaşamış oldukları toplumun değer yargıları ve toplumsal cinsiyete ilişkin rollerini sosyalleşme süreci içinde öğrenmektedir. Dolayısıyla kadın ile erkek, kendini tanımlarken toplumun onlar için biçtiği normlara göre şekillendirecek bir tanımlama söz konusudur. Hemen hemen bütün toplumlarda kadının; büyüten, hamarat, hanım hanımcık, şefkatli, sabırlı olması beklenirken erkeklerin ise çok para kazanan, sözü dinlenen biri olması istenmektedir. Meslek ve iş seçimlerinde de toplumsal rollerin önemli bir etken olduğu görülebilmektedir. Öğretmen, hemşire, terzi gibi meslekler kadınlarla ilişkilendirilirken sporcu, bilim insanı, mühendis gibi işler de erkekler için toplum tarafından uygun görülmektedir (Meral, 2011: 298). Geçmişten günümüze kadın ve erkek rollerine uygun gerçekleştirilen iş bölümünde de erkeğin kadın üzerindeki tahakkümünün devam ettiğini söylemek mümkündür.

2.3.Erkekliğin Tarihi

Connell (2019), “Erkeklikler” adlı kitabında erkekliğin tarihi hakkında geniş bilgilere yer vermektedir. Erkekliğin sürekli bir dönüşüm içinde olduğunu, belirli

zamanlarda ve yerlerde ortaya çıktığını ifade etmektedir. Erkekliklerin tamamen tarihsel olduğunu ve bugünün erkekliğini anlamak istiyorsak kesinlikle geriye dönüp erkekliğin ilk ortaya çıktıkları tarihleri derinlemesine incelemek gerektiğini söylemektedir. İmparatorlukların kuruluşları, Avrupa'nın gücü, küresel kapitalist sistemin varoluşu ve sömürgeleştirilen dünyaların toplumsal cinsiyet üzerinde yarattığı olumsuz etkilerde bu çerçevede yer almaktadır. Bu tarihi süreçler içerisinde erkekler, şekillendirdikleri süreçte aktif olarak rol oynamışlar ve bu sürecin oluşmasına da büyük katkı sağlamışlardır.

Günümüz “erkeklik” kavramının oluşumunda tarihte yaşanan bazı önemli gelişmelerin rol oynadığına ve bu gelişmelerin dört aşamada temellendirildiğinden bahsedilmektedir. İlk olarak Avrupa'nın önemli şehirlerinde yeni bir kişilik anlayışının oluşmasını sağlayan kültürel değişimlerin yaşanmış olmasıdır. Bu kültürel değişimler Rönesans ile birlikte yeni bir benlik anlayışı şeklinde kendini göstermiş ve kendi hakimiyet alanını kurmuştur. Bu dönemde aklı taşıyan uygarlık olarak tanımlanan erkeklik fikrinin ortaya atıldığı an, ataerkinin meşrulaştırılması ile imparatorluğun meşrulaştırılması arasındaki kültürel bağın kuruluşuna zemin hazırlamıştır.

İkinci gelişme ise deniz aşırı imparatorlukların oluşumuyla tamamen kaba güce ve kuvvete dayalı erkek bir devlet yönetim anlayışının egemen hale gelmesidir. Bu süreçte erkeklerin askerlik ve deniz ticareti gibi mesleklerde çalışmaları, kadınları ise ev ortamında hizmetçi sıfatıyla denetimleri altına aldıkları bir anlayışın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak konkistador (fatih) kavramı oluşmuş ve erkeklik inşasının temelleri de yavaş yavaş atılmıştır.

Üçüncü önemli gelişme, ticari kapitalizmin kentlerde gittikçe büyüyerek, yaşama şartlarını değiştirerek bireyciliği ön plana çıkarmasıdır. Birinci sanayi devrimi ile birlikte kölecilik, sömürgecilik ve ticaretten elde edilen zenginlikler kent kültürünü etkilerken bu değişimlerin sonuçlarının on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda görünür hâle geldiği belirtilmektedir. Burada kapitalizme dayalı iş yerleri, girişimcilik kültürünü alışverişte toplumsal cinsiyete dayalı yeni çalışma

yöntemlerini ve iktidar biçimlerini yaratarak erkeklik modelini kurumsallaştırmışlardır.

Son gelişme ise Avrupa'da ortaya çıkan iç savaşlardır. Bu dönemde din savaşları ve hanedan savaşlarının iç içe geçmesi, yerleşik cinsiyet düzenini değiştirdiği ifade edilmiştir. Ancak kadınların kamusal alanda ilk görünürlüğüne sağlayan bu değişim uzun sürmeden sona ermiştir. Bu doğrultuda ataerkil düzen Avrupa iç savaşları ile güçlü merkezîyetçi devlet anlayışının gelişmesini sağlayarak, erkek iktidarını büyük bir ölçekte kurumsallaştırdığı söylenebilir (Connell, 2019: 318-324).

2.4. Erkeklik Kavramı Oluşumu

Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitsizliği denildiğine akla ilk gelen kadın ve kadın sorunları olduğunu görmekteyiz. Ancak kadınların mağduriyetlerini ve sorunlarını anlamak kadar cinsiyet iktidarının öznesi olan erkeklerin eril iktidar konumlarını nasıl devam ettirdiklerini ve tahakkümü nasıl inşa ettiklerini bilmek ve anlamak da önemlidir. Erkeklik kavramının günümüze kadar konuşulan fakat politik ve akademik olarak fazla üstüne gidilmemiş, araştırılmamış bir konu olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda Sancar (2016), erkeklik çalışmalarının öncelikle erkekliğin ve erkeklik tanımının ne olduğu sorusuna odaklandığını belirterek erkekliğin evrensel bir tanımının olabilirliğini sorgulamaktadır. Güç ve buna bağlı bazı özelliklerin erkeklere atfedilmesinin bir totoloji doğurup doğurmadığı sorusunu sorar. Yani güçlülük, “Erkeksi olduğu için mi erkek güçlü davranır ya da güçlü davranması gerektiği için mi toplum tarafından inşa edilmiştir?” sorularının yanıtını arar. Aynı zamanda erkekliği devamlı başka konumların “ne olduğu” hakkında konuşan ve bu hakkı sürekli elinde tutan, bu sayede de bulunduğu konumu sorgulama dışı kalan bir “iktidar konumu” olduğunu söyler. Bu anlamda on dokuzuncu yüzyılın bilek ve beden gücünü ön plana çıkaran geleneksel erkek modeli; yerini bugün toplumda yer edinebilmek için girişimci, risk alabilen, çalışkan ve üretken erkekliğe bırakmıştır (Sancar, 2016: 15-57).

Uçan (2014), erkekliği tanımlarken erkeklerin biyolojik cinsiyeti gerekçe göstererek ataerkil toplumca biçimlendirilen rolleri ve davranışları nasıl ifade

etmeleri gerektiğini anlatan bir dizi yönergeler toplamı olduğuna vurguda bulunarak erkekliğin sürekli olarak yeniden oluştuğunu, eril tahakkümün erkeklik söylemlerini süreç içinde beslediğini ve dönüştürdüğünü ifade etmektedir.

Aslına bakıldığında erkek ve kadın kavramları bir arada tanımlanmakta ama bununla birlikte tanımların da kendi içerisinde farklı oldukları belirtilmektedir. Dolayısıyla erkek ve kadın arasındaki farkın cinsiyetler arası tahakküm ve üstünlük çerçevesinde ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Nitekim bu tahakküm; kültürel yapılar, toplumun zihniyet yapısı ve değerleriyle inşa edilmekte ve sürdürülmektedir. Toplum, bir arada yaşayan bireylerin sosyal üretimlerinin bir sonucu olmasına rağmen erkeğin toplum tarafından her alanda tahakkümünün öğretildiği ve pekiştirildiği görülmektedir. Böylece toplumsal yapı ve gelenekselleşmiş değerler; erkeğin kadından üstün olduğunu, hangi alanda olursa olsun kadının erkek kadar donanımlı ve güçlü olmadığını öğretmekte ve meşru kılmaktadır (Ataman, 2011: 245).

Connell (2019) erkekliği tanımlarken bütün toplumların toplumsal cinsiyet ile ilgili kültürel tanımlamaları olmakla birlikte “erkeklik” kavramı üzerinde herhangi bir tanımlamaya sahip olmadığını ifade etmektedir. Ayrıca toplumlar, bireyin davranışının kişiliğinin bir sonucu olduğunu, erkeksi bir kişiliğe sahip olmayan bireyin erkeksi davranmayacağını varsayar. Örneğin; kavgacı yerine uzlaşmacı olacağını, güçlü yerine zayıf olacağını düşünmektedir. Dolayısıyla erkeklik tanımlarımız kendi kültürel bakış açılarımız ile kültürümüze özgü yollarla yeniden üretilmektedir (Connell,2019:136). Erkek, eril tahakküm sisteminin devam edebilmesi için çocukluktan itibaren erkeklik kodlarına göre yetiştirilmekte ve kadınlar kendilerine biçilen rolleri içselleştirerek iktidarı elinde tutan erkeğin eril tahakkümünün devamını sağlamaktadır (Hatice, 2014: 5).

Erkeklik çalışmaları denildiğinde aklımıza yalnızca yetişkin erkeklerin davranış biçimleri değil, genç erkeklerin ve erkek çocuklarının da farklı sosyo-kültürel yapılar içerisinde tüm sosyalleşme süreçlerinde ve medyada temsil edilme şekillerini de içeren geniş bir alan olduğu bilinmektedir (Akça. Tönel, 2011: 18).

Eril tahakkümün oluşmasında toplumsal yapının etkisi göz ardı edilemez. Geçmiş tarihe bakıldığında güç ve iktidar çekişmesinin kadın ve erkek yaşamını biçimlendirdiğini görebiliriz. Dolayısıyla tarih; kadınların dövüşmediği savaşların fethedeni ya da kahramanı olmadığı parlamento gibi kurumlarda görev almadığı şekilde yazılır. Başka bir ifadeyle tarihin görünen öznesi erkektir. Bu nedenle bugün bile kamu alanlarında yeterince temsil edilemeyen kadınların anlaşılabilmesi ve cinsiyetçi algıların değişmesi için toplumun yaşam biçiminin belirleyicisi olan erkeklığe bakmak gerekir (Demez, 2005: 20-21).

2.5. Erkeklik Roller

Rol kavramının tanımlanması, çok eskilere dayanmakla birlikte sosyal bilimlerde ilk olarak 1930'lara rastlandığı belirtilmektedir. Bununla birlikte rol kavramının toplumsal davranışı açıklamak için ilk kez bir araç olarak kullanıldığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla rol kavramı, toplum içinde bir yer edinebilmek için kültürel ve geleneksel norm anlayışları içinde bir yere sahip olma ile ilişkilendirmenin yollarının arandığı belirtilmektedir (Connell, 2019: 61).

Rol normları, kültürel ve toplumsal olgular olduğu için zamanla toplumsal süreçler içinde değişebilir. Dolayısıyla bu değişimi sağlayacak etkenler aile, çevre, okul ve kitle iletişim araçları gibi toplumsallaştırıcı etkenler aracılığıyla yeni gelişim ve değişimleri toplumlara aktarmasıyla gerçekleşeceği ifade edilmektedir. Cinsiyet rolü kuramında "rol yapma" toplumun belirlediği bir yapıya göre değil, erkek ile kadının karşıtlığına dayalı biyolojik farklılığın belirlediği bir yapıya bağlı olması gerektiği belirtilmiştir (Connell, 2019: 62).

Toplumsal norm ve yapıların değişimleri, cins rollerinin değişim ve dönüşümüne de eşlik ettiği belirtilmiştir. Dolayısıyla kadın ve erkeğe yüklenen rollerin her dönemin kendi içinde uğradığı değişim dinamikleri göz önüne alındığında erkeklik rollerinin belirleyici özellikleri araştırma konusu yapıldığı ifade edilmiştir. Örneğin Osmanlı'daki kendi mahallesinin namusunu korumakla yükümlü sayılan "kabadayı" erkeğinden günümüz kendine ve kişisel bakımına özen gösteren Türk erkeğine dönüşen rolü merak konusu olduğu söylenmiştir (Demez, 2005: 25).

Konusu erkek olan bir sosyal bilim inşa etmeyi amaçlayan ilk atılım, erkek cinsiyet rolü tanımına odaklanmaktaydı. Bu atılımın kökenleri cinsiyet ayrımına dair tartışmaların yaşandığı, kadınların özgürleşmesine karşı gösterilen tepkilere ve cinsiyet ayrımının doğuştan geldiğini söyleyen bilimsel öğretilere dayandırılmıştır. O dönemde kadınların üniversitelere kabul edilmeyişinin nedeni akademik zorluklar ile baş edebilecek zihinsel yeterliliğe sahip olmadığının meşrulaştırmaya çalışılmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte kadınların akademik çalışma hayatına girerek iyi bir eş ve anne olma yetilerini olumsuz anlamda etkileyeceğinin savunulduğu da ifade edilmiştir. Bu dönemde Kuzey Amerika'daki araştırma üniversitelerine girmeyi başaran ilk kadınlar, bu öğretiyi yıkmakla kalmayıp aynı zamanda yaptıkları çalışmalar ile erkek ve kadın arasındaki kemikleşmiş varsayımları da ortadan kaldıracak adımları atmıştır. Dolayısıyla o dönemde yapılan araştırmalar, bugün elimizde hatırı sayılır birçok verinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Fakat yapılan çalışmalara rağmen yine de kadın ve erkek arasındaki eşitlik söz konusu olmamıştır. Bunun en büyük nedeni ise toplumsal şartların sunduğu roller olan gelir eşitsizliği, çocuk bakımında kadın ile erkeğin sorumluluklarının eşit olmaması, toplumun farklı alanlarında iktidar sahibi olmasından ille gelmektedir (Connell, 2019: 59-60).

Sancar; “Erkeklik İmkânsız İktidar” kitabında erkeklik denildiğinde rekabet becerisi, teknolojik bilgiye sahip olma, para kazanıp evi geçindirme, şiddet uygulayabilmek, güç, akıl ve kahramanlık kavramlarına sahip olmakla ifade edildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla erkeklik rollerinin biyolojik bir zorunluluktan kaynaklanmadığı, toplumsal dinamiklerin içinde şekillenen değişik sosyal inşalar olduğunu ifade etmiştir (Sancar, 2016: 29).

2.6 .Erkeklik ve Medya

Medya, “ortada bulunan, aradaki, araç, ortam, doğrudan olmayıp etkinlikleri dolayımlayan”, “vasıta” anlamlarına gelen Latince kökenli “medium” sözcüğünün çoğuludur (Nalçaoğlu, 2003: 51; Adaklı, 2006: 17). Medya denilince akla televizyon, radyo, reklam, dergi, telefon ve internet gibi günümüz modern iletişim araçları gelir. Bir bilgi edinme kaynağı olan medya gerek kendi ürettiği gerekse

kendi dışında üretilen bilgileri hızlı ve etkili bir biçimde dağıtabilme gücüne sahip olduğu için çok önemlidir. Bu bağlamda iletişim araçlarındaki hızlı gelişmelerle birlikte olumlu olumsuz konu, söylem ve habere ulaşmak kolaylaşmıştır. Yetişkin ve çocukların yaşamında önemli bir yere sahip olan iletişim araçlarının hayatımıza olan etkisi azımsanamayacak derecede önemli olduğu söylenebilir. Medyanın politika, sağlık, toplumsal cinsiyet vb. konularda bize doğru olanı yansıtma şekli ve bu konulara ilişkin söylemleri, yeni yönelimler yaratma ya da var olanı pekiştirme konusunda oldukça etkili bir rol oynamaktadır (Ertan, 2011: 95-96).

Toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenildiği ve yeniden üretildiği temel araçlardan biri de televizyondur. Televizyonun etkili bir kitle iletişim aracı olmasında televizyon programlarının çocuk, yetişkin, cinsiyet ve eğitim düzeyi gözetmeksizin herkes tarafından izleniyor olmasının etkisi büyüktür. Televizyonun görsel verilerle donatılmış olması, izleyiciye daha cazip gelmekte ve zamanın büyük bir kısmını ekran karşısında geçirmesine neden olmaktadır (Yüksel, 1999: 72). Böylece televizyon programlarında ekilen toplumsal cinsiyete ve erkeklığe ilişkin değerler, geniş kitlelere ulaşmaktadır.

2.7.Hegemonik Erkeklik Ve Erkeklik

Hegemonya kavramının ne olduğunu bilmeden hegemonik erkeklik kavramını anlayabilmek mümkün olmayabilir. Bu bakımdan hegemonya kavramı, etkin düzen içerisindeki unsurlardan birinin diğeri üzerindeki üstünlüğünü ifade eden bir kavram olduğu söylenebilir. Dolayısıyla hegenomik erkeklik, iktidarı elinde bulunduran erkeğin diğerk erkekler üzerinde kurduğu üstünlük durumu şeklinde yorumlanmıştır. Erkek olmanın en idealize hali hegemonik erkekliktir diyebiliriz. Ataerkil düzen içerisinde erkekler arasındaki bir iktidar mücadelesinin sonucu olarak hegemonik erkeklığı görebiliriz. (Eşitti ve Işık, 2022: 2-6).

Erkeklik çalışmaları 1970'li yıllardan itibaren feminist çalışmaların içerisinde önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Ayrıca son yirmi yılda erkeklik çalışmalarının yoğunlaştığı söylenebilir. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan feminist çalışmaların elde ettiği kazanımlar, sadece erkekler üzerine konuşulmaya başlanmasına zemin hazırlamamış, aynı zamanda erkeklerin erkeklikle

yüzleşmelerinde de önemli bir rol oynamıştır. Erkekler, kadın ve erkek arasında sadece hegemonik bir ilişki olmadığını bunun yanında farklı erkeklik hâlleri arasında da hegemonik bir ilişkinin varlığını keşfetmiştir. Buna göre hegemonik erkeklik, diğer bütün erkeklik tarzlarını bastırarak erkeklik dünyasında var olabilmek için tek bir erkeklik biçimini dayatan erkeklik anlayışıdır (Akça, Tönel, 2011: 13-14).

Connell (2019: 267-269), “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar” kitabında hegemonik erkekliği tanımlarken kadınlık ve erkeklik biçimlerinin tek bir yapısal gerçeklik üzerine, erkeklerin kadınlar üzerindeki küresel egemenliği üzerine oturtulduğunu ifade eder. Bu yapısal olgunun toplumda hegemonik bir erkeklik biçimini tanımladığını ve erkekler arasındaki ilişkilerin ana temelini oluşturduğunu belirtir. Ancak hegemonik erkeklik, her zaman kadınlar ile ilgili olmadığı, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle de ilgili olarak inşa edildiği bilinmektedir. Hegemonik erkeklik kavramında “hegemonya” iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek, kültürel ve özel yaşamın içine sızarak toplumsal güçler oyununda kazanılan toplumsal üstünlüğe vurgu yapar. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kaçınılmaz karmaşıklığının yanında hegemonik erkekliğin; oldukça tutarlı bir biçimde evcimenlik, şiddet, iktidar, üstünlük ve kadın düşmanlığına yönelik açılımları barındırdığı söylenebilir.

Feminist çalışmalar, kadınların ve kadınlığın ne olduğuyla ilgili sonuçları ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmalar, kadınlık kavramını araştırırken tek bir kadınlık kavramının olmadığını, pasif bir bağımlılıkla kadınlığın açıklanamayacağı ifade eder. Kadınlık kavramının kültürel kimliklere, yaşa ve sınıfsal kökene göre değişiklik gösterdiğinin önemime vurgu yapması, aynı zamanda erkeklik çalışmalarının önünü de açmıştır. Böylelikle erkeklik arasındaki farkları araştırmak önem kazanmış; iş sahibi, beyaz, evli, iktidarın gücü elinde bulunduran özellikleri taşıyan “hegemonik erkeklik” tanımı ve bu tanımdan sapan farklı erkeklikler üzerine kurulan iktidar olma anlamı taşıdığı sonucuna varılmıştır (Sancar,2016: 27). Bu doğrultuda hegemonik erkekliğin sadece kadınlar üzerinde bir iktidar üstünlüğü olmadığı aynı zamanda farklı erkeklik rolleri üzerinde de iktidar sahibi olduğu düşüncesini ortaya koymuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

3.ÇOCUKLAR, TOPLUMSAL CİNSİYET VE ÇİZGİ FİLMER

3.1.Çocuk Kavramı

İnsanlık tarihi boyunca insanlığın yaşadığı farklı çağlara ve toplumsal olaylara göre “çocuk” kavramı farklı anlamlar taşımaktadır. Dolayısıyla toplumların sosyo-kültürel durumlarının, ekonomik ve dini farklılıklarının çocuk kavramının oluşturulmasında ve dönüştürülmesinde önemli bir pay sahibi olduğu bilinmektedir (Dilli, 2020: 30).

Postman (1995) “Çocukluğun Yok Oluşu” adlı kitabında çocukluk fikrinin Rönesans’ın en önemli icatlarından biri olduğunu belirtir. Toplumun birçok yapısında gelişmelerin yaşandığı bu dönemde en insani gelişmenin, çocukluk kavramının ortaya çıkması olduğu Postman tarafından ifade edilmiştir. Bu doğrultuda yeni çocukluk kavramı 15. yüzyılın ortalarında matbaanın icadıyla ortaya çıkmıştır. Matbaanın ortaya çıkışı ile oluşan yeni yetişkinliğin, okuryazar yetişkinlik için ortam hazırladığı görülmektedir. Bu durum yetişkinlerin düşünme ve konuşma olanağı kazanarak oluşan bu bilincin yeni çocuk kavramına yol açtığı söylenebilir. Çocukluğun oluşması, her bireyin kendi içinde değerli olduğu fikrini ortaya çıkarır. Birçok kitabın basıldığı bu dönemde pediatriye ilişkin kitapların basımı, çocukluk anlayışının hızla yayıldığına güçlü bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bunun yanında okuryazarlığın fazla olduğu ve süreklilik gösterdiği her yerde okullar açılmış ve nerede okul açılmışsa orada çocukluk hızla gelişmiştir (Postman, 1995: 20-27).

Çocukluk kavramının farklı dönemlerde farklı yapı ve kültürlerden etkilenecek olduğu görülmüştür. Dolayısıyla toplumsal ve kültürel bir kavram olan çocukluk, hayatımızın değişmez evrelerinden biridir. Bu bakımdan bireyin gelişim temellerinin atıldığı bu evrede çocuk ve çocukluk kavramlarının açıklanması gerekmektedir (Köksal, 2019: 14).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. maddesinde (Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.) çocukluğun tanımı yapılmıştır. Çocukluk; biyolojik bir varlık olduğu kadar aynı zamanda tarih boyunca ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel düzlemlerde değişik şekillerde adlandırılmış ve algılanmıştır. Bu durumda bütün coğrafyaları kapsayan tek bir çocukluktan ve çocukluk anlayışından bahsedemeyiz. Dolayısıyla çocukluk da diğer tüm kavramlar gibi toplum kurallarına ve değerlerine göre şekil alabilmektedir (Öztaş, 2019: 3).

Toplumlar, farklı kişilik özellikleri gösteren bireylerden meydana gelmektedir. Her bir bireyin farklı kişilikleri olmasıyla birlikte, en belirgin ortak özellikleri de doğum ve çocukluk dönemleridir. Çeşitli evrelere ayrılan çocukluk; bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişimin hızlı olarak yaşandığı ve temellerinin bu dönemde atıldığı bir çağdır. Çocuk, küçük bir yetişkin değildir. Arkadaşlarından ve çevresindeki diğer insanlardan farklı; kendine ait bilişsel, ruhsal, bedensel özellikleri olan özgür bir birey olduğu söylenebilir (Güler, 1989: 163).

Toplumunu oluşturan bireylerin farklı özellikleri, genetik faktörlerden oluşabileceği gibi gelenek ve kültürlerden de etkilenebilir. Genel olarak toplumsal yapılardan, özelde ise ailede çocuk yetiştirme tutumları, insanların çocuklara bakış açıları erken yaşlarda çocukların kişilik özelliklerini etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda çocukluk imgesinin yetişkinlerin farklı görüşlerinden, gelenek ve göreneklerden, sosyal yapılardan da etkilenecek çocukluk kavramının farklı tanımlarına rastlayabilmekteyiz (Köksal, 2019: 4-5).

Yörükoğlu (2007: 13), çocuk tanımını, gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış, reşit sayılmayan küçük yurttaş şeklinde tanımlar. Bu bakımdan canlı olarak korunmak ve bakılmak ister, bu nedenle de ebeveynlerine bağımlı, devamlı deneme yanılma yoluyla öğrenme içinde olduğu ifade edilmiştir (Yörükoğlu, 2007: 13).

Çocuk, çoğu kültür ve toplumda bebeklikten ergenliğe kadar geçen bir süreç olarak tanımlanmıştır. Hayatın ilk evresi olarak değerlendirilen çocukluk, kişilik

kazanma ve olgunluğa erişme açısından da önemli bir evre olarak görülmüştür (İnal, 2014: 70).

Çocukluk; yetişkinliğe hazırlık evresi olarak görülen, birçok bilime de inceleme konusu olan bir dönem olarak ifade edilmiştir. Bu bakımdan çocukluğu anlamadan, gelişim özelliklerini bilmeden, çocuğu değerlendirmek ve iletişime geçmenin güç olduğu söylenebilir (Güler, 1989: 164).

3.2. Çocuk ve Toplumsallaşma

Toplumsallaşma kavramının ne olduğunu bilmeden çocuğun toplumsallaşma sürecini anlayabilmek zorlaşabilir. Bu bağlamda toplumsallaşma, çocuğun eğitim hayatı diyebiliriz. Toplumsallaşan çocuğun geçirdiği bu süreç “topluma hazırlanma” olarak görülebilir. Çünkü çocuk, belli bir grupta ve toplumla etkileşmektedir. Çocuk, toplumsallaşma sürecinde ilk olarak toplumla bütünleşmektedir. Çocuk etkileşime girdiği grubun kültürünü öğrenir. Dolayısıyla çocuğun etkileşime girdiği en temel ve eski grup ailedir. Ailenin içine aldığı çeşitli toplumsal gruplarla büyüyen ilişki halkası içinde çocuk farklı gruplardan toplumsal rolünü ve kişilik gelişimini tamamlamaya başlar. Bu durumda çocuk, içinde bulunduğu yaşamın gerektirdiği davranışları öğrenir ve gösterir. Dolayısıyla toplumsallaşmayı bir süreç olarak ele aldığımızda anne karnından başlayarak bütün yaşam boyunca devam eden bir dönemi kapsar diyebiliriz. Dolayısıyla toplumsallaşma, toplumun davranış rollerini benimseyerek topluma ait bir birey olma ve toplumun isteklerine uyan davranışları edinme sürecidir diyebiliriz (Tezcan, 2016: 50-52).

Çocuğun toplumsallaşmaya hazır olabilmesi için duygusal ve toplumsal gelişimi, bilişsel ve motor gelişimine koşut olarak gerçekleşmekte ve farklı aşamalardan geçerek çocuğun topluma katılmasını sağlayabilmektedir. Bebeklerin ilk toplumsal tepkisi gülümseme olarak ifade edilmiştir. (Can, 1996: 52). Toplumsallaşmanın, çocuğun doğumu ile başlayan ve süre giden en önemli gelişim süreçlerinden biri olduğu söylenebilir. Çocuğun toplumsallaşma süreci içinde gelişen bir birey olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda çocuk çevresindeki diğer kişilerle olan etkileşiminde bireysel farklılıklarını koruyarak sosyal yaşama uyum sağlayabilir (Ata, 2016: 104).

Toplumsallaşmanın içine aldığı diğer bir etkileşim türü de kitle iletişim araçlarıdır. Bu araçlar, çocuğun davranışlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Dolayısıyla bu etkilenmenin, çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yapı kurallarının öğrenilmesine de dolaylı olarak katkı sağladığı düşünülmektedir. Kitle iletişim araçları, çocuğun toplumsallaşma sürecini en güçlü şekilde etkileyen ve toplumun niteliğini yansıtan araçlar olduğu da ifade edilmektedir (Tezcan, 2016: 51).

Toplumsallaşmayı bir süreç olarak düşündüğümüzde, çocukların doğumdan itibaren bir dizi toplumsal davranışlar ile karşı karşıya kaldığını söyleyebiliriz. Örneğin, günlük hayatta kız ve erkek çocuklarına karşı toplumsal cinsiyet farklılıklarını vurgulayan tutum ve davranışların inşa edildiği ileri sürülebilir. Dolayısıyla çocukların belli kalıplar içinde yetiştirildiğini düşünürsek cinsiyetçi rollerin en temel kazanılma süreçlerinin toplumsallaşma ile olduğunu söyleyebiliriz (Ata, 2016: 99).

3.3. Toplumsallaşma Sürecini Etkileyen Araçlar

Toplumsallaşma bir hareket ve süre giden etkileşim hâlidir. Dolayısıyla Çocuğun ilişki durumunda olduğu kişiler, kurumlar ve araçlarla toplumsallaşması gerçekleşebilir. Toplumsallaşma durağan ve tek tip bir süreç değildir. Bu doğrultuda çocuğun toplumsallaşması birçok araçla olabilir (Tezcan, 2016: 59).

3.3.1. Aile:

Kültürü aktaran ve ileten en küçük topluluk ailedir. Çocuğun ilk toplumsallaşması bu küçük ortamda gerçekleşir. Aile, temel toplumsallaşma aracıdır. Çocuğun büyüdüğü ortamda nasıl bir yaşam biçimi varsa o etkiyle büyüyecektir.

3.3.2. Arkadaş:

Çocuğun sosyalleştiği ve öğrendiği diğer bir toplumsallaşma aracı da arkadaş ve arkadaş gruplarıdır. Arkadaşlık ihtiyacı, bireyin her döneminde gereksinim duyduğu karşılıklı bir ilişki kurma etkileşimidir. Bebeklik dönemi ile birlikte çocuklar arkadaşlığa ihtiyaç duyarlar, birbirlerine yakınlaşırlar, bakarlar ve keşfederek deneyim kazanırlar.

3.3.3. Okul:

Okul, çocuğun aileden sonra toplumsallaştığı ve kültür aktarımının yaşandığı araçlardan ikincisidir. Zamanın büyük bir kısmını okulda geçiren çocuk; topluma, çevreye ve kültüre ait birçok kavramı öğrenebilmektedir (Tezcan, 2016: 61).

Toplum; okula başlayan çocuktan artık kendisi gibi davranmasını, düşünmesini ve görmesini istemeye başlamaktadır. Aile ortamından ayrılan çocuk, farklı ve yeni ilişkiler kuracağı başka bir ortama girmektedir. Okul, ailede başlayan toplumsallaşmayı sürdürürken çocuk topluma ait kuralları tanımaya ve öğrenmeye başlar (Yavuzer, 1993: 184).

3.3.4. Kitle İletişim Araçları:

Erdoğan (2014: 23-6), iletişimi, insanın kendisini ruhsal, bedensel ve toplumsal olarak sürekli üretmesi şeklinde ifade etmiştir. Aynı zamanda iletişim toplumun ve insanların var olma koşulu olduğunu söylenebilir. Kitle iletişimi ise ürünün nasıl, ne zaman, nerede ve hangi koşullarda üretileceğine ve içeriğinin nasıl doldurulacağına üretenlerin karar verdiği şeklinde tanımlanmıştır. Bu doğrultuda kitle iletişimi, eğlencesinden haberine kadar bütün içeriğiyle, ekonomik, politik ve kültürel güç yapılarının çıkarlarına uygun inanç, biliş, davranış ve tutum işi olarak kullanıldığı söylenebilir.

Kitle iletişim araçlarının toplumsallaşma sürecinde de birçok etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Kitle iletişim araçları ile farklı yaşlara, farklı gruplara ve farklı toplumlara aynı anda kolaylıkla ulaşılarak, büyük bir kitle ile iletişime geçilebilir. Bu durumda kitle iletişim araçlarının; bireylerin davranışlarında, bilinçlenmesinde, kültürel aktarımlarında ve toplumsal öğretilerinde büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca kitle iletişim araçlarının kadın ve erkeği, kız ve erkek çocuğunu sunuş biçimleri, çocuklarda ve yetişkinlerde kabul görüp rol model olarak alınabilir. Bu durumda da birey kendi yaşam deneyiminden daha çok, sunulanı kabul eden kitle iletişim araçlarının yönlendirdiği bir konuma gelebilir. Dolayısıyla toplumu şekillendiren bu araçların cinsiyet ve cinsiyet rollerini nasıl, ne kadar ve hangi

şekillerde gösterdikleri incelenen önemli bir konu haline geldiği söylenebilir (Dökmen, 2009: 133).

3.4. Çocuk, Toplumsal Cinsiyet ve Erkeklik

Kişiye ilk olarak verilen kimliğin, biyolojik cinsiyet kimliği olduğunu söyleyebiliriz. Bütün toplumlarda kadın ve erkeğe, biyolojik cinsiyetlerine göre belli rol ve sorumluluklar yüklenmektedir. Hamilelik süresince -bebeğin cinsiyetinin öğrenilmesiyle birlikte- doğum öncesinde yapılan hazırlıklarda cinsiyete ilişkin rol anlamlandırmalarını görebiliriz. Bu doğrultuda kız ve erkek bebek için hazırlanan odaya, adının belirlenmesine, kıyafetlerine, oyuncaklarına ve yapılan doğum hazırlıklarının birçoğuna cinsiyetçi kalıp yargıları yansıyabilmektedir. Bu durumda dünyaya gelen bebek, toplumun ona yüklemiş olduğu rollerle ve rollere ilişkin yüklemelerle tanışarak büyümektedir. Yeni doğan çocuğun biyolojik bir cinsiyeti vardır, toplumsal bir cinsiyete henüz sahip olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla bu toplumsallaşma süreci içerisinde çocuk büyürken toplum cinsiyetine uygun kurallar, şablonlar ya da davranış modelleri dizisi sunularak toplumsal cinsiyetçi rolleri kazanmasına ortam hazırlandığı görülebilir (Connell, 2019: 278).

Toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranış modelleri, çocukluk döneminde öğrenilmeye ve şekillenmeye başladığı ileri sürülebilir. Fakat çocuklar, bu dönemde henüz cinsiyet açısından kendilerini değerlendirme aşamasına gelmediği için toplumsal ve kültürel kodlar ile bazı davranışları model almaya başlayabilir. Dolayısıyla bebek bir taraftan biyolojik cinsiyetine göre büyürken öte yandan farkına bile varmadan toplumun beklentileri ile şekillenmeye başladığı söylenebilir. Örneğin; ne giyip giymeyeceği, nasıl davranması gerektiği ve oyuncak seçimlerine kadar bir dizi davranışı öğrenebilmektedir. Ayrıca toplum tarafından kabul görmüş bu davranışlar, çocuğu şekillendirirken doğal ve olması gereken buymuş izlenimi verdiği görülebilmektedir. Bununla birlikte iki yaşından itibaren çocuklar, yavaş yavaş toplumsal cinsiyet ile ilgili bir fikir edinmeye başlayabilirler. Kendi arkadaşlarını ve yetişkinleri cinsiyetlerine göre sınıflandırabilirler. Bunun yanında çocukların en çok zaman ayırdıkları ve oynadıkları oyuncaklar da toplumsal cinsiyete göre belirlenmektedir. Kız çocuklarının erkek çocuklar kadar oyuncak

tercihlerinde keskin olmadıkları, toplumsal cinsiyet içermeyen oyuncaklarla oynamalarının yanında erkek çocukların oyuncaklarıyla da oynadıkları bilinmektedir. Fakat erkek çocukların kız çocukların oyuncakları ile oynama konusunda çok da istekli oldukları söylenemez. Bu durum, erkek çocukların yetiştirilirken kız gibi davranmama, bebeklerle oynama gibi toplumsal kodlarla katı bir şekilde eğitilirken kız çocukları ise erkek gibi davrandıklarında övgüye değer görüldüğü söylenebilir (Demez, 2005: 53-58).

Okul öncesi dönem olan 3-6 yaş aralığında ise çocuk, ‘kadınlık ve erkeklik’ rollerini başka bir deyişle bu iki cinsiyet arasındaki farkı algılamaya başlar. Okul öncesi dönemde çocuk; gittiği eğitim kurumlarında, büyüdüğü evde, çevresinde ve akrabalık ilişkilerinde toplumsal cinsiyet kodlarına ilişkin rol dağılımlarını görür ve öğrenir. Bununla birlikte çocukların eğlenerek ve öğrenerek izledikleri çizgi filmlerde de “kadınlık ve erkeklik” rollerinin sıklıkla yer verildiği söylenebilir. Bu roller; çizgi film içerisinde yer alan komşu, akraba, anne, baba, kardeş, arkadaş, öğretmen gibi karakterler aracılığı ile çocuğa yansıyabilmektedir (Özkar-Aytaç, 2021: 37-40).

Aile ve sosyal çevre ile devam eden bu süreç, çocukların var olan cinsiyetçi kalıp yargıları gözlemleyerek, iki cinsiyeti model alarak ve karşılaştırarak erken yaşta cinsiyetçi kalıp yargıları ile tanışmalarına neden olduğu ifade edilmektedir. Bu doğrultuda çocuk çevreden aldığı uyarıcılarla, kendinden beklenen kalıp davranışları kodlamakta ve bu sorumlulukla büyümektedir (Kale, Özgün: 2016: 83-85).

Meral (2011: 299-300), toplumun kız ve erkek çocuklarından beklediği davranış kalıplarının model alma ve pekiştirme ile öğrenildiğine işaret etmektedir. Buna bağlı olarak çocukların ebeveynlerini model alarak özdeşim kurduğu söylenebilir. Örneğin, cinsiyetçi kalıp yargıları destekleyen ebeveynlerin kız çocuklarını anneye yardım etmesi, hanım hanımcık olması, yemek yapması gibi davranışlara yönlendirilirken erkek çocukları babası ile tamir işleri yapması, yaramaz ve güçlü olması gibi davranışlara yönlendirildiği söylenebilir.

3.5.Çocuk ve Okul Öncesi Dönem

Erken çocukluk, birey olmanın temellerinin atıldığı hayati bir dönemdir, diyebiliriz. Bu dönemde çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimleri ilkokul aşamasına kadar hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Bu nedenle bu dönemde en önemli eylem olan öğrenme, anahtar bir öneme sahiptir. Çocukların algılarının en açık olduğu bu süreçte nitelikli kazanımlar ve bilgiler deneyimleyen çocuk, sonraki evrelerde de büyük bir gelişim ortaya koyabilir. Gelişimi bir bütün olarak düşünürsek çocukların, bedensel gelişimini tamamlarken aynı zamanda beyin gelişimini, dil gelişimini, yaşlıları ve çevresiyle sosyal, duygusal olarak etkileşim kurma becerisini de geliştirdiğini de söyleyebiliriz. Hayatın en kritik evresi olan erken çocukluk eğitimi, ilk olarak ailede başlar. Dolayısıyla çocuk, ailede öğrendiklerini okul öncesi eğitimi ile destekleyerek birey olma yolunda ilk adımlarını atmaya başlamaktadır. Bu nedenle okul öncesi eğitimi; çocukların fiziksel, sosyal, kendini ifade edebilen, yaratıcı özelliklerini ortaya koyan ve basamak basamak gelişim özelliklerini destekleyen eğitim kurumlarıdır, diyebiliriz (Yaşar, Kaya, 2020: 11-15).

Eğitimin, anne karnında başlayıp hayat boyu devam eden bir süreç olduğu bilinmektedir. Bu süreçte birey için kritik dönemler olduğu söylenebilir. Okul öncesi döneminde çocuğun gelişimi açısından kritik ve önemli bir dönem olduğu kabul edilmektedir. Bu süreçte çocuğun dil gelişimi, sosyal algı, zihinsel gelişim ve üst öğrenmeye hazırlık gibi yeterliliklerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Aileden sonra ikinci okul diye nitelendirebileceğimiz okul öncesi eğitimi, çocukların ileriki yaşamlarını da büyük ölçüde şekillendirdiği söylenebilir. Dolayısıyla bu dönemi olumlu ve nitelikli geçirmiş bir çocuğun, ilerleyen yaşlarda etkili iletişim kurabilmenin yanında akademik ve sosyal olarak yeterlilik kazanacağı ifade edilmiştir (Aslanargun, Tapan, 2011: 220-224).

Okul öncesi dönemdeki öğrenmelerin ve edinilen davranışların yaşam boyu devam edeceği ve kalıcı nitelikte izler bırakacağı savunulmuştur. Günümüzde okul öncesi eğitimi önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde çocuğun arkadaşları ile kurduğu ilişki, gözlem yeteneği, model alarak öğrenme gibi toplumsal ve sosyal davranışlarının geliştiği (Can, 1996: 103,105).

Okul öncesi dönemde çocuklar, sosyal yaşam içinde benliklerini geliştirirken aynı zamanda dil ve konuşma anlamında da gelişim gösterirler. Dil, insan hayatındaki en etkili ve güçlü iletişim aracıdır. Dil; duygu ve düşüncelerin aktarımı, soru sorma, kendini ifade edebilme gibi işlevleri gerçekleştirmede en büyük etkiye sahip iletişim aracıdır. Çocukların izledikleri çizgi filmler, okudukları kitaplar, model aldıkları kişilerle oluşan olumlu iletişim ağının çocuğun dil gelişiminde önemli etkilere sahip olduğu söylenebilir. Dil edinme ve dili kullanma konusuna hâkim olan çocuk, bir bütünlük içinde gelişim gösterebilmektedir. Bu nedenle çocukların bu dönemde bilişsel, fiziksel, psikososyal gelişim süreçleri edindikleri kazanımlarla birlikte etkili iletişim ve kendini ifade etme fırsatı buldukları söylenebilir (Aksoy, Baran, 2019: 269).

Okul öncesi dönemi eğitimi alan çocukların en önemli kazanımlarından biri, kendi kişiliğine karşı olumlu tutum geliştirmenin yanında bir başkasının özgürlüğünü zedelememeyi de öğrenmesi olduğu söylenebilir. Okul öncesi çocukların yaşlıları ile etkili iletişime geçtiği bu süreçte iş birliği, farklı olana saygı duyma, kendi hakkını korurken başkasının haklarına da özen göstermeyi öğrenmektedir bu nedenle okul öncesi dönemde olan çocukların oynadıkları oyunların, model aldıkları kişi ve karakterlerin, izledikleri çizgi filmlerin niteliği çocuğun benlik oluşumunda büyük bir öneme sahip olduğu bilinmektedir (Yavuzer, 2019: 210-211).

3.6.Çocuk ve Televizyon

Günümüz toplumunun en geniş ve en egemen aracı olan televizyon; insanların nasıl hareket edeceğinden, nasıl konuşacağından, kimleri kendine kahraman olarak seçeceğine kadar toplumun hayatına yön veren ve müdahale eden bir araç duruma dönüşmüştür. Televizyon, teknoloji tarihinin önemli gelişmelerinden biri olup kültür tarihinin en büyük buluşu olarak da değerlendirilebilmektedir. Bu durumun nedeni, televizyonun kendine ait bir kültür üretmesi ve toplumlarda kültür değişimine ve dönüşümüne neden olan bir iletişim aracı olmasıdır. Bu doğrultuda televizyonu temel değerleri, davranışları ve bilgileri edinme kaynağı olarak gören toplumlar, televizyondan öğrendikleri yaklaşımlar içinde davranmaya ve değerlerini üretmeye başladıkları söylenebilir (Cereci, 2016: 9-14-126).

Televizyon; teknik olarak görüntü, ses ve rengin elektromanyetik dalgalar ile resme çevrilmesini sağlayan bir aygıt olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda televizyon bir görüşün ya da düşüncenin yayınlanması açısından da kullanılan bir iletişim aracı olarak da ifade edilmiştir. Televizyon; toplumdaki her farklı gruptan, yaştan, cinsiyetten insana yayın yapmaktadır. Bu grupların içinde de en çok etkilediği ve hedef aldığı kesimin çocuklar olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu denli etkili bir iletişim aracı olan televizyon, bebeklikten başlayarak daha sonraki yıllara kadar çeşitli yayınlarla ve iletilerle çocuklarda uzun süreli bir etki alanı yarattığı söylenebilir (Güler, 1989: 166).

Bir iletişim aracı olan televizyonun davranış kazandırma, bilgi sunma ve propaganda yapma gibi bazı nitelikleri vardır. Bunlara ek olarak televizyon, görsel ve işitsel duylara hitâp ederek kişinin kendini tanımasına, kendini geliştirmesine imkân sağlayan, düşünme ve eleştirme imkânı da veren bir aygıt olduğu ileri sürülmektedir. Yeni doğan bir bebek, zihni boş olarak dünyaya gelir fakat çocukluğa doğru adım attığı süreç boyunca birtakım bilgilerle zihni dolmaya başlar. Bu doğrultuda kendilerine model olarak seçtikleri televizyon kahramanlarının özelliklerini oyunlarına, günlük yaşamlarına yansıttıklarını söyleyebiliriz. Dolayısıyla taklit yolu ile öğrenen çocuk, televizyonda gördüğü birçok olumlu ve olumsuz davranışları ayırt etmeden taklit ederek yansıttığı görülebilir (Yavuzer, 1993: 163-164).

Toplumun en küçük bireyleri ve geleceği olan çocukların günümüzün etkin ve en geniş kitle iletişim aracı olan televizyonlardan büyük oranda etkilendiği bilinmektedir. Dolayısıyla televizyon karşısında savunmasız olan çocuk, gelen iletilerin olumlu ya da olumsuz etkilerine karşı günlük yaşamında tepkiler verdiği bilinmektedir. Bununla birlikte televizyondan etkilenme seviyeleri çocukların gelişim düzeylerine, aile, akraba, çevresel faktörlere ve yaşa bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Bir toplumsallaşma aracı da olan televizyon, doğru kullanılmadığında çocuğun aile ve çevre ile olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek toplumsallaşmasının en büyük engeli olabilmektedir. Bunlara ek olarak televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri şu şekilde sıralanabilir: çocukların doyumsuz birer tüketici olmasına etkisi, cinsel kimliklerinin oluşmasına ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerine etkisi, şiddete meyilli olmasına etkisi, dil ve kültürdeki

yabancılaşmaya etkisi ve çocukluğun yok oluşuna etkisi olarak söylenebilir (Büyükbaykal, 2007: 32-35).

Postman (2019: 112-118), “Televizyon ldren Eğence” kitabında televizyonun farklı tanımlarına yer vermiş, televizyon ekranının ışık veren kaynaktan öte bir şey olduğunu, bazı insanların televizyonu okuma yazma ve kültür aracı olarak gördüklerini fakat bunun büyük bir yanılsamadan ibaret olduğunu vurgulamıştır. O, televizyonu okuma yazma ve kültüre büyük bir saldırı aracı olarak görür. Televizyonun bir eğence aygıtı olmasından ziyade bütün temaların eğence olarak sunulması da bir başka soruna işaret etmektedir. Dolayısıyla televizyonda sunulan konuların hiçbir önemi olmadığını nk bütün temaların haz ve eğence odaklı olarak sunulduğunu ifade eder. Postman, televizyon çocuklardan ne talep ediyorsa bu doğrultuda programlara yer vererek, öğretip eğittiğini söylemektedir. Dolayısıyla televizyonu çocuğun hayatında bir öğretici olarak görmenin yanlışlığını anlatan Postman, kalıcı davranışların şekillenmesinde de televizyonun gücünden bahseder ve çocukların ve gençlerin algı ve karakterlerini insafsızca etkileyerek eğitmeyi amaçladığını belirtir. Aile ve öğretmenlerin de desteğiyle bir eğitim kutusu hâline gelen televizyonun okul öğretimini tamamen gölgede bıraktığını ifade eder. Çocukların izlemekten hoşlandıkları şeylerin hareketli resimler ve kısa zamanda değişen milyonlarca renkli çizgi ve karakterlerin olması bunun en belirgin kanıtıdır. Görsel ilginin karşılanarak fikirlerin geri plana atıldığı bir araç olduğunun altını çizer.

3.7. Televizyon ve izgi Film

Çocukların ilk kullandıkları duyuardan birisi olan görme duyusu dünya ile ilgili kurdukları deneyimlerinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda sürekli değişen görüntüleri ile merak uyandıran televizyon, çocukların ilgi alanına girerek büyük bir etki uyandırdığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda televizyon, geçmişten günümüze çocukların hayatını etkileyen güçlü bir araç olarak görülebilir. Bununla birlikte televizyon yayınlarının başında renkli ve hareketli görüntüleri ile çizgi filmlerin yer aldığı söylenebilir (Aşılıoğlu, 2018: 3).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde çizgi film, bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi olarak tanımlanmıştır. Çizgi filmin hem sinemalarda hem televizyonlarda büyük bir seyirci kitlesine ulaştığı bilinmektedir. Bu durumda hem eğlendiren hem de öğretici rolünde olan çizgi film, vermek istediği mesajları kısa sürede geniş bir kitleye ulaştırması açısından önemli bir iletişim aracı olduğu söylenebilir (Ilgaz, 1997: 65).

Çizgi film, fotoğraf ve sinemanın gelişimiyle birlikte her iki sanat dalının hareketle olan ilişkisinden yararlanarak paralel bir gelişim süreci izlemiştir. Çizgi filmlerin, ilk düşünce aşamasından ekrana sunulmuş aşamasına kadar birçok teknikten meydana geldiği söylenebilir. Uzman kişilerce hazırlanan çizgi filmler; içerik yapısı, hareketlerin çözümlenmesi, karakterlerin çizimi, zaman ve mekân birlikteliklerinin sağlanması gibi birçok tekniğin olduğu bir bütünlük içinde ilerleyen eserler olduğu ifade edilmiştir (Can, 1996: 6).

Çizgi filmlerin tarihsel serüvenine bakıldığında televizyonda yayımlanan çizgi filmlerde hayvansal tiplere daha çok yer verildiği görülmüştür. Bu doğrultuda ilk canlandırma filminin bir dinazor ve fare karakterlerinin kullanıldığı müzik ve sesin bulunduğu çizgi film olduğu bilinmektedir. Bir sinema çeşidi olduğu düşünülen ve televizyon programlarında ilk sırayı alan çizgi filmlerin ortaya çıkış amacı, öğreticilik özelliği taşıması olduğu bilinmektedir. Toplumsal bir yapıya da sahip olan çizgi filmlerin aynı zamanda simgesel bir iletiyle bireye ulaşmaya çalıştığı söylenebilir (Can, 1996: 89-91).

Hayatımızı büyük oranda etkileyip yön veren bilimsel ve teknolojik ilerleme içinde yaşadığımız dünya, insanın da bu şartlar çizgisinde yetiştirilmesini sağlamıştır. Bu durum, dinamik ve çağın gelişimlerine daha açık bir eğitim ve yol haritasını önümüze koyduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla olayları sadeleştirilmesi, hikâyeleri hızlı bir şekilde anlatması, tabiatı biçimlendirmesi, aşamaları görüntü olarak daha basit semboller içermesi sebebiyle çizgi filmler, ön plana çıkmıştır. Modern ülkelerde çizgi filmler eğitimin düzenlenmesinde ve şekillendirilmesinde bir araç olarak görülebilmektedir. Aynı şekilde eğitim alanında geri kalmış ülkelerde de çizgi

filmler, görsel algılama kolaylığından dolayı tercih edilen bir eğitim aracı olarak görüldüğü söylenebilir. Çizgi filmlerin okul öncesi ve ilköğretimdeki çocukların hayal dünyalarını, yaratıcı zekâlarını geliştirmede önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Günümüzde çizgi filmler, teknik, uygulama, üretim ve dağıtım alanları açısından gelişme göstererek önemli bir iletişim aracı hâline geldiği ileri sürülmektedir (İlgaz, 1997: 9).

Çizgi filmlerde konular, gerçek bir yaşamdan alınabildiği gibi gerçek olmayan fikirlerden de ortaya çıktığı söylenebilir. Aynı zamanda esprili bir şekilde karikatürize edilerek sergilenebilir. Bu doğrultuda görüntüsel bir iletişim aracı olan çizgi filmlerin; sade, anlaşılır ve görünmez olanı görselleştirerek hızlı bir öğretim gerçekleştirilmekte olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca rengin, sesin ve hareketlerin farklı şekillerde kullanılması hem öğretimi sevimli bir hâle getirmekte hem de akılda kalıcılığı artırmaktadır (Güler, 1989: 169).

3.8.Çocuk ve Çizgi Film

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, kitle iletişim araçlarının önemini ortaya koyarak bilgi edinme ve zararlı bilgilerden korunmayı çocukların bir özgürlük alanı olarak düzenlemiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 17. Maddesi, *(Taraflar Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Sözleşmenin 13 ve 18'inci maddelerinde yer alan kurallar göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.)* kitle iletişim araçlarının çocuk hakları ile olan ilişkisini vurgulamakta ve bu araçlara ilişkin etik ilkeleri belirlemektedir. Kitle iletişim araçları denildiğinde kitap, gazete, video oyunları, televizyon ve çizgi film gibi birçok aracı düşünebiliriz. Ancak zamanımızın büyük bir kısmını geçirdiğimiz televizyonun bu araçlardan en etkilisi olduğu söylenebilir. Herkesin etkilenme düzeyi farklı olmakla birlikte televizyon yayınlarından en çok etkilenen kitlenin çocuklar ve gençler olduğunu söyleyebiliriz. Çocukluk dönemi bilişsel, fiziksel ve sosyal olarak değişim ve dönüşümlerin yoğun

olarak yaşandığı bir dönemdir. Bundan dolayı çocuklara televizyon ve çizgi filmler ile aktarılan mesajların çocuğun kişiliğini, haklarını, zihinsel sağlığını, doğru bilgilere ulaşmasını ve ayrımcılıktan korunmasını sağlayan nitelikte olmasına özen gösterilmelidir (Akyüz, 2012: 115-117).

Medyanın içinde bulunduğumuz yaşamın var olan değerlerini değiştirip dönüştürerek bazen de yeniden üreterek hayatımızın en önemli parçası haline geldiği ifade edilmiştir. Medyanın olumsuz etkileri karşısında çocuklar savunmasızdır. Bu doğrultuda bilgiyi nereden aldıkları ve nasıl kullandıklarının büyük bir öneme sahip olduğu bilinmektedir (Akçalı, 2020: 3).

Çocuk ve medya arasındaki ilişkinin okul, aile, öğretmen ve toplumla olan ilişkiden daha fazla ön planda olduğu kaçınılmaz bir gerçektir, diyebiliriz. Dolayısıyla medyanın çocuk ile aile arasında boş bırakılan zamanı da doldurduğu görülebilmektedir. Çocuklar, öğrenmeyi ve bilgiyi daha çok yetişkinlerden edinirken zamanla gelişen teknoloji ve zamanın büyük bir kısmını alan medya, çocukların öğrenme ve bilgi edinme araçları olmuştur. Dolayısıyla içinde yaşıyor olduğumuz çağın en ayırt edici unsurlarından görsel ve yazılı iletilerin yaşamımızı büyük oranda etkilediği söylenebilir. Bu yoğun mesaj iletilerine çevremizde en çokta çocukların maruz kaldığını görebiliriz. Bu doğrultuda söz konusu yayınlar arasında belli kodları taşıyan en etkili iletilere de çizgi filmlerin sahip olduğu ifade edilmektedir (Paker, 2020: 132-133).

Okul öncesi dönem çocuklarının en çok vakit geçirdikleri televizyon programının çizgi filmler olduğu ifade edilmiştir. Çizgi filmler ya da diğer bir isimle animasyon filmleri, görsel ve işitsel özellikleri açısından okul öncesi çocuklarının büyük bir ilgiyle izledikleri programlardır (Can, 1996: 160).

Çizgi filmler görsel bir iletişim aracı olarak; renk, hareket, şekil, ses ve simgelerle öğretimi kolaylaştırmakta ve kalıcılığı sağlayabilmektedir. Çizgi filmlerin tarihsel gelişimi ve çıkış nedenini de araştırdığında amacının öğreticilik olduğu ifade edilmektedir. Bu doğrultuda çocuğun izlediği çizgi filmde neyi nasıl öğrendiği, hangi karakterlerle özdeşim kurduğu ve bunu zihninde nasıl tasarladığı önemli bir konudur (Güler, 1989: 168).

Çizgi filmler ilk olarak sadece bir eğlence amacı olarak görülse de günümüzde birden fazla alana yayıldığı söylenebilir. Bu yayılmada rol oynayan etkenler, çizgi filmlerin etki gücü ve hayal dünyası olarak adlandırılabilir. Bu doğrultuda eğitimden oyuna, reklam filmlerinden eğlenceye kadar uzanan birçok alanda çizgi filmlerin gücü ve etkisi gün geçtikçe arttığı söylenebilir. Çizgi filmlerin en çok etkilediği kitle ise çocuklardır. Çocukların dünyası sadece aile, okul ortamı ve sosyal çevresi ile sınırlı kalmadığı ifade edilmiştir. Günümüzde çocuklar, televizyonda çeşitli konuları ele alan sayısız çizgi film seyredebilmektedir. Dolayısıyla çocuklar için hazırlanan çizgi filmlerde kullanılan tiplerin ve kahramanların model olma açısından öneminin büyük olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda çocuk tarafından beğenilerek izlenen kahramanların bazılarında olumlu özelliklere rastlanırken olumsuz özellikler daha da güçlü olabilmektedir. Bu nedenle çocukların dünyasında çok etkili olan çizgi film karakterlerinin olumlu davranışları geliştirecek türden olmasına dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Can, 1996: 77).

Çocukların model alma ve özdeşim kurma ihtiyaçları çok erken yaşlarda kendini gösterdiği söylenebilir. Dolayısıyla çocuklar ebeveynleri, öğretmenleri ve izledikleri çizgi filmlerdeki kahramanlar ile rol model olarak özdeşim kurabilirler. Bu doğrultuda çocuk model aldığı karakter gibi konuşmaya ve davranmaya başlayabilir. Bu durumda çizgi filmlerdeki karakterlerin sunumunun büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir (Deniz, 2016: 126-127).

3.9. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Aktarıcısı Olarak Çizgi Filmler ve Çocuk

Birey, doğuştan getirdiği refleksleri ile çevresini tanımaya başlar. Yaşam boyu devam eden çevresel uyaranların, insanoğlunun öğrenme sürecinde büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla çevreden alınan uyarıcı etkilerin cinsiyet rolü gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu ifade edilebilir. Bu doğrultuda çocukların öğrenme sürecinde toplumsal, çevresel ve medya uyaranları tarafından olumlu ya da olumsuz olarak cinsiyetçi kalıp yargılarından etkilendikleri söylenebilir. Bu etki, erken yaşlarda toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Çocukların erken yaşlarda duydukları, gördükleri deneyimleri

kodlandırma ve model alma yoluyla toplumsal cinsiyet rollerini zihinlerinde depoladıkları ifade edilmektedir (Kale, Özgün, 2016: 85).

Çizgi filmler, çocukların zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yayınlardır. Çizgi filmlerin birçok işleviyle birlikte en önemli etkisinin çocukların kişilik özellikleri üzerinde olumlu ya da olumsuz yansımaları olduğu ifade edilmiştir. Erken çocukluk dönemi olarak bilinen 0-8 yaş evresi, kişiler açısından kritik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla çocuklar bu dönemde aile, okul ve medya aracılığıyla toplumun kadınlık ve erkeklik tanımlarını öğrenerek toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirdikleri ifade edilmektedir. Bu bakımdan çocuklara yönelik çizgi filmlerin, reklamların ve televizyon programlarının toplumsal cinsiyet inşasında önemi büyük olduğu söylenebilir. Çocukların erken yaşta özdeşim kurma ihtiyaçları olduğu için çizgi filmde yer alan karakterler gibi davranmaya ve konuşmaya çalıştıkları görülebilir. Dolayısıyla çocuklar, özdeşim kurma yoluyla toplumsal cinsiyet rollerini benimserler. Bunun yanında birçok çizgi filmde kadın ve erkek rollerinin eşit olduğu temalardan uzak konuların yer aldığı söylenebilir. Örneğin, çizgi filmlerde kadına karakterlerin daha çok iç mekânda aileye bağlı, çocukların bakımından sorumlu, erkek karakterlerin ise dış mekânlarda evi geçindiren, para kazanan karakterler olarak karşımıza çıktığı bilinmektedir (Deniz,2016: 127).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Günümüz televizyon yayıncılığında önemli bir hedef kitle olan çocuklar, günün büyük bir kısmını televizyon karşısında çizgi film izleyerek geçirmektedir. Türk televizyon yayıncılığında ise 2008 yılında çocuk kanalı olarak yayın hayatına başlayan TRT Çocuk kanalı, çocuklara yönelik televizyon yayıncılığına örnek olarak verilebilir.

TRT Çocuk kanalının hedef kitesinin okul öncesi ve okul çağı çocukları olduğu söylenebilir. Yayın içeriklerinin hazırlanmasında çocukların yaşlarını, zihinsel faaliyetlerini, gelişimsel ihtiyaçlarını dikkate alarak yayın yapmayı amaçladığı belirtilmektedir (<https://www.trtcocuk.net.tr/yayincilik>). TRT Çocuk, bu amaçları ilke edinerek yayın hayatına başlamıştır. Çalışmanın içeriğinde yer alan okul öncesi çocuklara dair TRT Çocuk kanalının amaçladığı belli kazanımlar şunlardır:

1. Kişisel özelliklerinin ve farklılıklarının tanınmasına destek olmak
2. Farklılıklara karşı kazanımlar (ırk, fiziksel ve zihinsel engel, cinsiyet vb.)
3. Nesne-durum ilişkisini kavramaya yönelik kazanımlar
4. Nesne ve varlıklar arasındaki ayırt edici özellikleri doğru gözlemleyebilme (büyük-küçük, sıvı-katı vb. kazanımlar sağlayıp ayırt etme becerisinin gelişimini desteklemek) yetisini kazandırmak
5. Dil ve anlatımın yalın, kavramların açık ve net bir şekilde ifadesini güçlendirmek ve dil gelişimine katkı sağlamak
6. Duygusal gelişimi desteklemek
7. Cinsiyet ayırımının net ifadesini güçlendirmek
8. Çevre ve doğa bilincini kazandırmak

9. Farklı sosyal yapılar hakkında farkındalık oluşturmak

10. Sosyalleşme süreçlerine destek olmak

11. Çoklu zekâyâ katkı sağlamak (<https://www.trtcocuk.net.tr/yayincilik>)
(Erişim tarihi: 21.09.2021).

12. Soyut ve somut kavramların belirginleştirilmesi yoluyla algı süreçlerinin gelişimine destek sağlamak.

TRT Çocuk kanalının hedeflenen kazanımlar içinde yer alan maddeler incelendiğinde 7. maddede (Cinsiyet ayrımının net ifadesini güçlendirmek) ve diğer madde olan 2. maddede farklılıklara karşı (ırk, fiziksel ve zihinsel engel, cinsiyet vb.) saygı duymak ve bu yönde çocuklarda bilinç oluşturmak önem arz etmektedir. Bu iki maddede belirtildiği gibi TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde cinsiyet ve cinsiyete ilişkin rollerin sunulduğu söylenebilir.

Verilen bu bilgiler doğrultusunda bu tez çalışmasında TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Aslan” adlı çizgi film tez konusu olarak seçilmiş ve bu çizgi filmde “erkeklik temsillerinin” nasıl yansıtıldığı, göstergebilim çerçevesinde incelenmiştir. Fiske (2013), göstergebilimin ilgi alanının merkezinde göstergenin yer aldığını ifade eder. Göstergelerin insan inşası olduğunu, bundan dolayı da insanların onları nasıl kullandıkları noktasında göstergeleri anlayabiliriz. Toplumun ya da kültürün iletmek için geliştirdiği kodlar göstergelerin kullanımına bağlı olarak iletilir.

Gösterge, kendini tekrarlayan bir şeydir. O zaman tekrar olmadan gösterge de olmaz çünkü göstergeyi bu şekilde tanıyamayız. Bu durumda hayatın içinde insanların hep duydukları ve gördükleri şeylerin düşüncelerinde anlam kazanmasına zemin hazırlamaktadır (Barthes,2017:283). Belirtilen bilgiler ışığında TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Aslan” adlı çizgi film ele alınan örneklemlerdeki göstergeler ve görüntüsel açıdan analiz edilerek yorumlanmıştır.

TRT Çocuk kanalında birçok çizgi filmin yayınlanmasına rağmen “Aslan” adlı çizgi filmin seçilmesi, çizgi filmde “erkeklik temsillerinin” incelenmesi çalışmanın sınırlılık ve kapsamını oluşturmaktadır. Çalışma için seçilen örneklemler, amaçlı

örneklem yöntemi çalışmanın örnekleminin belirlenmesinde kullanılan yöntemlerdir. Amaçlı örneklem, birçok olgu ve olay bakımından zengin olan durumdan belirlenmiş amaca uygun olanı seçip inceleme yapılmasına imkân veren örneklemdir (Erdoğan,2007:176). Bu çalışmada Aslan çizgi filminin incelenen bölümleri amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir.

Verilen bu bilgiler ışığında “Aslan” adlı çizgi film, TRT Çocuk kanalının kendi internet sitesi üzerinden izlenerek öne çıkan “erkeklik temsillerini” göstergebilim yöntemi ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Analiz gerçekleştirilirken elde edilen verilerin sistematik bir şekilde sunulabilmesi için Göstergebilimin temel kavramları olan gösteren, gösterilen, yan anlam, düz anlam ve mit başlıklarını içeren tablolar hazırlanmıştır.

4.1. “Aslan” Çizgi Filminin Öyküsü

“Aslan”, 2016 yılında TRT Çocuk kanalında yayınlanmaya başlayan ve 3D çizim tekniği kullanılarak hazırlanmış bir çizgi filmidir. Gündelik yaşamında karşılaştığı sorunları arkadaşlarıyla birlikte hayal gücünü kullanarak yeni araçlar ve icatlar geliştirerek çözmeye çalışan bir çizgi karakterin başından geçen olayları konu alan (Yener, Yılmaz ve Kara, 2021: 6) çizgi filmde, olaylar İstanbul Balat’ta geçer. Çizgi filmin hedef kitleleri 3-6 yaş arasındaki çocuklardır. Filmin yönetmeni aynı zamanda TRT Çocuk’ta yayınlanan *Mutlu Oyuncak Dükkânı* adlı bir çizgi dizinin ve *Aslan Hürkuş: Kayıp Elmas* (2020) isimli bir uzun metraj çizgi filmin de yönetmenliğini yapan H. Sinan Güngör’dür. Güngör’üm tüm filmlerde yapımcı Murat Kaya, senaryo yazarı İbrahim Bal ve görüntü yönetmeni Hakan Bol ile çalışmıştır.

Çizgi filmin başkarakteri olan Aslan, ilkokula giden bir çocuktur. Bilime meraklı olan Aslan, yapımcı tarafından “mucit” olarak adlandırılmaktadır. Aynı zamanda Aslan’ın dayısı da bir bilim insanıdır. Aslan da dayısı sayesinde bilime çok merak salan bir karakter olarak sunulmaktadır. Sürekli olarak yeni şeyler icat etme peşinde olan Aslan, merak ettiği ve çözüm bulmaya çalıştığı konularda ayakkabı tamircisi olan dedesine, bu konularla ilgili sorular sorarak yardım istemektedir. Aslan, Aslan’ın aile içinde, okulda, sokakta, parkta arkadaşları ile yaşadıkları

olayları da konu edinmektedir. Arkadaşları olan Mehmet, Eren ve Zeynep ile apartmanlarının bahçesinde yeni icatlar peşinde koşarak oyunlar oynamaktadır.

Aslan, her bölümde farklı bir merak ve icat peşindedir; kimi zaman bunu tek başına kimi zaman da arkadaşları ile çözmeye çalışmaktadır. Aslan, kafasında mantık yürütmeleri yaparken annesinin, babasının daha çok da dedesinin ona söylediği sözler aklına gelir ve bu söylemler sayesinde çözüme ulaşır. Aslan çizgi filminin her bölümünde bilim, sanat, üretim ve icat gibi birçok konuya yer verilirken; üretmenin, pes etmemenin, yaratıcı olmanın, yardımlaşmanın önemi vurgulanır.

Aslan çizgi filminde oynayan karakterler şunlardır: Aslan (E), Aslan'ın annesi Candan (K), Aslan'ın babası Ozan (E), Aslan'ın dedesi Hasan (E), Aslan'ın dayısı Ömer (E), Zeynep (K), Mehmet (E), Eren (E)'dir. Bunların dışında Pati adındaki köpek karakter ve bazı bölümlerde yer alan farklı öğretmen karakterlerine, Mehmet'in babası olan Selim karakterine de yer verilmiştir. Ayrıca işlenen konuya göre bazı bölümlerde farklı karakterlere de yer verilmektedir.

TRT Çocuk kanalında yayınlanmaya devam eden "Aslan" hafta içi ve hafta sonu yayınlanırken şu an her pazartesi günü yayınlanmaktadır. Her bölüm, on bir ile on dört dakika arasında sürmektedir. Aslan çizgi filmine ait videolara Youtube üzerinden ve TRT Çocuk kanalının web sayfasından ulaşılabilir.

4.2. "Aslan" Çizgi Film Karakterleri

Aslan: Çizgi filme adını da veren başkarakterdir. Bilime ve üretmeye çok meraklı bir ilkokul öğrencisidir. Bilim insanı olan dayısı sayesinde öğrenmeye merak salmıştır. Arkadaşlarının da fikirlerini alan Aslan; oyun oynamayı, öğrendiği bilgileri arkadaşları ile paylaşmayı çok sever. Top oynamayı, bisiklete binmeyi, dedesinin ayakkabı dükkânında zaman geçirmeyi sevmektedir. Aslan, kendini ifade etmekte ve icatlarını rahatlıkla anlatmakta özgüven sahibi bir karakterdir.

Aslan'ın annesi Candan: Aslan'ın annesi rolündeki karakter olan Candan, birçok bölümde evde görülen ve oturdukları apartmanın bahçesinde vakit geçirmekten hoşlanan bir karakterdir. Aynı zamanda bahçenin düzenli ve temiz olmasına özen göstermektedir. Sıklıkla mutfakta da gördüğümüz Candan, Aslan için

yiyecekler hazırlamaktadır. Aslan'ın sorduğu sorulara da cevaplar vererek Aslan'ı bilgilendirmektedir.

Aslan'ın babası Ozan: Aslan'ın babası rolündeki karakter olan Ozan; genellikle dışarıda görülen, doğayı ve köy yaşamını seven bir karakterdir. Mesleği veterinerliktir. Çocukların oyunlarına da dâhil olan Ozan, onlarla zaman geçirmekten hoşlanmaktadır.

Aslan'ın dedesi Hasan: Aslan'ın dedesi rolündeki karakter olan Hasan dede, ayakkabı tamircisidir ve “Renkli Pabuçlar” adında bir dükkânı vardır. Hasan dede, dükkânında sadece ayakkabı tamir etmemekte, aynı zamanda farklı nesnelere yeni şeyler üretmeye çok meraklıdır. Bunların yanında saz da çalan Hasan dede, Aslan'ın meraklı sorularına da cevap vererek onu bilgilendirmektedir. Torununu çok seven Hasan dede, Aslan'a bazen “Aslan torunum benim!”, “Aslanım!” diyerek seslenir.

Zeynep: Zeynep, Aslan'ın arkadaşlarından olan bir karakterdir. Arkadaşlarına yardım etmeyi çok seven Zeynep, akıllı ve mantıklı bir karakterdir.

Eren: Aslan'ın bir diğer arkadaşı da Eren'dir. Eren, çizgi filme sonradan katılan bir karakterdir. Aslan gibi araştırmaya meraklı ve problemler karşısında Aslan'a fikir vermektedir.

Mehmet: Aslan'ın bir başka arkadaşı da Mehmet'tir. Mehmet'in okulun koşu takımına girmek gibi hayalleri vardır çünkü koşmayı çok sevmektedir. Çok hareketli, yerinde duramayan bir karakterdir. Aslan'a icatları için yardım etmeyi çok sevmektedir.

4.3. “Köprü Problemi” Bölümünün Çözümlemesi

4.3.1. “Köprü Problemi” Bölümünün Genel Görünümü:

Resim 4.1: *Köprü Problemi* Bölümünden Kareler

Resim 4.1

“Köprü Problemi” Adlı Bölümünün Genel Özellikleri

Bölümün Adı: Köprü Problemi

Bölümün Numarası: 143. Bölüm

Süre: 11 dakika 03 saniye

Seslenme: Müzik/Konuşma sesleri

Mekân: Dış mekân

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Eren, Hasan dede

Zaman: Gündüz

4.3.2. “Köprü Problemi” Bölümünün Olay Örgüsü

Güneşli bir günde okulun bahçesinde çocuklar oyun oynarlar. Basketbol sahasında erkek çocuklar basketbol oynarken biraz ilerisinde kız çocuklar ip atlamaktadır. Zeynep ise tahterevallide oynarken karşısında Mehmet vardır ve Zeynep, Mehmet'ten ayağıyla tahterevalliyi kaldırmasını ister. Mehmet, matematik sınavına çalıştığı için çok yorgun olduğunu söyler. Okulun mavi renkte olan banklarında oturan Aslan ile Eren, Zeynep ile Mehmet'in konuşmalarına katılarak

Patin'in akşam matematik sınavına çalışmalarına izin vermediğini söylerler. Aslan da Patin'in huysuz olduğunu, bu nedenle dedesinin Pati'yi veteriner olan babasına götüreceğini söyler. Sonra hep birlikte okuldan ayrılırlar.

Kaldırımında scooterları ile giderken yolda dört arkadaş yorgunluktan düşerler. O sırada Aslan'ın dedesi, arabası ile yolda giderken bu dört arkadaşla karşılaşır. Hasan dede: “Birilerinin biraz dinlenmeye ihtiyacı varmış diye duydum, size bir sürprizim var.” der ve çocukları araba ile balık tutmaya götürür. Balık tutmak için geldikleri yere varırlar. Hasan dedeye arabadan eşyaları taşımaya yardım eden çocuklar heyecanlıdır. Aslan, kucağında Pati ile yürürken Patin'in ağırlaştığını, veterinerin Pati ile ilgili ne söylediğini sorar. Dedesi de gülererek “Babam demek istedin galiba?” der. Balık tutmak için nehir kenarına oturup oltalarını göle atarlar ve beklemeye başlarlar, fakat balık tutamazlar. Mehmet, bütün balıkların nehrin burun tarafında olduğunu söyler. Aslan ve arkadaşları gidip keşif yaparlar. Hasan dedenin de onayıyla yola çıkarlar.

Nehrin akıntısı fazla olduğu için köprüden geçmeye karar verirler. Fakat köprüden geçmek için kırk kilo sınırı yazısını görürler. Köprüden eşyaları geçirmek için herkes sırayla fikrini söyler. Mehmet köprüden geçerek kendi kilosunun kırk kilodan az olduğunu ispatlar fakat Aslan, kendi kilolarından ziyade ellerindeki eşyaların kaç kilo olduğunu hesaplamaları gerektiğini söyler. Eren de ellerinde tartı olmadan bunu nasıl yapabileceklerini söyler. Mehmet, “Hasan dedenin yanına geri dönelim.” der.

Aslan: “Durun arkadaşlar! Biraz detaylı düşünelim, bir çözüm bulacağımıza eminim.” der. Bildiklerimiz nedir? “Aslan, ben otuz iki kiloyum; Mehmet otuz sekiz, Pati on, Zeynep ben yirmi beş, Eren ben de yirmi sekiz kiloyum.” derler. Aslan: “Bildiklerimiz bunlar, hepimiz köprüyü geçebiliyoruz, o zaman bu alet edevatı tartmanın bir yolunu bulmalıyız ki hangimiz ne taşıyacak bilebilelim.” diyerek bir fikrinin olduğunu söyler. “Günlük malzemelerden basit bir el kantarı yapabiliriz.” der. Zeynep, bu fikri beğenir ve onaylar. Eren; bu sefer çok kolay çözdük, der.

Aslan'ın icat ettiği kantar eşyaları tartamaz ve hemen bozulur, biraz küçük ölçekte düşündüm galiba, başka fikri olan var mı, diye sorar. Eren; bence bir halat

kullanarak tartı yapabiliriz, bir asansör gibi düşünün. Mehmet: “Hemen anladım, kilosunu bildiğimiz bir şeyi halatın bir tarafına bağlayacağız.” der. Zeynep kendisini işaret eder. Eren, Zeynep’ten de hafif birisi olduğunu işaret ederek Pati’yi gösterir. Pati’yi ipin ucuna bağlayarak tartmaya çalışırlar fakat Pati, ipi koparır ve olmaz. Eren: “Bunu ön görme şansım yoktu arkadaşlar, yine de özür dilerim.” der. Zeynep, bu fikrinde olmayışına gülerek sabah tahterevalliye binecek hâlimiz yoktu şimdi şekilden şekle giriyoruz, der.

Mehmet’in hemen aklına bir fikir gelir ve yüksek sesle “ben bunu daha önce nasıl düşünemedim” der ve Aslan’a, bu kez sanırım çözümü sana bırakmayacağım deyip koşarak kalın bir tahta parçası getirir, taşın üstüne ortalayarak bırakır ve ağırlıkları karşılıklı tahta üzerine bırakarak ölçerler. Eren, Mehmet ve Aslan fikirleri üzerine konuşurken Zeynep ise gülümseyerek onları onaylar. Köprüden geçtikten sonra ise Hasan dedeyi nehrin diğer tarafında balık tutarken görürler. Hep birlikte gülerek köprüden geçmenin matematik sınavından daha zor olduğunu söylerler.

4.3.3. “Köprü Problemi” Çizgi Filmi Bölümünün Göstergibilimsel Çözümlemesi

“Köprü Problemi” adlı bölümün okul bahçesinde geçen başlangıç sahnesinde erkeklere daha fazla yer verildiği görülmektedir. Erkek çocukların basketbol sahasında top oynuyor olması, top oyunlarının erkeklere özgü etkinlikler olduğu yönündeki mitte uyumludur. Aynı sahnede kız çocuklarının ip atlıyor olması, oyunların içeriğinde toplumsal cinsiyet kodlarını ön plana çıkarmaktadır. Okul ve çevresindeki renklerin konumlandırılmasına bakıldığında apartmanlar, okul bahçesindeki bank, çocukların oyun alanları ve okul pencerelerinin renklerinin mavi ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bu da bize erkeklere özgü bir renk algısı uyandıran mavi rengin ön plana çıkarıldığını göstermektedir. Aslan’ın dedesi ile arasında geçen konuşmada Aslan, “Dede, Pati’yi veterinere götürdün mü?” sorusuna karşılık dedesinin “Babana demek istedin sanırım.” vurgusu toplumsal cinsiyetin iş alanını temsil etmektedir. Buradaki göstergeler, meslek ve iş seçimlerindeki toplumsal kodların desteklendiğini göstermektedir.

Bu bölümde dört karakter öner çıkar: Aslan, Zeynep, Mehmet ve Eren. Bu dört arkadaş, bu bölümde geçen balık tutmak için gittikleri nehrin köprüsünden geçmek için çözüm ararlarken Aslan, Mehmet ve Eren'in köprüden geçebilmek için fikir ürettiklerini, çözümler düşündüklerini ve deneyler yaptıklarını görülür fakat Zeynep daha sessiz kalarak ve onların fikirlerini gülümseyerek sevecen bir şekilde onaylamaktadır. Burada akıllı, icat peşinde koşan, güçlü ve bilimle ilgilenme, erkek çocukların doğasına ait özellikler gibi sunulmaktadır. Kız çocuklarının ise daha mülayim, sevecen, içinde bulunduğu koşulları kabullenici davranışlar içinde olması gerekiyormuş gibi resmedildiği görülür.

Tablo 1: “Köprü Problemi” Adlı Bölümün Göstergibilimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.1

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Okul bahçesinde basketbol oynayan çocuklar -Okul bahçesinde çocukların ip atlaması	-Erkek çocuklar oyun olarak basketbolu tercih eder. - Kız çocukları oyun olarak ip atlamayı tercih eder.	-Basketbol, erkekler tarafından oynanan bir oyundur. -İp atlama, kızlar tarafından oynanan bir oyundur.
	-Kaldırımında scooter süren dört çocuk	- Kız çocukları pembe renkli kasketi giyer. - Erkek çocukları mavi, sarı ve turuncu kasketler giyer.	- Pembe renk kız çocuklarınca kullanılan bir renktir. -Erkek çocukları, pembe renk kullanmaz.

4.3.4. “Köprü Problemi” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi

“Aslan” adlı çizgi filmin “Köprü Problemi” bölümünde renklerin kullanımı açısından bakıldığında, ağırlıklı rengin mavi olduğu görülür. Mavi rengin çizgi

filmde yer alan mekânlarda ve karakterlerin kıyafetlerinde yoğun olarak kullanılması, renk tercihinde cinsiyetçi bir yaklaşıma işaret ettiği görülebilmektedir. Yine okul bahçesinde basketbol oynayan erkek çocuklarının görüntülenmesi, top sporlarının erkek oyunu olarak yansıtıldığını göstermektedir. Bunun yanında basketbol oynayan erkek çocuklarının hemen yanında ip atlayan kız çocuklarını görmektedir. Bu yolla ip atlama oyununun kızlar tarafından oynanan bir oyun olduğu mitinin çizgi film aracılığıyla yeniden üretimi sağlanmaktadır. Çizgi filmin bu bölümünde üç erkek çocuk karakter, bir yetişkin erkek karakterle birlikte sadece bir tane kız çocuğu karakterini görmekteyiz.

4.4. “Gizemli Toplar” Bölümünün Çözümlemesi

4.4.1. “Gizemli Toplar” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 2: “Gizemli Toplar” Bölümünden Kareler

Resim 4.2

“Gizemli Toplar” Adlı Bölümün Genel Özellikleri

Bölümün Adı: Gizemli Toplar

Bölümün Numarası: 117. Bölüm

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi.

Mekân: Dış/iç

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Eren, Hasan dede, Ömer dayı, Candan

Zaman: Gündüz

4.4.2. “Gizemli Toplar” adlı bölümün Anlatısı

Bu bölümünde başlangıç sahnesi, mahallenin genel bir görünümü ve Aslan’ın yaşadığı apartmanın bahçesinde kulübesi bulunan Pati ve bahçenin kısa bir görüntüsü ile başlar. Sonrasında Candan’ı ip üstünde akrobasi yaparken görürüz. Aslan’ın “Anne!” diye seslenmesi ile Candan’ın iş yaparken televizyonda izlediği akrobasi gösterisine kendini kaptırarak hayal kurduğunu anlarız. Elindeki temizlik gereciyle yere düşen Candan’a Aslan gülererek “Oyun mu oynuyordun anne?” diye sorar. Candan da “Aslan oğlum benim, cambazı izlerken kendimi fazla kaptırmışım.” der ve tam o sırada pencereden içeriye küçük bir top zıplayarak odayı dolaşır. Aynı toplardan bir diğeri Hasan dedenin de dükkânına zıplayarak girer.

Bilim insanı olan Aslan’ın dayısı deney yaparken toplar onun odasına da girer. Daha sonra mahallede sayısız yağmur gibi rengârenk toplar havadan yağmaya başlar. Kaldırımları onaran çimento ustası da dolu olduğunu sandığı topları elindeki aletle kovalarken Ömer yanına gider. Usta, Ömer’e: “Sen bilim insanısın, bu dolunun sebebi nedir?” diye sorar. Hasan dede gelir, Aslan’a seslenir, cama çıkan Candan da Aslan’a soru sorar. Aslan, biraz düşününce arkadaşlarının terasta pinpon oynayacakları aklına gelir.

Zeynep, Mehmet ve Eren terasta pinpon oynamaktadırlar. Mehmet, Zeynep’e “Kırk yıl düşünsem senin bu kadar iyi pinpon oynadığın aklıma gelmezdi, hiçbir topu tutamıyorum.” diye söyler. Zeynep, “Öyle mi?” diyerek topa daha hızlı vurur ve ne kadar iyi oynadığını göstermeye çalışır. Bunu üzerine Aslan ve Candan terasa gelir. Mehmet, Aslan’ı görünce “Nerede kaldın? Takımlar sensiz çok dengesiz kaldı.” diye söyler. Aslan, turnuvanın olduğunu, oyunu unuttuğunu ama düşen toplardan bütün mahallenin turnuvayı öğrendiğini söyler. Mehmet, “Sen hiç merak etme Candan teyze, aşağıya düşen topları hemen toparlarız.” der. Hep birlikte topları toplarlar ve topun aşağıya düşmemesi için fikir üretmeye başlarlar. Zeynep’in çok iyi oynadığını

söyleyen Eren'e Aslan, "Ama ben daha oynayamadım, belki eşit bir takım kurabiliriz." diyerek çözüm aramaya başlarlar.

Aslan şarkı söyler, hayal eder; düşlerini çizer, tüm zorlukları aşar, her sorunu çözer. Eren ise mıknatısları masanın etrafına yapıştırarak mıknatıslı top ile sorunu çözeceklerini söyler fakat bu iyi bir çözüm olmaz. Aslan, topu o zaman istediğimiz yöne göndermede başarısız oluruz, der. Mehmet'in yorumu ise -iyi tarafından bakarak- Zeynep'in ilk defa sayı almadığı bir el izlemiş olması olur. Mehmet: "Benimde bir fikrim var, eğer masanın etrafına duvar gibi bir şerit çekersek top dışarı çıkmaz." der ancak bu fikir de sorunu çözemez. Aslan'ın aklına annesinin izlediği cambaz oyunu gelir ve terasın etrafına ağ örerek bu sorunu çözeceklerini söyler ve çözüme bu şekilde ulaşırlar. Zeynep, herhangi bir çözüm önerisinde bulunmaz; sadece arkadaşlarını onaylamakla kalır.

4.4.3. "Gizemli Toplar" Çizgi Filmi Bölümünün Göstergibilimsel Çözümlemesi

Bu bölümün başlangıcı, mahallenin genel görünümünü sahnelemektedir. Mavi rengin ağırlıkta olduğu apartmanlar ve apartman bahçesinde yaşayan Pati'nin kulübesinin oynadığı kovanında mavi renkte olması dikkat çekmektedir. Dış mekânda daha çok mavi renge ağırlık verilmesinde erkek temsillerini görmekteyiz.

Candan'ın evde temizlik yaparken televizyonda izlediği cambaz kadın oyuncu yerine kendini koyması, sonra bunun bir hayal olduğunu Aslan'ın sesi ile fark ederek "Kendimi çok kaptırmışım." demesi; bize kadının evde konumlandığını, çalışma yaşamının ve dışarıda olmasının bir hayalden ibaret olabileceği düşüncesine götürür. Kadın, iç mekânda temizlik yaparken, evde çalışan derleyici toplayıcı olarak temsil edilir.

Renkleri destekleyici nitelikte olduğu düşünülen sahnelerden biri de gizemli topların nereden geldiğini apartmanın yanında üç erkek karakter konuşmakta ve fikir yürütmektedir. Aslan'ın dayısı bilim insanı olan Ömer, aşağıdan Aslan'a seslenir ve pencereden annesi Candan ile bakan Aslan'ın "Durun yanınıza geliyorum, sanırım

ben bu top yağmurunun sebebini anladım!” demesi erkek karakterin daha baskın olduğunu göstermektedir.

Candan karakterinin bölüm boyunca hep evde konumlandırılması, sadece pencereden duruma dâhil olması bize kadın temsilinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Yani Candan karakterinin sürekli ev içinde olması, kadının evdeki yerini temsil ettiğini düşündürebilir. Sonrasında terasta pinpon oynayan Zeynep, Mehmet ve Eren’i görürüz. Mehmet’in Zeynep’e, “Kırk yıl düşünsem senin bu kadar iyi pinpon oynadığın aklıma gelmezdi, hiçbir topu tutamıyorum.” diye konuşması aslında erkek cinsiyetine uygun olduğu düşünülen güce dayalı spor ve top oyunlarının kız çocuğu tarafından başarıyla oynanıyor olmasının sıra dışı bir durum olarak temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle güce dayalı spor ve top oyunlarının erkek çocuklara uygun oyunlardır ve bu oyunlarda kız çocuklarının başarılı olması seyrek rastlanan bir durumdur. Gerek görüntülerde gerekse onlara eşlik eden diyaloglarda, erkek karakterleri ön plana çıkararak, kadın karakterleri ise ikincil rollere hapseden bir söylemin hâkim olduğu, kadın karakterin başarılı olduğu durumlarda dahi bu başarının doğal değil olağanüstü bir durum olarak gösterildiği görülmektedir.

Tablo2: “Gizemli Toplar” Bölümü Gösterebilimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.2

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Güneşli bir günde ev içind temizlik yapılması	- Evde temizlik işlerini anne yapar.	-Temizlik gibi evi içi etkinlikler kadın işidir.
	-Tamirci dükkânında tamir işleri ile ilgilenilmesi	-Tamircilik erkek işidir.	-Evin geçimine yönelik etkinlikler erkeğin işidir.
	- Laboratuvar da bilimsel deneyler yapılması	- Bilimsel etkinlikler erkekler tarafından gerçekleştirilir	-Bilim ve deney erkek işidir. Erkekler kadınlara göre daha zekidir.
	-Evin penceresinde n bakan kadın ve çocuk	-Kadın ve çocukların bulunması gereken mekân evdir.	-Kadının görevi evde çocuğu/ çocukları ile ilgilenmektir.

4.4.4. “Gizemli Toplar” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi

Bu bölümde kadın karakterler yoğun olarak iç mekânda konumlandırılmıştır. Zira kadının evde temizlik yaparken televizyonda izlediği akrobat yerine kendini koyarak hayal kurması, dış mekânda bulunabilmenin kadın için olağanüstü bir durum, adeta bir hayal olarak temsil edildiğine işaret eder. Bunun yanında bölüm boyunca erkek karakterlere daha fazla yer verilmiş ve her bir erkek karakter dış mekânda bilimle, yapı işleriyle ve farklı işlerle uğraş içinde gösterilmiştir.

Erkekler ile ilgili iletiler gerek karakterler gerekse konuşmalar üzerinden incelendiğinde güçlü olmak, çalışmak, spor yapmak, düşünmek ve analiz etmek gibi davranışların erkeklere özgü davranış örüntüleri olarak temsil edildiği belirlenmiştir.

4.5. “Çekim Çadırı” Bölümünün Çözümlemesi

4.5.1. “Çekim Çadırı” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 3: Çekim Çadırı Bölümünden Kareler

Resim 4.3

4.5.2. “Çekim Çadırı” Adlı Bölümün Genel Özellikleri

Bölümün Adı: Çekim Çadırı

Bölümün Numarası: 123 Bölüm.

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi.

Mekân: Dış/iç

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Eren, Zeynep’in annesi.

Zaman: Gündüz

4.5.3. “Çekim Çadırı” Adlı Bölümün Anlatısı

Zeynep ve annesi, apartmanlarının merdivenlerinden ellerinde karton kutular ile inerken Zeynep, annesine “Bu güzel günü böyle geçirmek zorunda mıydık anneciğim?” diye söyler. Annesi, Zeynep’e “Bu güzel günün adı temizlik günü Zeynep, o yüzden söylenmeyi bırak da önündeki basamağa dikkat et!” diye söyler.

Zeynep’in elindeki karton kutuları taşımakta zorlandığı gözlenmektedir. Annesi bodrum kata karton kutuları indirirken Zeynep’e ışıkları yakana kadar gelmemesini söyler. Zeynep annesini beklerken bahçede seksek oyununu görür ve oynamaya başlar o sırada havadan ayağına bir top gelir. Topu yakalamaya çalışırken annesinin bulunduğu bodrum katına hızla girer ve orda bulunan bir karton kutuya çarpar, içerisinde bulunan kitaplar düşer. Zeynep, düşen kitaplardan birini eline alıp “Bu da ne böyle?” diye annesine sorar. Annesi, onun anneannesinin yemek tarifleri kitabı olduğunu, çok iyi yemek yaptığını, mahalledeki komşular hep anneannesinden yardım istediğini söyler. Burada unutulup tozlanmış hâlbuki birçok insan bu tariflerden faydalanabilir, der annesi.

Zeynep, o zaman neden internet sitesi sayfası açmıyoruz, böylece bütün tarifleri veririz ve fotoğraflarız, der. Annesi bu fikri sevdiğini söyleyerek “Hadi başlayalım!” der ve mutfakta Zeynep ile annesi bütün tarifleri yaparlar. Annesi, yemekleri internete nasıl koyacaklarını bilmediklerini söyler. Sonrasında balkondan içeriye giren topla Zeynep “Buldum nasıl yapacağımızı!” der ve Aslan, Mehmet ve Eren’in golf oynadığı yere gider. Topun da nereden geldiği böylelikle anlaşılır. Arkadaşlarını gören Zeynep, onlardan ona yardım etmelerini ister. Yemeklerin fotoğraflarını Mehmet çeker, nasıl güzel çekecekleri konusunda fikir üretmeye çalışırlar. Fotoğraflar çekildikten sonra bilgisayar başında Aslan’ı görürüz. Yemek fotoğraflarını siteye Aslan yüklemektedir, o sırada Zeynep’in annesi gelir; çocuklara teşekkür eder.

4.5.4. “Çekim Çadırı“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergibilimsel Çözümlemesi

Bu bölümde Zeynep karakterinin annesi ile olan konuşması dikkat çekmektedir. “Bu güzel günün adı temizlik günü Zeynep, o yüzden söylenmeyi bırak da önündeki basamağa dikkat et! “Demesi, ev işlerine ait sorumlulukların kadınlara

ait olduğunun, bununla birlikte kız çocuklarının da anneye yardım eden rolünde olması yine bize toplumsal cinsiyete ilişkin yargıların küçük yaşlardan itibaren öğretildiğinin bir göstergesidir. Bunun yanında bodrum katında bulunan yemek kitabının Zeynep'in anneannesinin yemek tarifleri kitabı olması, kadın temsilinin başka bir örneğini bize sunmaktadır. Bu bağlamda yemek yapan, mutfakta vaktini geçiren, dış mekânda çok görmediğimiz daha çok iç mekâna ait bir görüntü içinde var edilen kadın karakterlerin geleneksel toplum yapısına uygun bir biçimde öne çıkarıldığı gözlemlenmiştir.

Çizgi filmde yer alan dört çocuk karakterden, Zeynep annesine yardım ederken diğer üç erkek karakter ise dışarıda golf oynarken görmekteyiz. Yine burada erkek temsiline baskın bir şekilde yer verilmiştir. Dolayısıyla çocuk yaştan itibaren bize sunulan kadın ve erkek rollerini toplumsal beklentilerin şekillendirmekte olduğunu görmekteyiz. Zeynep'in anneannesinin yemek kitabını tanıtmak için internet sitesi açma fikri, annesinin de çok hoşuna gider. Birlikte pembe dolapları olan mutfakta yemek ve pastaları yaparlar. Fakat annesi, bunların internet ortamına nasıl yüklendiğini bilmez ve Zeynep'e sorar. Zeynep'in aklına arkadaşları Mehmet, Eren ve Aslan gelir. Burada teknoloji kullanımı bilgisinin erkeklere atfedildiği ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca mutfak dolaplarının pembe renkli olması, sözü edilen renk faktörünü de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda mutfağın pembe renkte olması ve kadınların da mutfakta zaman geçirmeleri bilgisini düşünürsek bunun bir atıf yapma olduğunu göstermektedir.

Tablo3: “Çekim Çadırı” Bölümü Göstergibilimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.3

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Evin kapısında güneşli bir günde kız çocuğu ile annesinin kutuları taşınması	-Eve ait işleri kadın yapar, kız çocukları da annelerine yardım eder.	-Ev içi işler kadın tarafından yerine getirilmesi gereken işlerdir ve kadınlar kız çocuklarını bu göreve küçük yaşlardan itibaren hazırlamalıdır.
	-Mutfakta kız çocuğu ve annesinin pasta ve börek hazırlıkları yaptıkları mutfak masası	-Mutfakta olmak ve yemek yapmak, kadına ait bir iştir.	-Yemek yapmak kadın işidir ve kadınlar kız çocuklarını küçük yaşlardan itibaren bu göreve hazırlamalıdır.
	-Bahçede golf maçı yapan çocuklar	-Golf erkeklerin oynadığı bir oyundur.	-Topla oynanan oyunlar erkek oyunlarıdır.
	-Bahçede pastaların fotoğrafını çeken erkek çocuk ve onu izleyen kız çocuğu	-Teknoloji gerektiren işleri erkekler yapar.	- Erkeklerin teknik konularda ve teknoloji kullanmada kadınlardan daha yeteneklidir.

4.5.5. “Çekim Çadırı” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi

Çizgi filmin hiçbir bölümünde çalışan anne karakterine rastlanılmamakla birlikte, anne karakterlerinin eve dair günlük işleri ve çocuklara karşı olan sorumlulukları yerine getiren kadın karakterler olarak temsil edildikleri

görülmektedir. Yine burada günlük işler ile uğraşan anne karakterinin kız çocuğu ile bu işleri yapıyor olması, küçük yaşlardan itibaren süreç içerisinde öğrenildiğinin ve pekiştirildiğinin bir göstergesi olarak düşünülmektedir. Aynı zamanda kız çocuğu olarak anneyi taklit etme ve model alma davranışlarının cinsiyete uygun davranış örüntüleri olduğunun örtük bir şekilde sunulduğu söylenebilir.

Çizgi filmde yer alan erkek çocuk karakterlerin dışarıda golf maçı yapıyor olmaları, fotoğraf çekimi ve bilgisayar işlemleri ile ilgili işlerde erkek çocukların daha başarılı olduğu mitini yeniden ortaya koymuştur. Zira çizgi filmde sunulan erkek çocuk özellikleri; genellikle dışarıda oyun oynayan, spor müsabakalarına katılan ve üreten meraklı kişiler olarak yansıtılmıştır.

Bu bölümdeki mekânlarda kullanılan renkler hem yetişkin hem de çocuk karakterlerin giyimlerinde kullanılan renklerle uyumludur. Bu da onların cinsiyetlerine uygun temsiller olduğu sonucunu ortaya çıkartmaktadır.

4.6. “Sisli Bir Hafta” Bölümünün Çözümlemesi

4.6.1. “Sisli Bir Hafta” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 4: “Sisli Bir Hafta” Bölümünden Kareler

Resim 1.4

4.6.2. “Sisli Bir Hafta” Bölümünün Genel Özellikleri

Bölümün Adı: Sisli Bir Hafta

Bölümün Numarası: 144

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi.

Mekân: Dış/iç

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Candan, Ozan, Hasan dede, Ömer, Zeynep, Mehmet, Eren.

Zaman: Gündüz

4.6.3 “Sisli Bir Hafta” Adlı Bölümün Anlatısı:

Çizgi filmin ilk sahnesi mekân olarak dışarıyı görüntülemektedir. Yoldan geçen arabalar ile Aslan ve Mehmet’in tenis maçı oynadığını, Zeynep’in ise maçın sunumunu gerçekleştirdiği görülmektedir. Zeynep, Mehmet ile Aslan’ın maçında setleri kazananın hep Aslan olduğunu söyler. Sonraki sahnede Aslan’ın babası, Ozan’ın araba çadırını yerleştirmeye çalışırken arabaya tenis topu çarpar. Aslan ve arkadaşlarının topu yakalamak için koşarken Ozan, çocuklar bugün yoğun bir sis bekleniyor çok uzağa gitmeyin, diyerek çocukları uyarır. Balkonda kahve içen Candan ise gülererek Ozan’ı onaylar.

Mahallenin genel görüntüsünün olduğu sahnede; apartmanların bazıları, Aslan’ın dedesinin tamir dükkânı ve bahçe demirlerinin hep mavi renkte olduğu dikkat çeker. Dükkânın bahçesinde Hasan dede çiçekleri sularken, Aslan ile Mehmet bahçe demirlerinden atlayarak bahçeye kaçan topu yakalamaya çalışır. Bu sırada yolu tamir etmekle uğraşan Mehmet’in babasına çarparlar. Mahallede topu yakalamak için topun peşinden çocuklar koşarlar. Bu kez de Aslan’ın dayısının taşıdığı kutuya top çarpar ve kutu devrilir. Aslan’ın dayısı, elinde raket ve top ile merdivenlerden inerek “Artık bu oyunu size doğru düzgün öğretecek bir dayımız var!” diyerek birlikte oyun alanına doğru yürürler.

Sokaktan geçerken mahallenin genel bir görüntüsünü izleriz. Daha sonra Hasan dedenin dükkânın önünden geçerler, Hasan dede: “Ömer, seni de kendilerine uydurdular, iyi etmişsin fakat yoğun sis gelecek diyorlar.” der ve hep birlikte gülerler. Oyun alanına geldiklerinde sis de artık iyice yoğunlaşmıştır. Ömer, Aslan ve Mehmet oynamaya başlar, Zeynep ise oyunu sunmaktadır. Fakat yoğun sis nedeni ile oyunu oynamakta zorlanırlar. Ömer, “Sis dağılınca oynarız, şimdi atölyeye gidiyorum.” der ve oradan ayrılır. Zeynep, “Dayın haklı Aslan, iyisi mi zorlamayalım.” der. Aslan, “Hayır, bu bize yakışır mı arkadaşlar?” diyerek oyunu bırakmayı kabul etmez. Sis o kadar yoğunlaşmıştır ki birbirlerini görmekte bile zorlanırlar.

Aslan, hadi bakalım fikirleri duyalım diyerek arkadaşlarının çözüm bulmalarını ister. İlk olarak Mehmet fikrini açıklar. Raketleri, topu ve kendilerini led ışıkları ile aydınlatmayı önerir fakat bu fikri denediklerinde fikrin işe yaramadığını görürler. Eren fikrini açıklar. Oyun alanına ısıtma cihazları yerleştirerek veya havayı ısıtarak sisi dağıtabileceklerini söyler. Mehmet, fikrinin bu sefer saçma olmadığını söyler ve Eren’in fikrinin sise çözüm olamayacağını dile getirir. Eren de bu durumu kabul eder. Zeynep, “Ben, Ömer dayı haklıdır diyorum; bekleyelim, sis sonsuza dek kalacak değil ya!” diyerek fikrini şu şekilde açıklar: “Sise girecek yer bırakmazsak sorun çözülür.” Ardından dayısı ve arkadaşları ile birlikte kapalı bir alan oluştururlar fakat dar alanda tenis oynamak çok zor olmuştur. Ömer bu durumda zorlamanın bir anlamı olmadığını dile getirir ve saklambaç oynamanın daha uygun olabileceğini dile getirir.

4.6.4. “Sisli Bir Hafta“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergibilimsel Çözümlemesi

Göstergibilimsel çözümleme çerçevesinde “Sisli Bir Hafta” adlı bölümde ilk olarak yoldan geçen arabalar, mahallenin genel bir görünümü dikkat çeker. Apartmanların ve mahallenin genel görünümünde erkeklere özgü olduğu düşünülen mavi rengin yoğun olarak yansıtıldığı görülür. Bu bölümde erkek karakterlere belirgin olarak daha fazla yer verildiği görülmektedir. Dışarıda tenis maçı yapan erkek karakterler Hasan dedenin atölyesinde, Ömer eşyalarını taşıırken ve Ozan’ın

arabasına çadır çekerken görülür. Erkekler dış mekanlarda kas gücü gerektiren çeşitli işlerle meşgulken Candan karakterinin evin balkonunda kahve içerken gösterilmesi, kadın ve erkekler tarafından yürütülecek işleri ayıran cinsiyetçi yaklaşımın bir yansımasıdır.

Aslan ve Mehmet tenis maçı oynarken Zeynep maçı sunar, Eren ise onları izlemektedir. Burada erkek karakterlerin tenis maçı oynaması “erkek” temsiline bir yansıması olduğu düşünülmektedir. Zeynep’in ise maçı sunan bir karakter olarak konumlandırılması da kadının temsiline ilişkin bir görüntü olarak algılanmasını sağlar. Ayrıca sis nedeni ile dışarıda tenis maçı yapamayacakları için çözüm aramaya başlarlar. Mehmet, Eren ve Aslan’ın tek tek çözümlerini anlatmaları burada bize yine çözüm analizlerinin ve akla dayalı işlerin erkekler tarafından yapıldığını yansıtır. Zeynep karakterinin ise erkek karakterlerinin sunduğu çözüm önerilerini onaylayan bir karakter olarak sunulması da kadınların fikir üretmeden sunulanı kabul ediyor algısını yarattığı söylenebilir.

Tablo4: “Sisli Bir Hafta” Bölümü Göstergebilimsel Anlam ve Mit

Tablo 1.4

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Sisli bir havada tenis sporunu çocuklara öğreten bir erkek	-Tenis sporunu erkekler öğretir, erkekler oynar.	- Topla oynanan oyunlar erkek oyunudur
 	-Okul bahçesinde tenis oynayan çocuklar, onları izleyen arkadaşları ve maçı sunan kız çocuğu	-Kız çocukları, tenis oynamaz; tenis gibi top oyunlarını erkekler oynar.	-Topla oynanan oyunlar erkek oyunudur. Kızlar bu oyunlarda erkeklere destek olur.

	<p>-Evin balkonunda kahve içen kadın ve yolda arabasına çadır geçirmeye çalışan erkek</p>	<p>-Kadınlar iç mekâna yani eve aittir. -Araba kullanmak ve arabalar ile ilgilenmek erkek işidir.</p>	<p>-Kadınlar evde olmalı ve ev işi işlerle ilgilenmeli, erkekler ise dışarıda olmalı ve ev dışı işlerle ilgilenmelidir.</p>
	<p>-Yolda bozulan yolu düzeltmek için tulumlarını giymiş bir erkek işçi</p>	<p>-Erkekler mavi renk kıyafet giyerler. -Tamir ve yapım erkek işidir.</p>	<p>-Mavi erkek rengidir. -Kas gücü gerektiren etkinlikler erkek işidir.</p>

4.6.5. “Sisli Bir Hafta” Adlı Bölümün Genel Değerlendirmesi

Aslan çizgi filminin “Sis Bir Hafta” adlı bölümüne genel olarak baktığımızda ilk sahnesinde yoğun olarak kullanılan mavi renk ve yoldan geçen arabaların gösterilmesinin hemen ardından Ozan karakterinin arabasına çadır geçirdiği görülmektedir. Bu da bize dışarıda egemen olan mavi rengin erkeği simgelemesi ve erkeklerin mekân olarak dışarıda temsilini ifade etmektedir. Sonrasında balkonda kahve içerken gördüğümüz Candan karakterinin evin balkonunda olması, kadınların mekân olarak daha çok ev içinde konumlandırmasını temsil ettiği söylenebilir.

Tenis maçının dışarıda olması, erkek çocuk karakterin tenis oynuyor olmasının erkek temsiline ilişkin belirgin unsurlar olduğu düşünülebilir. Ömer karakterinin tenisi oynamakta zorlanan çocuklara, ‘Bunu size ancak ben öğretebilirim.’ cümlesinin spor ve spor dallarının sadece erkek oyunları olduğu düşüncesini yansıttığı söylenebilir. Çizgi filmdeki tek kız çocuğu karakteri olan Zeynep’in tenis maçını sunduğu görülmektedir. Bu durumun kadın temsiline ilişkin belirgin kodlar içerdiği söylenebilir.

Sisli bir havada tenis oynamaya çalışan Aslan ile Mehmet'e, Ömer dayı, sisli havada oynamanın zor olacağını, sis dağıldıktan sonra oynamaları gerektiğini söyler. Aslan, sisli havada oynamak için çözüm bulmaları gerektiğini söyler arkadaşlarına, Zeynep'in herhangi bir çözüm önerisi olmadan Ömer dayıyı dinlemeleri gerektiğini, sis geçtikten sonra oynamalarını söyler. Burada Zeynep'in çözüm yerine söyleneni onaylaması analitik düşünme, fikir üretme, bilimsel düşünme gibi özelliklerin erkeklere özgü bir düşünce olarak yansıtıldığı görülebilir. Çizgi filmin bu bölümünde hem mekânsal hem renk hem de karakter açısından erkeklik temsillerinin yoğun bir şekilde temsil edildiği söylenebilir.

4.7. “Dağ Yarışı” Bölümünün Çözümlemesi

4.7.1. “Dağ Yarışı” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 5: “Dağ Yarışı” Bölümünden Kareler

Resim 4.5

4.7.2. “Dağ Yarışı” Adlı Bölümün Genel Özellikleri

Bölümün Adı: Dağ Yarışı

Bölümün Numarası: 137. Bölüm

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi

Mekân: Dış/

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Eren, Mehmet.

Zaman: Gündüz

4.7.3. “Dağ Yarışı” Adlı Bölümün Anlatısı

Aslan’ın elinde torba, arkasında onu takip eden kedi ile kaldırımda eve giderken kendi kendine “Bugün yapmam gereken bir şey vardı. “Diye konuşurken görülür. Apartmanın bahçesinde Zeynep ve Eren, Aslan ile karşılaşırlar. Zeynep, Aslan’a “Hazırlanmamışsın, Mehmet’in bisiklet yarışı olduğunu unuttun mu?” diye söyler. Aslan, arkadaşlarına unuttuğunu, annesine yardım edip hemen geleceğini söyler. Konuşurken kedi torbayı tırnaklar ve torba yırtılır. Aslan, arkadaşlarına hazırlanıp geleceğini söyler ve hızlıca eve çıkar.

Candan mutfak masasında tarif defterini okurken Aslan mutfağa girer ve elindeki torbayı masaya bırakır. Aslan, “Anneciğim, hemen çıkmam gerek; Mehmet’in yarışı olduğu için bize ihtiyacı var.” der ve çıkar. Candan, torbanın yırtıldığını ve içindeki un paketindeki unların döküldüğünü fark eder. Aslan mutfağa geri döndüğünde Candan torbanın yırtıldığını söyler. Aslan eline süpürge ve kürek alarak unun döküldüğü yere kadar süpürerek gider ve kedinin torbayı tırmaladığını anlar.

Aslan, Eren ve Zeynep, Mehmet’in resminin olduğu tişörtleri giyerek apartmanın bahçesinde Mehmet’i beklerler. Mehmet, bisikleti ile apartmana “Dağların, patikaların hâkimi, mıcırlı yolların kralı, dağ bisikleti denilince akla ilk gelen isim!” diyerek bisikleti hızla sürer ağaca çarparak durur. Zeynep, “Dağ bisikletini iyi sürüyorsun Mehmet ama biraz kontrollü olman gerekir.” der. Mehmet, Zeynep’i onaylayarak “Haklısın, geçen sene de kontrolü sağlayamadığım için kaybettim.” diye cevap verir. O sırada Mehmet’in babası arabası ile gelir. Yarış beklemez, diyerek çocukları arabaya çağırır. Çocuklar, koşarak arabaya binerler.

Yarış alanına gelirler ve yarışa daha zaman olduğu için çalışma yaparlar. Mehmet, pistte çalışma yaparken bisikleti ile sürekli bir yerlere çarparak düşer. Mehmet, “Mola!” diyerek bağırır. Aslan, Zeynep ve Eren; Mehmet’e yardımcı olurlar. Eren, Mehmet’e böyle sürmeye devam ettiği takdirde bu sene de sonuç geçen seneden farklı olmayacağını dile getirir. Ardından bu duruma bir çözüm bulmaları gerektiğini söyler. Pistin başlangıç noktasına giderek fikirlerini söylerler. Zeynep, öncelikle fikrini anlatır fakat çok iyi bir çözüm önerisi olmaz. Eren fikrini söyler ama

onun çözüm önerisi de işe yaramaz. Zeynep, pistin haritasını çıkarıp Mehmet'in haritaya bakarak yarışrsa işinin daha kolay olacağını düşünür. Mehmet, haritaya bakarak süremez. Aslan, haritaya kendisinin bakıp ona söylemesinin daha kolay olabileceğini bu sayede hızlı sürebileceğini söyler. Ardından bunu uygularlar. Kulaklarına anlaşılabilecekleri birer kulaklık takarlar ama bu çözüm de işe yaramaz.

Aslan'ın aklına torbadan dökülen un gelir ve Mehmet'in babasına arabada kireç olup olmadığını sorar. Mehmet'in babası kireç poşetini Aslan'a verir. Mehmet'in bisikletinin arkasına kireç poşetini asar. Aslan, "Beni iyi dinle Mehmet, ilk turu yavaş ve güvenle geçmeye bak, bırak seni geçen geçsin!" diyerek tavsiyede bulunur. Mehmet, bunu pek anlamaz. Aslan, "Bana güven, ikinci tur gideceğin yolu gösteren bir iz göreceksin; o zaman bütün hünerlerini sergilemeye bakarsın, rüzgâr gibi sürersin!" der. Mehmet, Aslan'ın tavsiyesini dinleyerek yarışı kazanır.

4.7.4. "Dağ Yarışı" Çizgi Filmi Bölümünün Göstergibilimsel Çözümlemesi

İlk sahnede Aslan karakterinin elinde torba ile yürüdüğü görülür. Aslan karakterinin kıyafetlerinin ve yürüdüğü yoldaki birçok nesnenin mavi ve mavinin tonlarında olduğu görülür. Bu da erkek karakterlerin dış ortama konumlandırılmasının bir temsili olduğu anlamına gelir. Apartmanın bahçesinde Aslan karakteri, bahçede onu bekleyen arkadaşları ile karşılaşır. Annesi için marketten aldıklarını hemen teslim edip geleceğini söyler.

Ekrana gelen görüntüde anne rolündeki Candan karakterinin mekân olarak mutfaktaki masada elinde yemek tarifi defteri ile oturduğunu görmekteyiz. Mutfakta erkeklere özgü bir renk olarak düşünülen mavi rengin yoğun olarak kullanıldığı; sarı, pembe ve turuncu renklerin ise daha az kullanıldığı görülür. Ancak mavi rengin egemen olmasına rağmen mutfağın düzenli ve temiz olduğu görülmektedir. Ayrıca ocak üstünde duran tencerelerin ve mutfak masasında tarif defteri okurken görüntülenen Candan karakterinin mekânın ortasında konumlandırılması, kadın temsilini yansıttığı söylenebilir.

Apartmanın bahçesinde Aslan, Zeynep ve Eren, Mehmet'in resminin olduğu tişörtleri giyerek Mehmet'i beklemektedirler. Mehmet, bisikleti ile apartmana "İşte

dağların, patikaların hâkimi, mıcırılı yolların kralı, dağ bisikleti denilince akla ilk gelen isim!” diyerek yanlarına gelir. Burada Mehmet karakterinin kullandığı “kral, hâkim, akla ilk gelen isim” gibi kelimelerin kullanılması aklın, gücün üstünlüğünün sadece erkeklere özgü bir özellik olduğu algısını oluşturduğu söylenebilir. Bu da erkeklik temsiline ilişkin bir gösterge olduğu söylenebilir.

Yarış yerine varmak için Mehmet’in babasının kullandığı arabanın üzerinde giymiş olduğu tulumun ve çocukların kıyafetlerinin renkleri mavi ve mavinin tonlarında olması, dış ortamda erkeklerin konumlandırıldığı, spor aktivitelerinin erkeklere özgü olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Yarışmayı izleyenler arasında Zeynep karakteri dışında kız çocuk ya da kadın karakterlerin olmaması dikkat çekmektedir. Bu bölümde erkek karakterlerinin yoğun olarak görülmesi, kadın karakterin yok denecek kadar az olması erkeklik temsillerinin yoğunlukta olduğunu göstermektedir. Ayrıca var olan kadın karakterin de iç mekânda -mutfakta- konumlandırılması, Zeynep adlı çocuk karakterin erkek arkadaşları gibi davranan, daha çok onaylayıcı bir karakter olarak yansıtılması, bize kadının kendini var edebilmesinin ancak yanında erkek temsilleri varsa mümkündür izlenimi verdiği görülmektedir.

Tablo 5: “Dağ Yarışı” Bölümü Göstergibilimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.5

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Sokakta elinde poşetler ile kaldırımında yürüyen erkek çocuk	-Erkek çocuğunun kıyafetleri mavi ve mavi tonlarındadır. Sokakta mavi renk ağırlıklıdır.	-Dış mekân erkeklere aittir. -Erkekler mavi renk kıyafet giyer.
	-Mutfaktaki masada oturan kadın ve market poşetlerini annesine getiren erkek çocuk	-Mutfak, mekân olarak kadınlara aittir. Mutfağın ihtiyaçları erkek tarafından karşılanır.	-Ev içi işler kadının, evin ihtiyaçlarını karşılamak ise erkeğin görevidir.

	<p>-Yarış sporu için alana giden çocuklar ve yetişkinler</p>	<p>-Spor ve yarış oyunları ile yetişkin erkekler ve erkek çocuklar ilgilenir.</p>	<p>-Spor ve yarışmalar erkekler tarafından yapılan etkinliklerdir.</p>
	<p>-Bisiklet yarışına katılan çocuklar</p>	<p>-Bisiklet yarışında birinci olan erkek çocuk, ikinci olan kız çocuğudur.</p>	<p>-Güç gerektiren yarışları erkekler kazanır.</p>

4.7.5. “Dağ Yarışı“ Çizgi Filmi Bölümünün Değerlendirilmesi

Çizgi filmin bu bölümünde görüntüsel ve söylemsel olarak yapılan analizde erkeklik temsillerinin egemen olduğu görülür. Dışarıda market alışverişini yapan Aslan, iç mekân olan mutfakta yemek tarifi defteri ile Aslan’ın gelmesini bekleyen Candan karakteri sahnede görülür. Bu da kadının iç mekânda konumlandırılarak; yemek yapmak, evin düzenini sağlamak ve mutfakta olmak sadece kadına özgü bir durummuş algısı oluşturduğu söylenebilir.

Bu bölümde oynayan karakterlere bakıldığında erkeklerin ağırlıkta olduğu görülür. Mehmet’in bisiklet sürerken “hâkim, kral” gibi sıfatları kullanması; erkek çocuklarının doğuştan itibaren üstünlük ve güç ifade eden kalıplar ile büyüdüklarini düşündürür.

4.8. “Pati’nin Kulübesi” Bölümünün Çözümlemesi

4.8.1. “Pati’nin Kulübesi” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 6: Pati’nin Kulübesi Bölümünden Kareler

Resim 4.6

4.8.2. “Pati’nin Kulübesi” Adlı Bölümün Genel Özellikleri

Bölümün Adı: Pati’nin Kulübesi

Bölümün Numarası: 2. Bölüm

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi

Mekân: Dış/

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Ozan, Hasan dede

Zaman: Gündüz

4.8.3. “Pati’nin Kulübesi” Adlı Bölümün Anlatısı

Aslan ve Mehmet, apartmanın bahçesindeki iki oyuncak kamyonet ile oynarlar. Mehmet, “Geldin mi Aslan Usta? Dün gece çok yağmur yağdı, Aslan Usta dikkat et yolda!” diyerek uyarır. Aslan, “Kamyonumu ne yağmur ne çamur durduramaz Mehmet Usta. İşte, getirdim kumu.” diyerek dinlenmek için oyunlarına ara verirler.

Bahçenin oyun parkında dinlenirlerken Pati'nin hapşırma sesini duyarlar ve kulübesine giderler. Patin'in hastalanmış olduğunu görürler. Aslan, "Hemen gidip babamı çağırmalıyım." diyerek koşar. Ozan da oraya gelerek Pati'nin durumunu kontrol eder ve onu hemen veterinerine götürmesi gerektiğini söyler. Bu duruma çok üzülen Aslan, Pati'nin kulübesinin önünde bekler, o sırada Hasan dede bahçenin kapısından içeri girer. "Ne bu durumun, hayırdır Aslan?" diyerek seslenir. Aslan, Pati'nin hasta olduğunu ve babasının Pati'yi veterinerine götürdüğünü söyler. Hasan dede Pati'nin üşütmüş olabileceğini, çünkü kulübe zeminin ıslak olduğunu söyler. Aslan; akşam yağan yağmurun kulübenin içine girdiğini, Pati için yeni bir kulübenin yapılmasının doğru olacağını belirtir. Hasan dede, "Nasıl bir kulübe yapalım Pati için?" diyerek Aslan'a sorar. Aslan, düşünmeye başlar ve bir sürü fikir gelir aklına ve en son babasının arabası gibi tekerlekli bir kulübe tasarlamaya karar verir. Hasan dedeye çizdiği ve tasarladığı kulübeyi anlatır.

Hasan dede ve Aslan, apartmanın bahçesinde Pati için kulübe yapmaya başlar. Hasan dede tahtaları çivilerken Aslan da kulübeyi boyar. Aslan, harika bir iş çıkardığını, tekerlekli kulübe ile Pati'yi bütün hava şartlarından koruyabileceğini söyler. Aslan, Hasan dede ve Mehmet kulübenin önünde sohbet ederlerken Zeynep yanlarına gelir ve Pati'nin yeni kulübesi için Aslan, Zeynep, Mehmet ve Pati'nin fotoğraflarının olduğu bir çerçeve getirir. Ozan ve Pati, bahçenin kapısından içeri girerler. Pati bahçede onu bekleyen Aslan ve Mehmet'in yanına havlayarak gider. Ozan, Pati'nin üşüttüğünü ama birkaç güne iyi olacağını söyler. Aslan, Pati'ye yeni kulübesini gösterir. Hasan dede, "Aslan'ın hayali sayesinde ne rüzgâr ne yağmur ne de kar artık Pati'yi rahatsız edemez." diye belirtir.

4.8.4. "Pati'nin Kulübesi" Çizgi Filmin Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi

Çizgi filmin ilk sahnesinde ekranı kaplayan mavi renkte kocaman oyuncak kamyonun tekerleri görülür. Görüntü genişlediğinde Aslan ve Mehmet'in bahçede oyuncak kamyonlar ile oyun oynadığı anlaşılır Erkek çocuklarının kamyon, araba, top oyunları gibi etkinlik ve oyuncaklar ile oynamaları erkek cinsiyetine uygun temsiller olarak düşünülebilir.

Pati'nin hastalanması sonucu Aslan koşarak babasını çağırır. Ozan Pati'nin üşütmüş olabileceğini ve veterinerine götürmesi gerektiğini söyler. Yine burada dış mekâna konumlandırılan erkek karakterlerin dışarıdaki bütün işleri erkekler yapar algısı oluşturduğu görülebilir. Pati'nin kulübesinin etrafında su kabı dışında üç çeşit farklı renklerde araba görülür. Buradan Pati ile ilgilenen kişilerin erkek karakterler olduğu ya da Pati'nin cinsiyet olarak erkek bir köpek olduğu resmedilmektedir. Bunların da erkeklik rollerine ve temsillerine göndermede bulunan objeler olduğu düşünülebilir.

Pati'nin kulübesini yeniden yapmak isteyen Aslan, Hasan dedesine gider ve hayalindeki çizdiği kulübeyi gösterir. Sonrasında birlikte Pati için kulübe yaparlar. Kulübenin mavi renge boyanması ve iki erkek karakter tarafından yapılması; tamir işi yapmak, çivi çakmak, boya yapmak gibi işlerin erkeklere özgü olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Bu bölümde mekânsal ve karakter açısından erkeklik temsilinin yoğun bir şekilde yansıtıldığı görülür.

Tablo 6: “Pati'nin Kulübesi” Bölümü Göstergibilimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.6

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Bahçede oyuncakları ile oynayan çocuklar	-Erkek çocukları arabalar ile oyun oynarlar.	-Araba, erkek çocuklarının oyuncuğadır.
	-Güneşli bir günde bahçede kulübe tamir eden bir yetişkin	-Tamir ve yapım işleri ile erkekler ilgilenir.	-Tamir ve yapım gibi kas gücü ve teknik bilgi gerektiren işler, erkek işidir.

	<p>-Bahçede kulübe boyayarak dedesine yardımcı olan çocuk</p>	<p>-Erkek çocuklar tamir ve boya işlerinde yardımcı olur.</p>	<p>-Erkek çocuklar, yetişkin erkekler tarafından tamir ve boya gibi teknik beceri gerektiren işlere hazırlanmalıdır.</p>
	<p>-Bahçeye köpek kulübesinin dedesi ve torunu tarafından yapılarak yerleştirilmesi</p>	<p>-Tamir işleri erkekler tarafından yapılır.</p>	<p>-Erkekler güçlüdür. - Tamir ve yapım gibi kas gücü ve teknik bilgi gerektiren işler, erkek işidir.</p>

4.8.5 “Pati’nin Kulübesi“ Çizgi Filmi Bölümünün Değerlendirilmesi

“Pati’nin Kulübesi” adlı bölümü genel olarak değerlendirdiğimizde erkeklik inşasının yoğun olarak resmedildiği görülebilir. Bütün bölümün dış mekânda geçtiğini, karakter olarak erkek karakterlerin yoğun olduğu söylenebilir. Pati’yi veteriner Ozan karakterinin götürmesi (Aslan’ın babası), Pati için yeni bir kulübeyi Aslan ve Hasan dedenin yapması, dış ortamda yapılması gereken işleri erkekler yapabilir; çekiç, çivi, boya fırçası gibi aletleri erkekler kullanabilir algısı üzerinden erkeklik kodlarının yoğun bir şekilde yansıtıldığı düşünülmektedir.

4.9. “Bayram Hediyeeri” Bölümünün Çözümlemesi

4.9.1. “Bayram Hediyeeri” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 7: “Bayram Hediyeeri” Bölümünden Kareler

Resim 4.7

4.9.2. “Bayram Hediyeeri” Adlı Bölümün Özellikleri

Bölümün Adı: Bayram Hediyeeri

Bölümün Numarası: 30. Bölüm

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi

Mekân: Dış/İç

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Ozan, Hasan dede, Candan

Zaman: Gündüz

4.9.3. “Bayram Hediyeeri” Adlı Bölümün Anlatısı

Çizgi filmin ilk sahnesi; Aslan, Mehmet ve Zeynep karakterlerinin bahçede oyuncakları ile oynarken görülmesiyle başlar. Mehmet’in uzay mekiği, Aslan’ın uçan treni ve Zeynep’in oyuncak bebeği vardır. Aslan, “Artık oyuncaklarımızdan ayrılma vakti.” diyerek oyuncakları kardeş okula bayram hediyesi olarak göndereceklerini

söyler. Sonrasında oyuncakları paketleyecek hediye paketleri olmadığını, kırtasiyelerde kapalı olduğu için kendilerinin yapmaları gerektiğini konuşurlar.

Ertesi gün olur ve bayram namazından dönen Ozan ve Hasan dede evin kapısından içeri girer. Aslan onları karşılar, Hasan dede, “Aslan torunum benim, uyandın demek! “Diyerek bayramlaşırlar. Hasan dede ve Ozan Aslan’a bayram harçlığı verir, Candan Aslan’ı kucaklayarak öper ve bayramlaşırlar.

Ekranında kahvaltı masasında buluşan aileyi görmekteyiz. Hasan dede, Ozan, Aslan masada oturup kahvaltılarını yaparken Candan’ın masaya kahvaltılıkları getirdiği görülmektedir. Hasan dede, “Aslanım gece ne ile uğraştın, ışığın geç saate kadar yanıyordu?” diye söyler. Aslan da kardeş okul için gönderecekleri hediyeler için hediye paketi düşündüğünü söyler. Candan; beyaz kâğıtları olduğunu, bununla hediye paketi yapabileceklerini anlatır. Hep birlikte kahvaltı yaparlar.

Zeynep, Mehmet ve Aslan bahçede hediyeleri paketlemek için buluşurlar. Zeynep annesinin yaptığı kurabiyelerden getirdiğini söyler. Henüz ne tür bir malzemeden hediye paketi yapacaklarına karar verememişlerdir. Birlikte hayal etmeye başlarlar. Aslan, kalıp kullanarak annesinin beyaz kâğıtlarını kalıpla süsleyebileceklerini söyler. Sonra eve Hasan dedesinin yanına giderek yardım ister. Hasan dede, “Aslan torunum! Sen ne yapmak istediğini çok iyi biliyorsun, hayal ettiğin sürece her şeyi yapabilirsin.” der. Aslan, nasıl hediye paketleri yapabileceklerini hayal etmeye başlar. Patates ile kalıp yapmaya karar verirler. Aslan, evden patates getirir ve birlikte bahçede patateslerden şekiller yapıp baskı yaparlar. Hediye paketleri hazırdır artık. Candan bahçeye inerek Aslan’a mutfakta patatesleri bulamadığını söyler. Aslan, onlarla matbaa kurduğunu annesine diyerek hediye paketini gösterir.

9.4. “Bayram Hediyeleri“ Çizgi Filmin Bölümünün Göstergibilimsel Çözümlemesi

Göstergibilimsel analiz çerçevesinde ilk olarak sahnenin gerçekleştiği bahçede üç çocuk karakterin ellerindeki oyuncaklar dikkat çeker. Burada Mehmet’in uzay mekiği, Aslan’ın uçan treni ve Zeynep’in bebeği olduğu görülür. Oyuncakların

cinsiyete göre kategorileştirildiğini ve küçük yaştan itibaren cinsiyetçi rollere ilişkin oyuncaklarda farklılıklar olduğunu görebiliriz. Bu bağlamda oyuncak tercihlerinde cinsiyetçi kodların olduğunu söyleyebiliriz.

Bayram sabahının geçtiği sahnede Aslan'a Hasan dede ve Ozan karakterleri bayram harçlığı verirken, Candan karakteri Aslan'a sarılarak bayramını kutlamaktadır. Burada yoğun bir şekilde erkeklik inşasını görmekteyiz. Erkekler, dışarıda çalışarak para kazanırlar; anneler evde iç mekânda var olurlar algısını yansıtmaktadır. Sahnenin devamında erkeklik kodlarını destekleyici görüntüler devam etmektedir. Kahvaltı yapmak için oturdukları masada Aslan, dedesi ve babası ile sohbet edip kahvaltılarını yaparken, Candan kahvaltı için masaya malzemeler getirip götürmektedir. Kadının hizmet eden, erkeğin de hizmet edilen konumda resmedildiği görülmektedir. Bu durum, erkek ve kadın cinsiyetine ilişkin kodların yoğun olarak verildiğinin göstergesi olarak düşünülebilir.

Aslan karakterinin hediye paketlerini nasıl yapmaları gerektiği konusunda dedesinden fikir almaya gittiği sahnede mavi renkteki tekli koltuklara karşılıklı oturduklarını görülür. Mavi rengin yoğun bir şekilde egemen olduğu koltuklara iki erkek karakterin oturması hem renk hem de cinsiyet olarak erkek temsilinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Aslan, Zeynep ve Mehmet karakterlerinin hediye paketini nasıl yapacaklarına karar vermelerinden sonra Aslan, evden patates getirir ve patates baskısı ile hediye paketlerini süslerler. Candan bahçeye inerek Aslan'a "Patatesleri bulamıyorum, gördün mü?" diye sorar. Bu durum söylem olarak kadının mekân olarak mutfakta konumlandırıldığının göstergesi olarak görülebilir.

Tablo 7: “Bayram Hediye” Bölümü Göstergelimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.7

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Güneşli bir gün bahçede oyuncakları ile oynayan çocuklar	-Kız çocukları bebekle, erkek çocukları arabalar ile oynar.	-Arabalar ile erkekler oynar. Bebekler ile kızlar oynar.
	-Evde bayram sabahı birbirlerinin bayramlarını kutlayan aile ve çocuğuna bayram harçlığı veren baba	-Evde para kazanan çalışan kişi babadır, yani erkektir.	-Erkekler ev dışı mekanlarda çalışır ve para kazanır.
	-Evde bayram sabahı birbirlerinin bayramını kutlayan aile ve çocuğuna sarılarak bayramını kutlayan anne	-Kadınlar, ev işleri ve çocuklar ile ilgilenirler.	-Kadın evdedir ve evin sorumlulukları ile ilgilenirler dışarıda çalışan ve para kazanan erkektir.
	-Aile ile birlikte yapılan kahvaltı masası	-Kahvaltıyı kadın hazırlar.	- Ev işleri ve mutfak sorumlulukları kadına aittir. Erkekler ev ve mutfak işleri ile ilgilenmez.
	-Evin oturma odasında sohbet eden çocuk ve dedesi	-Erkekler ev içinde iş yapmazlar.	-Erkekler daha çok hizmet sunulan taraftır ev işleri ile ilgilenmezler.

“Bayram Hediyeeri” Çizgi Filmi Bölümünün Değerlendirilmesi

Bu bölümde egemen olan erkeklik temsilleri yoğun bir şekilde görülür. Kullanılan renklerin mavi ve mavinin tonları olması, çocuk karakterlerin oyuncaklarının cinsiyetçi bir şekilde kategoriye ayrılması erkeklik inşasının göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

Bunların dışında Ozan ve Hasan dede karakterinin bayram sabahı Aslan’a bayram harçlığı verirken Candan karakterinin sadece sarılması, kadının iç mekâna konumlandırıldığı, erkeğin dışarıda çalışan para kazanan konumda temsil edildiğinin göstergesi olduğu söylenebilir. Aynı zamanda kadının evde çocuklara bakmakla sorumlu olduğu ve ev işleri ile ilgilenmesi gereken kişi olarak yansıtıldığı görülebilir.

4.10. “Rüzgâr Ölçer” Bölümünün Çözümlemesi

4.10.1. “Rüzgâr Ölçer” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 8: “Rüzgârölçer” Bölümünden Kareler

Resim 4.8

4.10.2. “Rüzgâr Ölçer” Adlı Bölümün Özellikleri

Bölümün Adı: Rüzgâr Ölçer

Bölümün Numarası: 58. Bölüm

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi.

Mekân: Dış/İç

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Hasan dede

Zaman: Gündüz-Akşam

10.3. “Rüzgâr Ölçer” Adlı Bölümün Anlatısı

Bu bölümde, sınıfta öğretmenin çocuklara rüzgârın oluşumunu anlatan bir deney yaptığını görmekteyiz. Öğretmen, çocuklara yarın için rüzgârın oluşumu üzerine özet çıkarmalarını ister. Okul çıkışında futbol sahasında Mehmet ile Aslan’ın futbol oynadığını görürüz. Mehmet topa vururken “İşte, rüzgâr vuruşu bacaklarımın oluşturduğu sıcak hava sayesinde!” diyerek topa hızlıca vurur. Aslan, sıcak havadan soğuk havaya değil; soğuk havadan sıcak havaya olması gerektiğini ödevi de böyle yapmaları durumunda iyi bir sonuç alamayacaklarını söyler. Mehmet bu duruma, “Sorun yok, her şey not defterimde detaylı yazıyor, ödevi bir çırpıda yazarım.” der.

Bundan sonraki görüntülerde Aslan’ı odasında ödev yaparken görürüz. Aslan’ın odasının duvarlarının, halısının, yatak örtüsünün mavi renkte olduğunu görürüz. Bunların yanında Aslan’ın yatağının duvarında bir aslan resmi, mavi renkte duvara asılı bir basketbol potası olduğunu da görmekteyiz. Aslan, masasında ödevlerini yapıp uyumak üzereyken Mehmet ve Aslan’ın pet bardaklar ile yaptıkları telefonda Mehmet’in sesi gelir. Mehmet, not defterinin Aslan da kaldığını, ödevlerini hazırlayabilmek için hemen alması gerektiğini söyler. Aslan, kâğıttan yapmış olduğu uçak ile pencereden ona ulaştırabileceğini söyler ama uçak Mehmet’in penceresine ulaşmadan yere düşer.

Sabah olduğunda Mehmet ve Aslan, uçağın düştüğü yere giderler. Neden olmadığına dair düşünmeye ve çözüm aramaya başlarlar. Tekrar denemeye karar verirler fakat yine başaramazlar. Uçağı düştüğü yerden almak için gittiklerinde Hasan dede dükkânın kapısından çıkar. Dükkânda radyodan ses gelmektedir. Radyodaki ses, şiddetli lodostan kaynaklı uçuşların iptal edildiğini söylemektedir.

Aslan, rüzgârı kesmenin bir yolunu bulmalıyız, der. Hasan dede, hayal ederek her şeyin çözümünü bulabileceğini söyler. Aslan ve Mehmet, hayal etmeye başlar. Birçok fikirden sonra rüzgârı kontrol ederek uçaklarını istedikleri yöne gönderebileceklerini fark ederler.

4.10.4. “Rüzgâr Ölçer“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi

“Rüzgâr Ölçer” adlı bölüm göstergebilimsel açıdan analiz edildiğinde; sınıfta yapılan deney fanusunun tamamen mavi renkte olması bilimsel düşünmenin, analiz etmenin erkeklere özgü davranış olduğu düşüncesini yansıttığı söylenebilir. Okul çıkışı Aslan ve Mehmet’in futbol sahasında top oynarken aynı zamanda sınıfta yapmış oldukları rüzgâr deneyini futbol oyunu ile karşılaştırdıkları görülür. Burada futbol oyununun güç, kuvvet gerektiren ve sadece erkeklerin oynayabileceği bir oyun olduğu algısı görülebilmektedir.

Akşam ödev yaparken ekranda Aslan’ın odası görülür. Duvarlarının, halısının, duvara asılı olan basketbol potasının ve odadaki birçok oyuncuğun ve materyallerin mavi renkte olduğu görülür. Bu da bize erkek çocuğu odasını temsil eden rengin mavi olması gerektiği algısını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda duvarda asılı olan aslan resmi de gücü, liderliği yansıttığı düşünülebilir. Bu durum, erkeklik inşasına yoğun bir şekilde yer verildiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Rüzgâr deneyini öğretmenin üç karakter olan Zeynep, Aslan ve Mehmet’e anlatmış olmasına rağmen çizgi film süresince sadece Aslan ve Mehmet’in deney hakkındaki fikirlerinin ortaya koyulması, erkeklik temsilinin bir göstergesi olarak görülür.

Tablo 8: “Rüzgâr Ölçer” Bölümü Göstergibilimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.8

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Okulda çocuklar öğretmenleri ile birlikte deneyler yapar.	- Okulda erkek çocuklar öğretmenleri ile birlikte deney yaparlar.	-Bilim, deney ve düşünme gerektiren işlerle erkekler ilgilenir.
	-Çocuk, odasından dışarıyı izliyor.	-Erkek çocuklarının odası ve odasında kullandıkları eşyalar mavi renk olur.	-Erkek çocukları mavi renk kıyafetler giyer ve mavi renkte eşyalar kullanırlar.
	-Çocuk odasında oyuncakları ile oynuyor.	-Erkek çocukları, top oyunları, uçak ve arabalar ile oynarlar.	-Erkek çocukları, hareketli ve güç gerektiren oyunlar ve oyuncaklar ile oynarlar.

4.10.5. “Rüzgârölçer” Bölümünün Değerlendirmesi

Çizgi filmin bu bölümünde erkek karakterlerin yoğun bir şekilde olduğu görülür. Deney yapmanın, fikir üretmenin, araştırmanın sadece erkeklere özgü davranışlarmış gibi yansıtıldığı görülür. Erkeklik inşasını var eden bütün nesnelere bu bölümde yoğun bir şekilde kullanıldığı düşünülmektedir.

4.11. “Kuru Yapraklar Havuzu” Bölümünün Çözümlemesi

4.11.1. “Kuru Yapraklar Havuzu” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 9: Kuru Yapraklar Havuzu Bölümünden Kareler

Resim 4.9

4.11.2. “Kuru Yaprak Havuzu” Adlı Bölümün Özellikleri

Bölümün Adı: Kuru Yaprak Havuzu

Bölümün Numarası: 23. Bölüm

Süre: 12 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi

Mekân: Dış/İç

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Zeynep, Mehmet, Hasan dede, Candan

Zaman: Gündüz

4.11.3. “Kuru Yaprak Havuzu” Adlı Bölümün Anlatısı

Bu bölümde Aslan, Zeynep ve Mehmet’in okulda yapacakları yaprak baskısı için dökülen kuru yaprakları toplarken görürüz. Mahallenin sokaklarında ağaçtan düşen yaprakları toplarken aniden rüzgâr çıkar. Zeynep’in şemsiyesi uçar ve çocuklar

apartmanın bahçesine koşarken Zeynep, ıslak olan yaprağa basarak ve kayar. Apartmanın kapısından çıkan Candan karakteri Zeynep'i görür. Candan: "Bu ıslak yapraklar çok tehlikeli, birinin canı yanmadan hemen bahçeyi ve yolu temizlesem iyi olacak. "Der. Aslan: "Ben de sana yardım edebilir miyim anne?" der. Candan, bunu kabul etmez fakat Aslan ve arkadaşları Candan'a yardım etmek için bahçede kalır. Hep birlikte bahçeyi kuru yapraklardan temizledikten sonra rüzgâr çıkar ve bütün yapraklar bahçeye yeniden dağılır.

Bunun üzerine Aslan, Hasan dedesinin dükkânına gider. Dedesi Aslan'a çok yorgun görüldüğünü söyler. Aslan da annesine bahçe temizliğinde yarım ettiğini ve çok yorulduğunu söyler. Hasan dede; bunun çok güzel bir davranış olduğunu, Candan'ın bu duruma çok sevineceğini söyler. Aslan da bunun doğru olduğunu fakat rüzgârdan dolayı bahçenin tekrar eski hâline geldiğini söyler ve dedesinden yardım ister. Aslan, ağaçların altına şemsiye şeklinde örtüler dikerek yaprakların içine dökülebileceğini düşünür. Hasan dede, bu konuda Aslan'a yardımcı olur ve birlikte yaprak toplama havuzu adını verdikleri örtüleri yaparlar.

Ekranında bahçede yaprakları süpüren Candan ve Zeynep'i görürüz. Aslan yaprak toplama havuzunu ağaca yerleştirirken Hasan dede bahçede onları izlemektedir. Candan, artık sonbaharda bahçe temizleme telaşı olmayacak diye belirtir. Hasan dede Aslan'a "Duydun mu Aslan'ım, tek hayalle birden fazla soruna çözüm buldun! "der.

4.11.4. "Kuru Yaprak Havuzu" Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi

Çizgi filmin bu sahnesi; mahallenin sokağında kurumuş yaprakları toplayan Aslan, Mehmet ve Zeynep'in görüntüsü ile başlar. Bu üç karakterin kıyafetlerinin renklerine baktığımızda Zeynep'in kıyafetlerinin pembe ve pembenin tonlarında ayakkabısının ise kırmızı olduğunu görürüz. Mehmet ve Aslan'ın ise mavi ve koyu renklerde kıyafetleri olduğu görülür. Bununla cinsiyetçi kalıp yargıların yansıtıldığını düşünebiliriz. Erkekler mavi ve koyu renkler kullanır; kadınlar açık renkler kullanır, şeklinde cinsiyetçi kategoriler çizgi filmde kullanılan göstergeler olarak değerlendirilebilir.

Candan karakterinin çocuklara bahçeyi ve sokağı kurumuş yapraklardan temizleyeceğini belirtmesi, burada kadının evin ve çevrenin temizliğinden sorumlu anne temsilini gösterir. Aslan, Zeynep ve Mehmet'in Candan'a yardım etmeleri sonucunda çok yorulmaları, yeni yolların aranmaya başlamasına neden olur. Bu yüzden Aslan, kuru yaprakları daha kolay toplayabilecek çözüm aramaya başlar. Bunun için Hasan dedesine gider. Hasan dedenin de etrafı temizlemenin iyi bir şey olduğunu ve Candan'ın da buna çok sevineceğini söylemesi temizlik işlerinin aslında kadınlar tarafından yapıldığı düşüncesini ortaya koyduğu söylenebilir.

Tablo 9: “Kuru Yaprak Havuzu” Bölümü Göstergibilimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.9

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Üç çocuk rüzgârlı bir havada bahçede yaprak topluyorlar.	-Kız çocuğu pembe ve açık renk kıyafet ve şemsiye kullanırken erkek çocukları mavi ve koyu renklerde kıyafetler kullanmışlardır.	-Kızlar pembe ve açık renkte kıyafetler giyer. Erkekler ise mavi ve koyu renklerde kıyafet giyerler.
	-Apartman bahçesiyle ilgilenilmesi ve temizlik işinin yapılması	-Temizlik, kadınlar tarafından yapılır, kız çocukları da temizlik işine yardım eder.	-Temizlik bahçe ve temizlik işlerini kadınlar yaparlar. Kız çocukları da bu işlerde annelerine yardımcıdır.

4.11.5. “Kuru Yapraklar Havuzu“ Çizgi Filmin Bölümünün

Değerlendirilmesi

Bu bölümde ilk görüntülerde yer alan üç çocuk karakterin kıyafetlerinin renklerine bakıldığında cinsiyete ilişkin erkek ve kız çocuklarının kıyafetlerinde kalıp yargılar olduğu söylenebilir. Kadının ev işlerinden, temizlikten ve çocuklardan sorumlu olduğu algısı yoğun bir şekilde bu bölümde sunulduğu görülür. Bunun

yanında sürekli üreten, fikir sunan ve hayalleri gerçekleştiren karakterlerin erkek olduğu görülebilir.

“4.12. “Söz Dinlemeyen Top” Bölümünün Çözümlemesi

4.12.1. “Söz Dinlemeyen Top” Bölümünün Genel Görünümü

Resim 10: “Söz Dinlemeyen Top” Bölümünden Kareler

Resim 4.10

4.12.2. “Söz Dinleyen Top” Adlı Bölümün Özellikleri

Bölümün Adı: Söz Dinleyen Top

Bölümün Numarası: 7. Bölüm

Süre: 11 dakika

Seslenme: Müzik/Konuşma sesi

Mekân: Dış/İç

Gösterilen kişi/kişiler: Aslan, Mehmet, Hasan Dede, Candan

Zaman: Gündüz

4.12.3. “Söz Dinleyen Top” Adlı Bölümün Anlatısı

Bu bölümde Aslan ve Mehmet’i apartmanın bahçesinde futbol topu ile oynarken görmekteyiz. Mehmet, topu Aslan’a atarken top sürekli başka yerlere gider. Sonrasında Aslan ve Mehmet top oynarken Mehmet, topu yukarıya fırlatır ve top ağaca takılı kalır. Topu ağaçtan nasıl indireceklerini aralarında konuşurken o sırada Ozan ve Candan’ı ekranda görürüz.

Candan; elinde pazar fileleri, Ozan ise kucağında fide sandıkları ile bahçeye doğru gelirler. Ozan çok yorulmaktan şikâyet ederken Candan, “Araba ile gitmek daha mantıklıydı.” diye söyler. Aslan, anne ve babasını görünce şaşırır ve ne kadar hızlı alışveriş yaptıklarını söyler. Ozan, o kadar yorulmuştur ki elindeki fide kasalarını hemen bahçeye bırakır. Üç tane elma verdikten sonra bahçeden ayrılır.

Elmaları yıkadıktan sonra Mehmet, Ozan ve Aslan elmaları yerken sohbet ederler. Ozan, “Biz yokken siz neler yaptınız?” diye sorar. Aslan, top oynadıklarını ama topun ağaçta takılı kaldığını söyler. Mehmet, topun çok yüksekte olduğunu ve topa nasıl yetişebileceklerini sorar. Ozan “Siz işin o kısmını bana bırakın.” diyerek eline bir taş alır ve topa fırlatır. Taşın değmesi ile top yere düşer. Aslan ve Mehmet, çok sevinirler ve topun peşinden koşarlar. Ozan, “Getirin bakıyım topu ona nasıl söz dinletilir, göstereyim size!” diyerek topa oynamaya başlar. Mehmet, Ozan’ın topa yaptığı hareketleri çok beğenir ve “Ozan amca sen bu işin ustasıymışsın.” der. Ozan, kendini top oynamaya o kadar kaptırır ki top fide dolu sandığa çarpar ve sandığı düşürür. Sonrasında da Ozan, çocuklara top oynarken dikkatli olmaları gerektiğini söyler. Ayrıca başka bir oyun oynamaları gerektiğini çünkü topa söz dinletmenin zor olduğunu söyler.

Bunun üzerine Aslan, top oynarken fidelere zarar vermeyecek bir çözüm üretmek için Hasan dedesinin yanına gider. Hasan dede ise dükkânında ayakkabıları asabileceği bir tezgâh tasarlamaktadır. Dedesi, Aslan’a hayal ederek bir çözüm üretebileceğini söyler. Aslan, file içine koyacağı topun artık kaçmayacağını düşünür ve çözümü bulur. Adını da “Söz Dinleyen Top” koymaya karar verir. Topu filenin içine koyan Aslan, elinden kaçma ihtimaline karşı ayağına topu bağlar. Mehmet ve Aslan, file içindeki topu kaçırmadan istedikleri gibi oynarlar.

4.12.4. “Söz Dinleyen Top“ Çizgi Filmi Bölümünün Göstergebilimsel Çözümlemesi

Göstergebilimsel açıdan analiz edilen bu bölümde renklerin kullanımı açısından bakıldığında mavi rengin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülür. Apartmanın demir korkulukları, görüntülenen apartmanların, çocuk karakterlerinin kıyafetleri ve çevredeki birçok nesnenin erkek cinsiyetine özgü renk olduğu düşünülen mavi ve mavi tonları olduğu görülür. Bu durum, erkek temsiline ilişkin unsurlara yer verildiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bahçede top oynayan iki erkek karakter, futbol topu ile oynar. Burada futbolu erkekler oynar algısının ön plana çıktığının göstergesi olarak düşünülebilir. Güç, kuvvet, hareket gerektiren özelliklerin erkekleri temsil ettiği düşüncesi ortaya konulur. Topu ağacın dalına takılan Mehmet ve Aslan, topu indiremezler. Ozan, topu indirmede çocuklara yardımcı olur. Top yere düşer, çocuklar da sevinçle topun arkasından koşar, Ozan, çocuklara seslenir: “Getirin bakayım topu, ona nasıl söz dinletilir göstereyim! “ diyerek topu sektirir ve topla farklı hareketler yapar. Burada Ozan’ın kurduğu cümlede; hükmetme, güç, kendine güven ve futbolla arasının iyi olduğunu görülür. Bu durum erkek temsillerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 10: “Söz Dinleyen Top” Bölümü Göstergelimsel Anlam ve Mit

Tablo 4.10

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Apartmanın bahçesinde futbol topu ile oynayan iki çocuk vardır.	-Futbol, erkek arasında severek oynanan bir oyundur.	- Topla oynanan oyunlar erkek oyunudur.
	-Sokakta elinde fide sandıkları ile yürüyen bir erkek vardır.	-Erkekler, beden gücü gerektiren ağır işler yaparlar.	-Erkekler güçlüdür ve güç gerektiren işleri yapmak onların görevidir.
	-Apartman bahçesinde bir yetişkin iki çocuk, futbol topu ile oynuyorlar.	-Erkeklerin futbol topu ile oynaması	- Topla oynanan oyunlar erkek oyunudur.

4.12.5. “Söz Dinleyen Top“ Çizgi Filmi Bölümünün Değerlendirilmesi

Bu bölümün genel olarak analizi yapıldığında söylemsel ve görüntüsel olarak erkek temsillerine oldukça sık rastlanır. Çizgi filmde geçen mahallenin genel görüntüsüne bakıldığında da mavi rengin bütün mahalleye hâkim olduğu görülür. Bunu yanında bölümde çok kısa Candan karakterinin dışında kadın karaktere yer verilmediği söylenebilir.

Resim 11:Aslan Çizgi Filminin Başlangıç Şarkısından Kareler

Resim 4.11

4.13. “Aslan” Çizgi Filmi Başlangıç Şarkısının Sözlerinin Değerlendirilmesi

Çizgi filmin başlararken Aslan’ın söylediği şarkının sözleri şu şekildedir:

Aslandır adım benim

Gece gündüz düşlerim

Çünkü işim bu benim

Aslandır adım benim

Hep icat peşindeyim

Yanımda olunca dedem

Her sorunu çözerim.

Çizgi filminin şarkı sözlerine bakıldığında Aslan karakterinin erkek çocuğu olması ve bunun yanında Aslan ismine sahip olması erkeklik temsillerini ortaya koyduğu söylenebilir. Hayal kurmanın ve gerçekleştirmenin erkek çocuğunun yapması gereken bir durummuş gibi yansıtıldığı görülür. Aynı zamanda üretmenin, icat etmenin ve araştırmanın erkek çocuklarına özgü algısını ortaya koyarken şarkı sözlerinin bu durumu doğrular nitelikte olduğu düşünülebilir.

Şarkı ile birlikte görsellere de baktığımızda itfaiyeci kıyafetleri, astronot kostümü, kaykay yapan ve halatı çeken görüntüler bir güç simgesini ortaya koyarken şarkı sözlerinin de bu duruma eşlik ettiği söylenebilir.

Tablo 11: “Aslan Çizgi filmin Başlangıç Şarkısı ” Göstergebilimsel Anlam ve Mit

Tablo 2

Görüntü	Düzanlam	Yananlam	Mit
	-Oyun parkında top ile oynayan çocuk	-Top ile oynanan sporlar, erkek çocuklar içindir.	-Top ve top oyunları ile erkek çocuklar oynarlar
	-Hayalinde uzay aracında uzayı gezen çocuk görüntüsü	-Uzayla ilgili hayalleri erkekler kurar. -Uzay araçlarını erkekler kullanır	-Uzayla ilgilenme ve keşifler yapma erkekler özgü etkinliklerdir.
	-İtfaiyeci kıyafetleri giymiş ve itfaiyeci rolü üstlenmiş bir erkek çocuk görüntüsü.	-İtfaiye erliği erkekler tarafından yürütülen bir meslektir.	-Kas gücü gerektiren işler erkekler tarafından yerine getirilir.
	-Oyun parkında büyük harfler ile yazılı Aslan ismi ve çocuğun ipi çekmeye çalıştığı görüntüsü	- Güç gerektiren durumlarla erkekler başa çıkar. -Erkekleri kuvvetli, güçlü isimler ve nesnelere simgelerler.	- Kas gücü gerektiren işler erkekler tarafından yerine getirilir. -Erkekler güçlüdürler.

BULGULARIN TARTIŞILMASI

Bu araştırma için Türkiye'nin yerli ve resmi çocuk kanalı olan TRT Çocuk kanalında yayınlanan okul öncesi yaş grubunun izleyebileceği çizgi film olan "Aslan" çizgi filmi seçilmiştir. Seçilen bu çizgi filmde, erkeklik rolleri bakımından incelenmiş ve erkeklik rollerine dair sonuçlar elde edilmiştir.

Aslan çizgi filminde erkeklik rolleri ve toplumsal cinsiyete ilişkin iletilerin yoğun bir şekilde işlendiğine rastlanmıştır. Aslan adlı çizgi filmde -aksi yönde iletiler mevcut olsa da- cinsiyet rollerinin eşitlikten uzak ve erkek figürünün egemen olduğu kurgusu ön plandadır.

Bu çizgi filmde anne rolündeki karakterlerin geleneksel kalıp yargıların dışına çıkmadığı görülür. Baba ile annenin maddi sorumlulukları paylaştığına dair herhangi bir iletiye rastlanmamıştır. Bunun yanında çizgi filmde anne karakterlerin fazla görünmemesinin yanında ev işleri ve mutfakta yemek işleri ile ilgilenirken görüntülerine rastlanmaktadır.

Baba rolündeki karakterlerin maddi gücü elinde bulunduran, çalışan, ev içinde daha çok dinlenen karakterler olarak görüyoruz. Bu da bize toplumsal cinsiyet ve erkeklik rolleri açısından bu çizgi filminin olumlu iletiler vermediğini göstermektedir.

Bu çizgi filmde erkek karakterler; baskın, iktidar ve üstünlük çekişmesine dair iletiler barındıran, geleneksel cinsiyetçi kalıp yargılarının dışına çıkılmayan şekilde görülmektedir. Türkiye'de yerli ve resmi ilk çocuk kanalı olan TRT Çocuk kanalının bu çizgi filmde erkek karakterleri ön plana çıkardığını göstermektedir.

SONUÇ

Yapılan bu tez çalışmasında, hayatımızda önemli bir yere sahip olan geleneksel kitle iletişim araçlarından televizyonda yayınlanan “Aslan” adlı çizgi film seçilmiştir. Yalnızca çocuklar için yayın yapan TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Aslan” adlı çizgi filmde “erkeklik temsillerinin” göstergebilimsel açıdan analiz edilmesi ve yorumlanması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında belirlenen çizgi filmin çözümlenmesinden önce literatür incelemesi yapılarak tez çalışmasının yöntemsel zemini oluşturulmuştur. Yapılan literatür incelemesi sonucu; tezin birinci bölümünde cinsiyet kimliğinin ne olduğu, toplumsal cinsiyetçi roller, erkeklik tarihi ve kavramı incelenerek konunun önemi vurgulanmıştır. Çalışmada yer alan ikinci bölümde ise çocukluk kavramı, tarihsel gelişim, toplumsallaşma süreci ve çocuğun toplumsal cinsiyet kavramı ile tanışma sürecine bağlı olarak etkileşimde bulunduğu yaygın iletişim araçlarından televizyon ve çizgi filmin etkileri incelenmiştir. Son bölüm olan üçüncü bölümde ise araştırma konusu olan çizgi filmin konuya ilişkin olarak amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenen bölümler, tezin amacına uygun olarak göstergebilimsel yöntemle analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde cinsiyet kimliğinin biyolojik ve toplumsal zemin üzerinde oluşan bir olgu olduğunu, kimlik oluşumunda kültürel inşanın da yadsınamaz bir belirleyicisi olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda biyolojik kimliğinizin yanında toplumun bize yüklediği kimlik ve cinsiyet rolleri, cinsiyet kimliğinin oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Birinci bölümde ayrıca erkeklik kavramı ve tarihi, erkeklik kurgusunun tarihsel gelişim içerisinde farklı toplumlarda, farklı değişim ve dönüşümler ile nasıl şekillendiği incelenmiştir. Erkeğin roller, sorumluluklar, haklar bağlamında toplumsal beklentiler ve kabuller doğrultusunda erkeklik olgusunun oluştuğu yargısına varılmıştır. Erkeklik araştırmaları; sadece yetişkin erkeklik rolleri davranışlarında değil, genç erkeklerin ve erkek çocukların da rol ve davranışlarının inşasında, kültürlerin ve toplumların sosyalleşme süreçleri içinde zemin oluşturduğunu göstermektedir.

Birinci bölümde ayrıca toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin, güç ve iktidarın çerçevesini oluşturan, geleneksel kurgular ile inşa edilmiş roller içerdiği değerlendirilmiştir. Toplumsal cinsiyetin sosyo-kültürel bir olgu olması, biyolojik cinsiyetten çok toplumun ve kültürün yüklemiş olduğu roller ve sorumlulukları ifade etmektedir. Toplum içerisinde şekillenen bu değerler; bebeklikten itibaren öğrenmeye, hazır bellek içerisinde kodlanmaya ve öğrenilmeye başlanır. Hangi renk kıyafet giyeceğinden ismine, odasının renginden oynayacağı oyuncağa kadar belirlenmiş bir düşünce ve davranış yapısı içerisinde çocuğa sunulur. Bunun yanında rol model olarak anne ve babalarından etkilenen çocuklar, onlar gibi davranmaya başlar. Erkek çocukların daha çok babaları gibi, kız çocuklarının da anneleri gibi davrandıkları gözlenen bir durum olmakla birlikte pek çok araştırmaya konu da olmuştur. Erkek çocuklar; mavi giyer, güçlü olmalıdır, kavgacı olmalı, cesur olmalı gibi iletiler ile büyümektedirler. “Kadınlık” ve “erkeklik” birbirilerinden ne kadar ayrı gibi görünseler de aslında iç içe iki kavramdır, diyebiliriz.

Araştırmanın ikinci bölümünde; çocukluk kavramı, toplumsal cinsiyet ve çocuk, çizgi film, çocuk ve televizyon adlı başlıklar altında konuya ilişkin değerlendirilmelerde bulunulmuştur. Çocuk kavramının uzun tarihsel dönemler boyunca farklı toplumlarda çok farklı anlam değişimine uğradığı, çocukluğun kültürel ve toplumsal değerlere bağlı olarak şekillenmiş bir dönem olduğu, biyolojik, sosyolojik ve psikolojik birçok etmenin bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik evrelerini etkilediği, bu etkilerin farklı yaşam koşullarına göre değişkenlik gösterdiği ortaya konmuştur. Ayrıca çocuğun büyüme sürecinde gördüğünü, izlediğini ve öğrendiklerini model alarak davranışlarıyla sergilediğinin önemi vurgulanmıştır.

İkinci bölümde, ayrıca “çocuk ve toplumsal cinsiyet” ilişkisi incelenmiş; bebeklikten itibaren farkına bile varmadan toplumun kültürel ve geleneksel kodları ile büyüyen çocuk davranışlarının önemi üzerinde durulmuştur. Çocuk, ilk toplumsal cinsiyetçi kodlar ile ailesinde tanışmaktadır. Anne ve babanın söylem ve davranışlarını model alan çocuk, bunun yanında kitle iletişim araçlarından, okul ve yakın çevreden öğrendiklerini pekiştirerek davranışlarında bunu sergilemektedir. Annenin mutfakta konumlandırılması, babanın dışarıda olması, araba kullanması, meslek seçimleri, tercih edilen renkler gibi pek çok davranış ve düşünce biçimlerinin

toplumsal cinsiyet kavramı içerisinde çocuklar tarafından öğrenildiği ortaya konmuştur.

Üçüncü bölüm olan son bölümde ise amaçlı örneklem yöntemi ile seçilen ve göstergebilimsel analizi yapılan çizgi film hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çizgi filmin genel çözümlemesi, çizgi filmde yer alan karakterlere ait bilgiler, izlenen bölümlere ait kısa bir anlatı, bölümün göstergebilimsel çözümlemesi ve bir tablo üzerinde gösterge kavramları olan gösteren, gösterilen yananlam, düzanlam ve mit başlıklarının yer aldığı tabloda değerlendirmeler yapılarak yorumlanmış ve gösterilmiştir.

TRT Çocuk kanalının kendi internet sitesi üzerinden “Aslan” adlı Türk yapımı çizgi filmde amaçlı örneklem yöntemi ile seçilen on bölümün sahneleri “erkeklik temsilleri” üzerinden göstergebilim yöntemi ile analiz edilerek yorumlanmıştır. Ele alınan çizgi filmin her bir bölümünde başroldeki karakterin “Aslan” adlı erkek çocuk olduğu görülür. Çizgi filmin genel olarak erkek egemenliğine dayalı bir şekilde kurgulandığını, anne, baba, erkek çocuk ve kız çocuk karakterlerinin cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilediklerini görürüz. Çizgi filmde başroldeki karakter olan Aslan’ın hayal ederek bütün sorunlara çözüm bulduğu, çözüm üretirken de tamirci olan dedesinden sürekli fikirler aldığı bunun yanında bilim insanı olan dayı karakterine de zaman zaman başvurduğu görülür. Burada erkeklik kimliği inşasını görebiliriz. Şöyle ki hem erkek çocuk hem yetişkin erkek hem de yaşlı erkek karakterlerin dış mekânda olmaları, bilim, deney, akıl yürütme, bir işte ustalık gibi özelliklerin sadece erkeklere özgü düşünce ve davranış şekli gibi yansıtıldığı görülür. Dolayısıyla erkekliğin en belirleyici özellikleri olarak değerlendirilen erkek; çalışmalı, para kazanarak evini geçindirmeli, para ve evin otoritesi olarak konumlandırılan zeminde erkek egemenliğini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmada ele alınan çizgi filmde, analiz edilen on bölümde de kadın hep iç mekânda konumlandırılmıştır. Anne rolündeki kadınların genel olarak mutfakta yemek işleri, temizlik işleri ve ev içindeki işlerle ilgilenilmesi gereken kişiler olarak yansıtılmıştır. Kız çocuk karakterlerinin de geleneksel bir çizgide anneye yardımcı rolünde verildiği görülmektedir. Çizgi filmde kız çocuk karakterinin daha çok

söylenenleri onaylayan, üç erkek karakterin yanında arka planda kalan, hayal gücü zayıf ve onlara ayak uydurmak zorunda olan kişi olarak yansıtılması bu araştırmanın önemli bulgularındandır. Aynı zamanda çizgi filmde annesine mutfakta yardımcı kız çocuğu karakterinin teknoloji ile ilgili bir durum söz konusu olduğunda erkeklerin fikrine ve yardımına ihtiyaç duyan kişiler olarak yansıtıldığı göze çarpmaktadır. Bunların yanında çizgi filmde geçen mekânlarda erkek egemen bir renk olan mavinin ve tonlarının yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Çizgi filmde oynanan oyunların da cinsiyetleştirildiği görülmektedir. Erkek çocukların en çok oynamayı tercih ettikleri oyunun futbol oyunu olduğu, bununla birlikte top ile oynanan oyunları daha çok erkek çocukların oynadığı görülmektedir. Kız çocuklarının oynamayı tercih ettikleri oyun türleri ise ip atlama, seksek oyunu ve evcilik tarzı oyunlar olduğu görülmektedir. Bunun yanında erkek çocukların oyuncak olarak araba, uçak, kamyon gibi oyuncakları; kız çocukların ise bebekler, mutfak araç gereçleri gibi oyuncakları tercih ettikleri görülmektedir. Erkek kimliğini belirlemede güç, dayanıklılık ve spor ilişkisinin vurgulandığını; kız çocuklarının ise daha kendi halinde, pasif ve sakin oyunlar oynayan kişiler olarak yansıtıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla cinsiyete dayalı kalıp yargıların çizgi filmler aracılığı ile algılandığı saptamasını yapmak mümkündür. Nitekim yapılan literatür incelemesi de çocukların toplumsallaşma süreçleri içerisinde ilk olarak ailelerinde cinsiyete dayalı kalıp yargılar edinmesinin yanında çevresel etmenler, arkadaşlar, okul gibi kurumlar ve en önemlisi zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri çizgi filmlerin güçlü etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

Çizgi filmin analizi sonucu elde edilen bir diğer önemli bulgu da anne karakterlerinin hep iç mekâna konumlandırılmış olmasıdır. Anne karakteri Candan; mutfakta yemek işleri, ev içinde ve dışında temizlik işleri ile ilgilenen ev hanımı konumunda kişi olarak yansıtılmaktadır. Bunun yanında bir diğer durum da çizgi filmin incelenen on bölümünde ev dışında kadın karakterlere rastlamanın sınırlı denebilecek kadar az olmasıdır. Kadının ev içindeki alanlarda konumlandırıldığı; balkon, mutfak, evin odaları, apartman bahçesi ve ardiye bölümlerinde olması gereken kişilermiş gibi yansıtıldığı görülmektedir. Bunların yanında çizgi filmde yer alan anne rolündeki kadın karakterlerin ev hanımı olduğu, aralarında çalışan anne

olmadığı görülmektedir. Bu da bize çizgi filmde kadını geleneksel kalıplar içinde toplumsal rol ve davranışlar sergilediklerini göstermesi açısından önemli bir bulgu olduğu söylenebilir.

Çizgi filmde incelenen bölümlerde erkek karakter sayılarının daha fazla olduğu dikkat çekmektedir: Veteriner olan baba Ozan, tamirci olan Hasan dede, bilim insanı olan Ömer dayı, Mehmet karakterinin babası, Aslan, Mehmet ve Eren'dir. Burada erkek karakterlerin genel olarak dış mekânda konumlandırıldığını görürüz. Çizgi filmin incelenen bölümlerinde erkek karakterlerin mutfakta ya da ev içinde herhangi bir işle ilgilenirken görülmemektedir. Bu da bize erkek karakterlerin ev içi rollerde etkin olmadıklarına dair izlenim oluşturmaktadır. Bu durum, erkeklik inşasında erkeklerin “çalışan erkek”, “para kazanan“ ve “geçim sağlayan” erkek kimlikleri ile var olduklarını ortaya koymaktadır. Bunun yanında çizgi filmde yetişkin erkek karakterlerinin hepsinin meslek sahibi olduğu vurgusu yapılmaktadır. Dolayısıyla erkeklik kimliği, meslek kimliği ile var olurken “başarılı, akılcı, azimli” imgelerin erkeklere özgü olduğu yansıtılmaktadır.

Çizgi filmde başrol karakterin “Aslan” adlı bir erkek çocuk olmasının yanında aile içinde “Aslan oğlum, aslan torunum, aslan yeğenim!” şeklinde hitap edildiği görülmektedir. Bu durumun da çocuğa verilen isimle birlikte erken yaşlarda kültürel kod ve tanımları içselleştirmesine neden olduğu söylenebilir. Aslan isminin gücün, hâkimiyetin, krallığın simgesi olması ve erkek ismi olarak kullanılmasından yola çıkarak çocukluktan itibaren eril kimliklerin nasıl oluşturulduğunu anlamak açısından bir sembol olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla çocukluk dönemi; kişilik ve kimlik oluşumu açısından kritik bir evre olarak düşünüldüğünde model alınan ebeveyn, öğretmen, çizgi filmler, arkadaşın ve yakın çevrenin davranışları, söylemleri, düşünceleri erkek kimliğinin oluşumunda önemli bir yere sahiptir.

Yapılan bu araştırmanın analizleri sonucunda elde ettiğimiz bulgulara göre erken çocukluktan itibaren çocuğun içinde yaşadığı kültürün, toplumun, sosyal çevrenin ve çizgi filmlerin cinsiyet rollerine yüklediği anlamların toplumsal cinsiyetçi kalıp yargıların oluşmasının etkilediğini görmek mümkündür. Birey olma yolunda ilerleyen çocukların erken yaşlarda özdeşim kurdukları ebeveyn ve yakın

çevresindeki kişiler yanında zamanlarının büyük bir kısmını TV izleyerek geçirdikleri, çizgi film karakterleri ile de özdeşim kurarak konuşmaları, davranışları ve yargıları model aldıkları görülmektedir. Bu araştırmanın bir sonucu olarak göstergebilimsel analizi yapılan “Aslan” adlı çizgi filmin hem başrol karakterinin hem de diğer karakterlerin toplumsal cinsiyetçi kodlar ile erkek temsili ve erkeklik inşası açısından pek çok davranış, düşünce, söylem ve örtük anlamlar içerdiğini ve model alınabilecek düzeyde yansıtıldığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2006). *Türkiye'de Medya Endüstrisi: Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri*. İstanbul: Ütopya Yayınları,
- Akerson, Erkman, F. (2016). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Bilge Yayıncılık
- Akyüz, Emine (2013). *Çocuğun Bilgi Edinme ve Zararlı Yayınlarla Karşı Korunma Hakkı*. Türkiye Çocuk Ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı Cilt 1 (2013). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Akça, E. B. , Tönel E. (2011). Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe. Erdoğan, İ. (Ed.). *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*. (1.baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınları
- Aksoy, P. , Baran,G. (2019). Dil Gelişimi. (Ed) Köksal Akyol A. *Erken Çocuk Döneminde Gelişim I*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akyol, Köksal, A. , Bilbay A. (2019). Tarihsel Süreçler ve Farklı Kültürlerde Çocuk. Akyol, Köksal, A. (Ed.). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1 (0-36)*. (2.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Aslanargun E. , Tapan F. (2011). *Okul Öncesi Eğitim ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:2 219-238.
- Aşlıoğlu, E. (2018). *Canlandırma Sinemasının Okul Öncesi Çocuğun Yaratıcılığı Açısından Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Ataman, Ö. E. (2011). Ses Ayrımında Özne İşlevi Gören Erkek(lik):Radyoda Hegemonik Erkek Sesi. Erdoğan, İ. (Ed.). *Medyada Hegemonik Erkek(lik) Ve Temsil*. (1.baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınları
- Aytekin C. (1996). *Çocuk ve Çizgi Film*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Barthes, R. (2017). *Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik*. Çev.A. Koş,Ö.Albayrak. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Browne, Beverly A. (1998). "Gender stereotypes in advertising on children's television in the 1990s: A cross-national analysis." *Journal of advertising* 27.1 (1998): 83-96.

- Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Butler, J. (2010). *Cinsiyet Belası*. Çev. B. Ertür. İstanbul: Metis Yayınları
- Bülbül, H. (2014). Erkek Kimliğinin Oluşumundaki Faktörler: İktidar, Emek ve Arzu. Kuruoğlu, H. , Aydın B. (Ed). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya*. (1.baskı). Ankara: Detay Yayıncılık
- Büyükbaykal, G. (2007). *Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. İstanbul: Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. Sayı. 28, 32-37.
- Connell, R. W. (2019). *Erkeklikler*. Çev. N. Konukcu. Phoenix Yayınevi.
- Connell, R. W. (2019). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. Çev. C. Soydemir. Ayrıntı Yayınları.
- Coyne, S. M., Linder, J. R. , Rasmussen, E. E. , Nelson, D. A. , & Birkbeck, V. (2016). "Pretty as a princess: Longitudinal effects of engagement with Disney princesses on gender stereotypes, body esteem, and prosocial behavior in children." *Child Development*, 87 (6), 1909-1925.
- Davidson, Emily S. , Amy Yasuna, and Alan Tower. "The effects of television cartoons on sex-role stereotyping in young girls." *Child Development* (1979): 597-600.
- Demez, G. (2005). *Değişen Erkek İmgesi. Kabadayıdan Sanal Delikanlıya*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Deniz, A. (2016). Medya ve Toplumsal Cinsiyet. Yağar, Güder, S. (Ed.). *Cinsel Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet*. Ankara: Eğitim Kitap Yayıncılık
- Deniz, A. (2019). *Yerli Yapım Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Direk, Z. (2019). *Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi. Cinsiyetli Olmak*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dökmen, Z. Y. (2019). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdoğan, İ. (2007). *Pozitivist Metodoloji*. Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Erdoğan, İ. (2014). *Medya ve Teori Araştırmaları*. Ankara: Erk Yayınları.

- Ertan, C. (2011). Medyada Eşcinselliğe ve Eşcinsellere İlişkin Söylem(ler): Televizyon Dizisi ‘Bir Kadın Bir Erkek’ ve (Hegemonik) Erkek(lik) Temsili. Erdoğan, İ. (Ed). *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*. (1.baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Eşitti, Ş. , Işık, M. (2022). *Savaşa Çağrı Aracı Olarak Hegemonik Erkeklik Vaadi: I. Dünya Savaşı Afişleri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 70 (2015) s. 655-682
https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3243/45275#article_cite
- Fiske, J. (2014). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev. S. İrvan. Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. Çev. M. Yalçın. Ankara: İmge.
- Güler, D. (1989). *Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film*. Kurgu Dergisi, Sayı. 5, 288-293.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59617/858959>
- Güler, D. (1989). *Kişilik Kavramı ve Çocuk Kişiliği*. Kurgu Dergisi, Sayı.2, 163-175.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59616/858942>
- İnal, K. (2014). *Çocuk ve Demokrasi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kale, M., Özkan, Ö. (2016). Cinsiyet Rolü Gelişim ve Bu Gelişimi Etkileyen Faktörler. Yağar Güder S. (Ed). *Cinsel Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet*. Ankara: Eğiten Kitap
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Kişisel Yayınlar.
- Kurak Acici, F. ve Bal, Havva B. (2020). *Göstergebilimsel Analiz Üzerinden Tasarımı Anlamak: Sallanan At Üzerine*. Art-Sanat, Sayı: 13 293–312.
<https://doi.org/10.26650/artsanat.2020.13.0012>
- Lernish, Dafna (2010) *Screening gender on children's television: the views of producers around the world*. Routledge.
- Meral, Seden P. , (2011). Erkek Hegemonyasının (Yeniden) Üretimi: Dergi Reklamlarında Hegemonik Erkekliğin Temsili. Erdoğan, İ. (Ed). *Medyada Hegemonik Erkek(lik) Ve Temsil* (1. baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınları

- Nalcaoğlu, H. (2003). Medya ve Toplum İlişkisini Anlamak Üzere bir Sorgulama. Alankuş, S. (Ed.). *Medya ve Toplum, İçinde*. İstanbul: BİA Yayınları, 51-64.
- O'Brien, Jodi, ed. *Encyclopedia of gender and society*. Vol. 1. Sage, 2009.
- Öztan, Güven G. (2019). *Türkiye'de Çocukluğun İnşası*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özkar, M., Aytaş, M. (2021). *Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Hazırlanan Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Yansıtılması: Rafadan Tayfa ve Canım Kardeşim*. *Kurgu Dergisi Sayı: 1*. 37-58 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/60153/872005>
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. Çev. K. İnal. İmge Kitapevi Yayınları
- Postman, N. (2019). *Televizyon: Öldüren Eğlence*. Çev. O. Akınhay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rose, O. S. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Tarihçiliği Nedir?* Çev. F. B. Aydar. İstanbul: Can Yayınları
- Sancar, S. (2016). *Erkeklik: İmkânsız İktidar*. Metis Yayınları.
- Saraç, H. (2018). *Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyetin İnşası: Niloya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim: Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*. Çev. V. Ersoy. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Stroller, Robert. *Sex and gender: On the Development of Masculinity and Femininity*. New York Science House, (1968).
- Şahin, H.H. (2020). Çocuk, Çocukluk Kavramları ve Çocukluğun Tarihsel Gelişimi. Dilli, Ş. (Ed). *Türkiye'de Çocuk Olmak*. (1.baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Şirin, R. M. (2012). *Dersimiz Çocuk*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2016). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2017). *Çocuk Sosyoloji*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Uçan, G. (2014). Post-Modern Erkek(lik). Kuruoğlu H. Aydın B. (Ed). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya* (1.baskı). Ankara: Detay Yayıncılık
- Ural, A., Kılıç, İ., (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Ünlü, Ayşe S. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bakımından TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Çizgi Filmler. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan
- Yaşar, M. C. (2020). Türkiye’de 37-72 Aylık Çocuk Profili. Akyol, Köksal A. (Ed). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim II*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Yavuzer, H. (2019). *Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yörükoğlu, A. (2007). *Aile ve Çocuk: Değişen Toplumda*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2019). *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksel, A. N. (1999). *Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’deki Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Televizyon Dizilerindeki Yansıması*. Kurgu Dergisi, Sayı:16, 67-81
Sayfa: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekurgu/issue/16249/170398>

İnternet Kaynağı

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-143> / Erişim Tarihi: 25.04.2021 Saat: 12.40

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-117> / Erişim Tarihi: 27.04.2021 Saat: 17.00

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-123> / Erişim Tarihi: 28.04.2021 Saat: 15.30

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-144> / Erişim Tarihi: 01.05.2021 Saat: 20.00

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-144> / Erişim Tarihi: 05.05.2021 Saat: 13.05

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-144> / Erişim Tarihi: 10.05.2021 Saat: 18.00

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-144/> Erişim Tarihi: 15.05.2021 Saat: 22.00

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-144/> Erişim Tarihi: 23.05.2021 Saat:12.30

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-144/> Erişim Tarihi: 29.05.2021 Saat: 17.20

<https://www.trtcocuk.net.tr/video/aslan-144/> Erişim Tarihi: 03.06.2021 Saat: 19.33

<https://www.trtcocuk.net.tr/yayincilik/> Erişim Tarihi: 21.09.2021

